

40. заседание

Срѣда, 27 февруарий 1924 г.

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 15 ч. 30 м.)

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля г. секретари да провери по списъка присъстваващитъ г. народни представители.

Секретаръ Г. Митовъ (д. ст.): (Прочита списъка. Отъ заседанието съ отсъствуващи следнитъ народни представители: Баталовъ Константинъ, Возвозневъ Константинъ, Бояджиевъ Хасанъ-ефенди, Бурмовъ Никола, Буровъ Атанасъ, Василевъ Григоръ, Гиргичевъ д-ръ Александъръ, Деликоцевъ Цанко, Деспевъ Панайотъ, Дялиновъ Митчо, Демущиевъ Василъ, Дончевъ Георги, Кабакчиевъ Христо, Каравановъ Иванъ, Костурковъ Стоянъ, Лудчевъ Коста, Лѣкарски Иванъ, Ляпчевъ Андрей, Маджаровъ Тодоръ, Мариновъ Владиславъ, Милевъ Никола, Минковъ Миланъ, Митовъ Дмитъръ, п. Николовъ Маринъ, Парасковъ Василь, Пенчевъ Георги, Пенчевъ Петъръ, Петрини Николай, Петровъ Борисъ, Поповъ Георги, Робевъ Йосифъ, Салуиджиевъ Никола, Стойчевъ Пендо, Терзиевъ Господинъ и Урумовъ Анастоль)

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ (Звъни) Понеже има искове отъ нужното число присъстващи народни представители, отварямъ заседанието.

Председателството е разрешило отнукъ на следнитъ народни представители:

На г. д-ръ Александъръ Гиргиновъ — 2 дни;

На г. Грую Тодоровъ — 6 дни;

На г. Велико Мочуровъ — 5 дни;

На г. Дмитъръ Табаковъ — 6 дни;

На г. Никола Милевъ — 10 дни;

Председателството е извинило отсъстванията на следнитъ народни представители:

На г. Петъръ Стефановъ — за 18 и 20 т. м.;

На г. Иванъ Терзиевъ — за 18 и 20 т. м.;

На г. Никола Марковъ — за 16, 18 и 20 т. м.;

На г. Стефанъ Бояджиевъ — за 15, 16, 22 и 23 т. м.

Съобщавамъ на г. народнитъ представители, че съ постановил следнитъ законопроекти и предложения:

Отъ Министерството на правосъдието — законопроектъ за изпълнение на закона за гражданското съдопроизводство;

Отъ същото министерство — законопроектъ за депълнение закона за устройството на съдилищата;

Отъ същото министерство — законопроектъ за отмяне закона за отчуждаване здания за държавна, окръжна и общинска нужда;

Отъ министерството на финансите — предложение за одобрение постановлението на Министерския съветъ, взети въ заседанията му отъ 15 юний 1920 г., протоколъ № 96, постановление XII-то, относно забраняване вноса на книги съ большевнико съдържание; отъ 1 юний 1920 г., протоколъ № 107, постановления XVI-то и XVII-то, относно старенитъ за рускитъ бѣжанци въ Варненската митница, захаръ, салунъ и други, да се освободятъ отъ магацинажъ и пр. и други постановления.

Пристаиваме къмъ дневния редъ.

Г. г. народни представители! Г. министърътъ на финансите моли, щото първата точка отъ дневния редъ, именно второ четене законопроекта за Българската народна банка, да се разгледа по-сетне. Струва ми се, че вие избягате нищо противъ това. Затова ще пристъпимъ къмъ втората точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за практическо рибарско училище.

По този законопроектъ, както се съгласихме при първото четене, ще се даде думата на г. г. народнитъ представители при откритото му гласуване, малко повече време.

Р. Василевъ (д. ст.): Г. министърътъ го нѣма.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще дойде. Г-да! Въ всеки случай има представител на правителството. Това е достатъчно.

Моля г. докладчика да доблуда законопроекта.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст.): Г. г. народни представители! Както сте видѣли отъ раздацията печатанъ докладъ на комисията, не съ станали съществени поправки въ първоначалния проектъ, обаче има пѣкон опущения въ този докладъ, които дължа да ви съобщя. Тѣ съ следнитъ:

Началото на чл. 4, а именно: „Успѣшно свършилтъ курсъ на училището се заселватъ групово“, се измѣня така: „Успѣшно свършилтъ курсъ на училището, ако се заселитъ групово“.

Въ чл. 7 думитъ „документъ за“ се заличаватъ.

Въ чл. 9 комисията намѣри за излишна първата забележка и я изхвърли, като въ правилника, който ще се изработи за прилагането на вѣстоиящия законъ, съгласно чл. 15, ще се каже какъ трѣбва да става това разпредѣление на премитъ; обаче втората забележка се запазва. Въ раздацията ви докладъ на комисията не е отбѣлзано, че забележка втора се запазва, защото когато комисията бѣше събрана, г. министърътъ на земледѣлието не можа да дойде, обаче по-после той дойде и по негово желание забележка втора остана като забележка къмъ чл. 9.

Въ чл. 11 следъ буква д се прибави буква е: „За училищни постройки“.

Най-после въ чл. 14 се зачервяватъ думитъ „на стойностъ 5.000.000 л.“, а се прибавя „за което въ държавния бюджетъ ще се предвидятъ 5.000.000 л.“

„Ако тази сума не достигне, не се взематъ отъ фонда „Практическо рибарско училище“.

„До построиване на сградитъ, училището остава въ гр. Варна“.

Също, поради неприсъстването на г. министра въ комисията, последнитъ прибави въ чл. 14 не съ вмѣстити въ раздацията ви печатанъ докладъ, а се вмѣгнаха сетне по желанието и съгласието на г. министра.

Пристъпимъ къмъ четенето на законопроекта: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за практическото рибарско училище“.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Поже никой не иска думата, ще гласуваме. Който отъ васъ приема заглавниотъ тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ раба. Болшинство, Събранието, приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст.): (Чете чл. 1 — вж. приложение № 19, Т. I)

Комисията прне този членъ безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народнитъ представители г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. ст.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който разглеждаме, на пръвъ погледъ има предъ видъ основаването на едно практическо рибарско училище и би трѣбвало наистина много да не се простираме по него. Ще ми позволите, обаче, да го разгледамъ не само като законопроектъ, съ който се иска да се създаде единъ институтъ, едно учреждение, но и като една политика, една системна политика, която ние,

въ Парламента, и правителството сме си начертали, за да повдигнем този клонъ отъ нашето национално богатство, именно риболовството. Твърде голъмо значение има, г. г. народни представители, организирането и уреждането на този клонъ отъ народното ни стопанство. Нима защо предъ васъ да измагамъ надълго и нашироко какво значение има рибата като хранителенъ продуктъ — че тя е една отъ ония храни, които сж най-лесносмилателни и най-хранителни, и би трѣбвало тя да заеме завидно мѣсто на трапезата не само, както е сега у насъ, на най-голямнитѣ богатши и на най-замоманитѣ хора, а би трѣбвало да заеме завидно мѣсто и на трапезата въ последната колиба, тъй както е въ другитѣ държави, като Холандия, Англия, Франция, Германия. Тамъ, г. г. народни представители, рибата е близо десеткн пати по-евтина, отколкото е месото, и съ нея се уреждатъ оуби популярни обѣди, на които нещастни и бедни хора, които нѣматъ възможностъ да отидатъ да си купятъ месо или да се нахранятъ въ гостилницата съ тонка храна, се хранятъ изключително съ рибата. Рибата е продуктъ, който има твърде широко разпространение въ тѣзи страни, и тамъ тя допринася твърде много за поевтиняването на храната и въобще въ борбата срещу скѣпотията, туй, което и ние тукъ сме си задали, както Парламентътъ, така и правителството за задача — да постигнемъ колкото е възможно по-скоро това поевтиняване въ България. Ние всички знаемъ, че съ палеативни мѣрки, съ полицейски мѣрки поевтиняването не ще настѣпи. Ще се предприематъ редъ мѣрки, за които тукъ се говори доста, но и тѣ не ще помогнатъ. Главното, което ще помогне за премахването на скѣпотията, е преди всичко усиляването на производството — пѣло, което не еднакъ е казвано отъ трибуната. Но когато се говори за усиляване на производството, нека се има предъ видъ, че това производство трѣбва да бѣде засилено и въ този клонъ на националното ни стопанство — риболовството.

Г. г. народни представители! Досега твърде малко грижи сж полагани у насъ за развитието на този клонъ отъ нашето национално стопанство, а България не е бедна, нито отъ къмъ рѣки, нито отъ къмъ море. Тя има морски брѣгъ доста дълъгъ, има доста рѣки и блатата въ себе си, по малкото грижи, които сж полагани за развитието на риболовството, сж докарали риболовството у насъ до туй положение, че то да се намира сега въ по-лошо състояние, отколкото до освобождението. По-рано у насъ се ловѣше рибата близо 2 милиона килограма, споредъ сведенията на г. проф. д-ръ Морозъ, които той е могълъ да събере за първитѣ години преди освобождението. Въ последнитѣ години количеството на уловената отъ морето рибата достигаше до 1 милионъ килограма или до 1.200.000, 1.600.000, 1.700.000 кгр. на година. Значи ние виждате, вмѣсто да отиваме напредъ и да увеличаваме количеството на уловената рибата — на това богатство, което може да се измѣни отъ интернационалнитѣ води, отдалечени отъ нашитѣ брѣгове, за което нѣма нужда отъ грижи за отглеждане и произвеждане, богатство готово, като изкопаемитѣ богатства — вмѣсто, казвамъ, да отиваме напредъ, ние отиваме назадъ, защото за него сж полагани твърде малко грижи. Отъ една статистика, която взехъ отъ Министерството на земледѣлието, отдѣление риболовно, се вижда, че въ последнитѣ три години имаме паловени следнитѣ количество рибата въ морето: въ 1920 г. е паловено 836.000 кгр. рибата въ морето и 217.000 кгр. въ морскитѣ блатата; въ 1921 г. — 878.000 кгр. въ морето и 47.000 кгр. въ морскитѣ блатата; въ 1922 г. — 1.363.000 кгр. въ морето и 191.000 кгр. въ крайморскитѣ блатата; въ 1923 г. — 572.818 кгр. въ морето и 259.000 кгр. въ крайморскитѣ блатата. Ние виждате, че въ последната година особено, въ 1923 г., паловената рибата е твърде малко по количество въ сравнение съ количеството на паловената рибата въ първитѣ години преди освобождението ни. Отъ рибата, която се лови, азъ ще говоря за тая, която се лови въ морето — не ще говоря за другитѣ рибни, защото законопроектътъ предвижда основаването на практическо рибарско училище, което си поставя предимно за задача лова на рибата въ Черно-море, и то индустриаленъ ловъ въ дълбокитѣ води, отдалечени отъ брѣговетѣ.

Г. г. народни представители! Въ Черно-море, освенъ мѣстни рибни, които се намиратъ около нашитѣ брѣгове, има и така нареченитѣ мигрирующа или пасажни рибни, които представяватъ най-добъръ обектъ за ловъ и отъ тѣхъ най-много се лови. Мигрирующа рибата съ по-голъмо значение е скумриятата, която минава презъ разна пролѣтъ отъ Черно-море къмъ дуневскитѣ делти, въобще къмъ рѣ-

китѣ на северъ отъ Черно-море, охранва се тамъ и презъ есенята се връща охранена и се лови за използване, а презъ пролѣтъта се лови тѣй нареченитѣ чирузъ. Следъ рибата скумрия, която се лови въ най-голъмо количество, иде друга мигрирующа или пасажна рибата, паламудътъ. И тя минава пакъ презъ нашитѣ води презъ есенята и тогава се лови. Следъ това, презъ пролѣтъта отива на северъ другъ видъ рибата, а именно карагозътъ, която въ доста голѣмо количество се лови по крайбрѣжията. Друга рибата, която се лови пакъ въ разна пролѣтъ въ голѣмо количество наблизко до брѣговетѣ, е калканътъ. Това сж четиритѣ вида рибата, които пътуватъ въ голѣми количества и които се ловятъ засега по крайбрѣжията, близо, на 50 или 100 м. най-много, въ тѣй нареченитѣ талини и една малка частъ се лови въ аламани мрежи, които се хвърлятъ на по-голъми разстояния — около 1 км. отъ брѣга. Ловенето на рибата въ талини, която се хвърлятъ на 50—200 м. отъ брѣга, досега е най-застѣпено и съ тѣхъ се лови 80% отъ рибата. Докато скумриятата чрезъ талинното риболовене и чрезъ аламанитѣ, която се хвърлятъ малко по-навътре въ морето, се лови много малко, до 1 милионъ, въ рѣдки случаи до 10—11 милиона парчета, то тая пасажна рибата, като отиде въ водитѣ на Цариградъ, се лови въ твърде голѣмо количество — до 150 милиона парчета и нагоре — а тя всичката минава край нашитѣ брѣгове по-близо или по-далече и само когато мине по-близо, тогава сме въ състояние да я уловимъ; вмѣсто да я търсимъ, както би трѣбвало, и както се търси въ другитѣ държави далечъ въ моретата, ние я чакаме да дойде въ мрежитѣ, които сме поставили на брѣговетѣ, за да я ловимъ. И тѣзи 150—200 милиона парчета скумрии, които се ловятъ въ водитѣ на Цариградъ и Мраморно-море и които сж минали покрай нашитѣ брѣгове, защото отиватъ на северъ, въ дуневскитѣ или днестърскитѣ делти, биха могли да бѣдатъ уловени въ грамадно количество, но ние не сме въ състояние да ги ловимъ, защото нѣмаме инструменти, нѣмаме този индустриаленъ ловъ на рибата, който иматъ другитѣ страни. И затова Министерството на земледѣлието, покрай закона за риболовството, който е създаденъ преди две години, въ който сж начертани известни постановления, въ които сж положени грижи за усиляването на нашето риболовство, иде сега да допринесе още нѣщо съ този законопроектъ за основаване практическо рибарско училище.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че ние по отношение усиляването на риболова въ далочинитѣ води, въ тѣй нареченитѣ интернационални води, не би трѣбвало да направимъ друго, освенъ туй, което сж направили културнитѣ държави на западъ. Ако ние изучимъ по какъвъ начинъ е организирано и усилено риболовството въ държавитѣ, въ които то се намира на върха на своето развитие, както е напр. Холандия, каквито сж напр. Скандинавскитѣ държавици, каквито сж Англия, Франция и Германия напоследъкъ, ние ще видиме, г. г. народни представители, че и тамъ риболовството въ началото не о било въ прѣтуше състояние, и тамъ, особено за англичанитѣ биха казали, е трѣбвало да викатъ чужденци, да фаворизиратъ тѣхния риболовъ, да имъ даватъ голѣми премии, да създаватъ специални дружества, да подготвятъ и да организиратъ риболовни пристанища; само по такъвъ начинъ англичанитѣ сж могли да усилятъ риболовнето около своитѣ брѣгове. По такъвъ начинъ и другитѣ държави, и Франция и Германия, сж давали грамадни премии за уловената рибата, подпомогали сж риболовцитѣ чрезъ закупуване на параходи, защото индустриалнитѣ риболовъ, риболовътъ въ далочинитѣ води, може да става само чрезъ специални риболовни параходи. Такви риболовни параходи, обаче, ние нѣмаме, но ще трѣбва да си ги доставимъ. И това е първото нѣщо, което трѣбва да се направи у насъ, за да може да се усили нашето риболовство.

Отъ изучаващата, които съмъ направилъ, и отъ отговоритѣ, които съмъ получилъ отъ сведущи по този въпросъ лица — понеже се намираме на брѣга на Черно-море и този въпросъ ни интересува — азъ съмъ дошълъ до убеждението, че не сж училищата и академитѣ, които могатъ да засилитъ риболовското стопанство, риболова, било у насъ, било въ другитѣ държави. Това може да стане само съ ония мѣрки за поощрение на риболова, които сж били взети въ другитѣ държави, които сж отишли по-напредъ въ това отношение. И ние, вмѣсто да планираме голѣми суми за постройката на здания, по-добре би било да се задоволимъ съ туй, което имаме и съ по-нататъшното изучаване на нашето риболовство. Това изучаване може да стане въ опитната риболовна станция, такава, каквато бѣше предвидена да бѣде построена още навремето въ

Варна. Тамъ има построено едно здание, наречено аквариумъ, специална рибовъдна станция, която има за задача да изучава рибитъ, които се намиратъ въ Черно-море, да се види какви пасажки и на какви разстояния преминаватъ тѣзи мигриращи риби, за да може по такъвъ начинъ да се насочи бъдещата политика на едно усилие се риболовство. Тия инструменти могатъ да изиграатъ своята роля, покрай която, обаче не трѣбва да се откъсватъ риболовцитъ и риболовството. Ще ви посоча примѣри за това. У насъ има хора, които ловятъ риба, даже по рѣкитъ, съ най-примитивни средства и сж готови да се откажатъ отъ риболовството, защото това риболовство не имъ носи никакъвъ поминъкъ, никаква прехрапа, а само тежестъ. Ние не сме отишли твърде напредъ въ това отношение. Въ тая посока ние трѣбва да пасочимъ своитъ усилия, за да може нашето риболовство да бъде поощрено, за да може онова, което ще улови риболовецътъ съ рискъ на лавота си, да осигури неговия поминъкъ и неговото съществуване. Защото ако мореплаването въ далечнитъ води е единъ труденъ запаятъ и е свързано съ голѣмъ рискъ, мореплаването въ далечнитъ води съ целъ да се лови риба е още по-трудно, по-тежко и малцина се залавятъ съ тоя запаятъ. Мнозина биха се заели съ тоя запаятъ, ако видятъ, че държавата би провизия прижили спрѣмо тѣхъ, ако тя не мисли да имъ огради рибата, която тѣ сж уловили, като ги толари съ данци, съ пѣщо повече отъ това, което у насъ съществува.

Г. г. народни представители! Ако вие имате една ясна картина по какъвъ начинъ държавата лописа нашитъ рибовци днесъ, какъ ги обременява съ маса данци и данци, вие ще можете да разберете защо именно у насъ риболовството не върви и не е мръднало не само шито крачка напредъ, но е отишло и по-назадъ, отколкото е било при освободенето. Азъ имамъ паркия единъ протоколъ на една комисия отъ вещи лица по риболовството, която комисия е констатирала, че у насъ отъ риболовцитъ се събиратъ точно 14 вида данци. Тѣ сж следующитъ: (Чете)

- „1. Такса за риболовскъ билетъ отъ 30 до 60 л. годишно“ — въ новия законопроектъ е 50 л.
- „2. Патентъ за обикновена рибарска лодка годишно отъ 120—190 л.
- „3. Позволително отъ пограничнитъ воющи власти за всеки 5, 10 и 30 дни срещу 5 л. такса.
- „4. Мерийно право: за морето 5% върху брутото стойностъ, за Дунава 20%.
- „5. Общински данокъ за всеки килограмъ прѣсна малочисна риба по 150 л., а за по-луксозната 450 л.
- „6. Гербовъ налогъ по 1 л. за всяка издадена квитанция. Тия данци сж върху прѣсната риба.
- „7. За соланата риба се плаща акцизъ по 9 л. на килограмъ.
- „8. Освенъ изброенитъ общи данци въ отдѣлитъ мѣста, риболовецътъ се облага още съ следното:
- „8. Общински мѣстенъ налогъ отъ 1—10 л. на килограмъ.
- „9. Крайбрѣвна митническа декларация — за препадане уловената риба отъ риболовния пунктъ до рибното тържище — 5% върху стойността на рибата, съобразенъ гербовъ налогъ, дивартико, хамалие.
- „10. Порогово право на лодка по 200 л. за всеки отиване и завръщане до поставенитъ въ морето казански мрежи, за събирането на уловената риба.
- „11. Такса по 100 л. за освидетелстване на всяка прѣтка риба, безразлично какво количество.
- „12. Военно мито по 50 ст. на килограмъ, събирано отъ митническитъ власти, подъ предлогъ, че рибата е ловена не-далечъ отъ срѣдната на Дунава и др.“

Къмъ тия 12 точки, като прибавите и други две още мѣстни такси, ставатъ вкупно 14 вида данци, такси, налози и пр., които се плащатъ на риболовцитъ.

И достигнало се е до следующия курйозъ. Миналата година въ Варна сж се продали на борсата 27 кгр. дребна риба — туй е констатирано въ официаленъ протоколъ, който го чете, не ви говоря други цифри. „За да се види до какво количество вече положение е стигнало облагането на риболовството, привежда се за примѣръ следния конкретенъ случай отъ Варна: донесена е на рибното тържище 27 кгр. дребна риба отъ блатото при Варна и е продадена по 2 л. килограмътъ, и сж получени 54 л. Събрали данци за нея:

20% държавно право	10-80 л.
5% борсово право	2-70 „
Общински налогъ за 27 кгр. по 150 л.	40-50 „
Присовително свидетелство	0-50 „
Гербовъ налогъ	1— „

Всичко . . . 55-80 л.

Риболовецътъ, следъ като му се взема рибата, долитаца отъ джоба си 150 л. за да си отиде.

Това е официална констатация. Вие виждате, че съ никакви практически рибарски училища, съ никакви академии не може да се помогне на нашето риболовство, ако продължаватъ да тежатъ тѣзи безбройни данци на риболовцитъ, които ги спаватъ въ всеко отношение. Никжде г. г. народни представители, въ другитъ държави нѣма да намѣрите данци на риболовцитъ; въ рѣдки изключени само държавата взема единъ процентъ върху уловената риба. Не само това, но държавата дава премия за уловената риба, особене ако тази риба се лови отъ далечно разстояние: колкото по-далечно е разстоянието, толкова по-голямъ е и премията, защото този, който ще отиде на далечно разстояние да лови риба, той излага себе си на повече рискъ и държавата въ такъвъ случай му дава премия за уловената риба, за внесената естивна храна. У насъ вие виждате какво става. И като изтъквамъ това, азъ бихъ моилъ г. министра на земледѣието да си вземе добра белелка и въ бъдеще, когато ще се работи бюджетътъ, да настоя всички тѣзи акцизи, данци, берани, които се залагатъ на риболовцитъ, да се махнатъ на всяка цена, защото ако не ги махнемъ, недейте чака никакъвъ резултатъ отъ практическитъ и академическитъ риболовни училища.

Г. г. народни представители! Риболовцитъ трѣбва да бъдатъ освободени отъ подобна тежестъ; тѣ трѣбва да бъдатъ поощрени отъ държавата въ образуването на кооперативни дружества, които най-широко да бъдатъ поддръжени отъ самата държава, за да могатъ чрезъ тѣзи дружества риболовцитъ да си набавятъ инвентаръ, който е много скъпъ въ днешнитъ времена. Голѣмитъ мрежи за по-далечното ловене на рибата не сж евтини; необходими сж и голѣмитъ съдове, така нареченитъ рибни параходи, които струватъ съ милиони. Тѣ сж още повече необходими за далечното, индустриалното риболовство. Това далечно, индустриално риболовство е немислимо безъ тѣзи рибни параходи. Тѣзи рибни параходи трѣбва да бъдатъ винаги по два заедно; тѣ ограждатъ известно пространство съ тѣи нареченитъ траулери, които падатъ до дъното на морето, и влачатъ ги, съ тѣхъ може да се уловятъ голѣми количества риба. Ако по такъвъ начинъ държавата поощри нашитъ рибовци, ще можемъ да ловимъ отъ Черно-море по-голямъ количество риба и вмѣсто тѣзи 150 милиона парчета скумрии да отиватъ въ Цариградъ и тамъ да ги ловятъ, можемъ да ги лосимъ въ нашето крайбрѣжие, ако не половимъта, то поне една четвъртъ, което е достатъчно за насъ.

Въ Варна ние имаме едно практическо рибарско училище отъ три години насамъ. Въ него има ученици — една частъ отъ които сж деца на рибовци, а другата частъ деца на шериболовци. Обаче това практическо риболовно училище не е въ състояние да даде на своитъ питомци това, което е необходимо да се даде на единъ истински риболовецъ за този видъ риболовство, за който е създадено. Азъ се съмнявамъ, че и новото практическо риболовно училище, което ще бъде основано въ Сопотъ, ще даде тѣзи резултати. За мене по-малко значение иматъ тѣзи рибарски училища, а по-голямъ значение има набавянето отъ страна на държавата тѣзи риболовни параходи, създаването отъ държавата на риболовни пристанища, каквито сж създадени въ други държави, въ Англия и Холандия, цето тѣзи пристанища сж създадени край брѣговетъ, на удобни мѣста. На първо мѣсто у насъ таява пристанища могатъ да се направятъ въ Варна и Бургасъ; тамъ има удобства да се направятъ рибни хали, рибни хангари, където рибата да бъде добре запазена и откъдето съ специални рибни вагони съ вода рибата да бъде превозвана и да пристига въ даденъ пунктъ, даже въ София, още жива. Ако държавата върви въ този пътъ, ще постигне много по-голямъ успехъ, отколкото съ рибарскитъ училища и съ постройката на здания. И азъ съмтамъ, че държавата въ туй отношение би трѣбвало да направи пѣщо повече, ако бихме желали въ туй отношение да постигнемъ добри резултати. Ние би трѣбвало да последваме примѣра на други държави въ това отношение, напр. тоя на англичанитъ. Англичанитъ използватъ още отъ началото холандцитъ и заедно съ тѣхъ организираха своето риболовство. Това можемъ да направимъ и ние. Холандцитъ сж наредъ, който се занимава само съ риболовство. Доколкото знаемъ, нашето правителство е направило пѣколко пъти опити да дойдатъ холандци рибари тукъ, за да организиратъ нашето риболовство. Но на тѣхъ, като ние и било

казано, че ще трябва да плащат такива и такива данъци, тѣ си взели пакитѣ и си отишли.

Министъръ Я. Молловъ: Не е вѣрно.

Р. Василевъ (д. ст): Говоря за по-напредъ. Сега не зная, по така ми казаха въ министерството. Такива хора могат да се поощрят да дойдат въ България, да взематъ частъ отъ нашето крайбрежие, да образуватъ една малка холандска колония и нашитѣ риболовци съ съдействието на холандцитѣ, съ използването на риболовнитѣ параходи, да могатъ да бъдатъ тренирани въ това отношение. Не трябва да се обучаватъ децата на риболовцитѣ, ами самитѣ риболовци, бацитѣ, каквито имаме по настоящемъ и които сж свикнали на морето; за тѣхъ не сж нужни никакви теоретични и академически познания, тѣ могатъ да станатъ риболовци, тѣ сж достатъчно добри плувци, дайте имъ само материали, рибни параходи и ги пуслете въ днешното море; тѣ ще тръгнатъ и ще научатъ много повече, отколкото децата, които биха се изпратили въ Созополъ или другаде.

Детскитѣ училища могатъ да смѣстуватъ, по чрезъ временни курсове, чрезъ временни професионални училища. Курсоветѣ да не бъдатъ 4—5 години, а да бъдатъ временни; даже могатъ да бъдатъ временни лекторски курсове, курсове на специалисти, които покрай обучението, което даватъ на бацитѣ, да даватъ такава и на децата. Нека се забележи, г. г. народни представители, че само децата на риболовцитѣ сж ставали истински риболовци. Рѣдко е други да сж се впускали въ риболовството, особено тѣзи, които вѣматъ традиция къмъ морето, а тая традиция, знаете, особено у насъ, българитѣ, я нѣма. Нѣе, българитѣ, малко обичаме морето и затова въ началото ще имаме смѣсени кадри, въ които чуждитѣ елементи ще бжде повече, защото той преобладава въ нашитѣ морски крайбрежия. На сегашнитѣ риболовци, макаръ и много отъ тѣхъ неграмотни, които сж организирани въ кооперации въ Варна и Бургазъ, тѣзи временни курсове, мисля, че ще имъ помогнатъ твърде много, особено ако тѣзи кооперации бъдатъ широко поддржани отъ страна на държавата, за да могатъ да си набавятъ инструментите, лодки и параходи, като риболовцитѣ бждатъ обучени да си служатъ съ тѣзи параходи, които ще имъ бждатъ доставени. Ето, въ това отношение ще трябва да насочимъ ние политиката си за организиране, за усилването на нашия риболовъ. И споредъ моето дълбоко убеждение, ако се тръгне само по този път, ще се добиятъ резултати, каквито ние очакваме.

Две думи за мѣстото на училището. Г. г. народни представители! Не отъ локаленъ патриотизъмъ, не защото съмъ отъ Варна бихъ казалъ, че не бива да плащирате 10 милиона лева за постройка на едно рибарско училище въ Созополъ; но отъ съображения на икономия, които трябва да правимъ, и по съображенията, изложени отъ мене, мене ми се струва, че вмѣсто да харчимъ тия пари за постройка на училище, на голѣми, на монументални сгради, по-добре е да се похарчатъ за нужнитѣ инструментите и параходи преди всичко, за да можемъ да си послужимъ веднага съ тѣхъ. Азъ бихъ молилъ да не се плащиратъ такива голѣми средства за построяване на такава грамадно училище въ такъвъ далеченъ край — Созополъ — който, забележете, е наистина единъ отъ най-богатитѣ краища за ловене на скумрия и паламуди, но само въ единъ сезонъ — именно въ есенния сезонъ. Мигрирующата риба, карагозитѣ и калканитѣ, се явяватъ повече въ Месемврия и Варна и затова по-скоро въ Месемврия или Варна би трябвало да се построи риболовно училище. Въ Варна има здание, въ Варна има риболовна станция, която трябва да се тури въ действие и на която трябва да се даде животно. Покрай тази именно олитна риболовна станция ще трябва да се открие това училище, което да се ръководи отъ хора техници и отъ хора повече практици, за които говорихъ, които да обучаватъ както бацитѣ, тѣй и децата на риболовцитѣ. Така ще се постигнатъ по-голѣми резултати.

Г. г. народни представители! На известни мѣста, както напр. въ Холандия или Германия и въобще въ голѣмитѣ крайморски европейски градове, където има голѣми риболовни пристанища, хората си служатъ съ тия опитни станции, за да могатъ да следятъ и изкуственото рибовъдене и да могатъ да знаятъ точно къде се намиратъ известни видове риби. Тамъ на уловенитѣ малки калканчета поставятъ гумени пръстеничета и отътоя ги пускатъ въ водата. Следъ година или две, ако рибкой риболовецъ хване

сочи мѣстото, където отива голѣмата риба и по какви пътища малкитѣ калканчета отиватъ тамъ, където трябва да живятъ завинаги и където калканитѣ трябва да бждатъ ловени. Подобни изучавания трябва да ставатъ въ тѣзи именно станции. Азъ смѣтамъ, че станцията, която се намира въ Варна, би могла да подпомогне всички тия учебни курсове, които и сега се водятъ тамъ, за да не става нужда да се строятъ специални и монументални сгради. Какъ по тия съображения азъ бихъ молилъ да не се плащиратъ голѣми суми въ постройка на рибарско училище въ Созополъ, но да се използва училището въ Варна и аквариратъ за тая целъ, а всички суми, които държавата ще отпусне, да се дадатъ за инструментите и за параходи и съ съдействието на холандци и на други, които сж опитни въ риболовното дѣло, да се пристъпи къмъ сериозна работа за организиране на нашето риболовство въ Черно-море, отъ което само тогава ще има резултати. Ипакъ страхувамъ се, че отъ училището — особено ако се постави на по-академическа почва — ще добиемъ смѣния резултатъ, какъто добихме и отъ Садовското училище, откъдето излизаша много агрономи, но никой отъ които не искаше да отиде да служи въ селата. Трябва да гледаме да не стане смѣното и съ училището въ Созополъ. По-скоро нека сумитѣ, които ще се дадатъ, се употребятъ за други цели; тогава смѣтамъ, че ще се добиятъ и по-добри резултати. (Ръкоплъскания отъ пѣкои говорители)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Петъръ Алексовъ.

П. Алексовъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ вземахъ думата още въ миналото заседание, когато законопроектътъ бѣше поставенъ за разглеждане на първо четене, за да обърна вниманието ви специално върху ония голѣми, непоносими данъци, които финансовитѣ власти налагатъ на нашето риболовство и го убиватъ. За мене въпросътъ за риболовството въ България е стигналъ дотамъ, че той става вече въпросъ на финансовия министъръ, а не въпросъ на министъра на земледѣлното и държавнитѣ имоти. Ние можемъ да отхвърляме училища, ние можемъ да правимъ всичко, за да подпомогнемъ технически усъвършенствването на нашето риболовство, но ако ние, отъ друга страна, правимъ невъзможно развитието на риболовството по този фактъ, че то не храни риболовцитѣ, то се знае, че никакъвъ резултатъ нѣма да може да получимъ.

Г. Василевъ е събралъ ония сведения, съ които и азъ искахъ да се явя предъ васъ. Азъ искахъ да посоча на ония непоносими данъци, които държавата е наложила върху рибата и които я правятъ да бжде извънредно скъпа. Но това, което г. Василевъ не засегна и върху което азъ намирамъ, че е добре да се обърне вниманието на Народното събрание, то е фактътъ, че благодарение на тия именно много данъци нашитѣ рибари нѣматъ абсолютно никаква смѣтка да ловятъ малкоценната риба, тъй като и тя е обложена съ смѣтитѣ данъци, а тъйко тая риба е, която може да служи и която служи за храна на рибокитѣ народни маси. Примѣрътъ, който ви посочи и г. Василевъ, съ опѣзъ 40 и нѣколко килограмма риба, изтъкнатъ изрично въ единъ докладъ до Министерския съветъ отъ една комисия, прешестъ отъ който докладъ имамъ и азъ, показва, че тѣзи, които ловятъ малкоценна риба, за да могатъ да си платятъ данъцитѣ, трябва да прибавятъ и отъ своя собственъ джобъ. Стъгадете се, г. г. народни представители, че при това положение абсолютно невъзможно е да се поощри и да се развие риболовството въ България. И дотогава, докогато ние на тоя въпросъ не погледнемъ като на единъ въпросъ за прехраната на населението, дотогава ние нѣма да имаме евтима риба, защото въ край на крайната въпросътъ съ риболовството трябва да ни интересува дотолкова, докогато можемъ да дадемъ достатъчно евтима риба на нашето население.

Г. г. народни представители! Азъ имамъ данни за развитието на основаната паскоро кооперация „Моруна“, която е дала досега много насърчителни резултати, и насърчителни по само за засилването на риболовството, но насърчителни и за фиска, и азъ много се радвамъ, дето прикритиетъ за кооперирането на нашитѣ рибари е прокаранъ въ законопроектъ за рибарското училище. Азъ бихъ настоялъ г. министърътъ на земледѣлното и държавнитѣ имоти да направи всичко възможно, щото държавнитѣ рибни блата да не се отдаватъ на предприемачи, а по възможност да се отдаватъ на кооператори, защото, забележете, тия кооперации привличатъ повече български

елементът, когато обикновено по нашите бръгове риболовът се извършва от инородци, които сж много по-слаба култура и на които ние не можем да възложим задачата да повдигнат нашето риболовно дѣло.

Следъ онова, което каза г. Василевъ и което азъ съмтамъ, че не бива да повтори, защото не би било полезно, намирамъ, че ще бъде достатъчно да го подкрѣпя тайгорещо и най-енергично и да помоля г. министра на земледѣлието и на държавните имоти при първия случай, който ще му се удаде да вѣстои предъ г. министра на финансите, щото държавата да се откаже отъ тия многобройни и тежки данъци върху риболова, които го унищожаватъ. Защото, отъ друга страна, за насъ, за народните представители, една голѣма задача е да можемъ да облекчимъ прехраната на населението чрезъ снабдяването му съ по-евтина риба. Луксозната риба, г-да, може най-после да бъде облагана по-тежко, но ще и онази риба, която служи за храна на широкитѣ народни маси, оная малощенна риба, която сега рибаритѣ я хвърлятъ отъ мрежитѣ обратно въ водата. Споредъ както твърди едно вешо лице, къмъ което се обърнахъ за сведение, най-малко два милиона килограма малощенна риба се хвърля годишно отъ мрежитѣ обратно въ водата, защото рибаритѣ я иматъ смѣтка да я продаватъ. Като се изтъква той фактъ, мисля, че народното представителство ще бъде ориентирано върху голѣмата задача, която му предстои при разрешаване въпроса за даване евтина храна на нашето население.

Настоявамъ въ най-скоро време рибата да се освободи отъ многобройнитѣ данъци, като остане единъ данѣкъ за право на ловене на риба, за право на риболовъ, единъ данѣкъ върху общия доходъ. Това сж двата данѣка, съ което се облагатъ всички предприятия. Не бива специално рибата да се облага съ 14 вида данѣци, а, г. Василевъ, има още единъ, та ставатъ 15 вида, които данѣци съмъ си ги отбѣлзвалъ, но пѣма защо да ги изброявамъ. Общината взема, военнитѣ власти взематъ, митническитѣ власти взематъ, финансовитѣ власти взематъ, всички ведомства взематъ, за да дойде въ край на краищата рибата въ Софийския пазаръ, напр., на една пѣна, на която ние не можемъ да я купимъ. Ако тая работа се разбере и ако можемъ да оставимъ върху рибата единъ умѣренъ, единъ тѣрнимъ данѣкъ, ние ще дадемъ на населението евтина риба, и тогава ние ще можемъ да кажемъ, че сме изпълнили въ туй отношение нашия дълѣкъ (Ръкописѣския отъ социалдемократитѣ).

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг) Г. г. народни представители! Азъ съмъ докладчикъ по законопроекта, но вземамъ думата като народенъ представителъ.

Чрезъ предлагания законопроектъ за практическото рибарско училище се внася преди всичко, споредъ моето разбиране, една по-ефикасна намѣна на държавата, на държавната власт, за използване на богатствата въ морето — рибата — за която въ подробности предшествующитѣ оратори, особено г. Ради Василевъ, доста пространно говориха. Ние, българитѣ, че обичаме живота надъ морето. Ние силномъ се заселяваме край морето, силномъ още повече отиваме да живѣемъ надъ него поради това, че нашата история отъ създаването на нашето царство до днесъ се е разигравала повече на сушата и по-далечъ отъ бръговетѣ на морето. Може би една отъ най-голѣмитѣ причини, поради които ние не сме могли здраво да заседнемъ на Балканския полуостровъ и да се опремъ добре на граници морски бръгове, е тази, че българскиятъ народъ нѣма привързаностъ къмъ морето, нѣма желание да живѣе край морето, не се импулсира отъ всичко онова, което би могло да го привлѣча къмъ използване богатствата въ морето и вселствие на това не сме имали възможностъ да задържимъ границитѣ на държавата си, когато тя се е простирала покрай морскитѣ бръгове.

Този законъ, следъ право поставената задача, да подготвяваме хора чрезъ свършване на специаленъ курсъ, за да извлѣчаме въ по-голѣмо количество отъ морското богатство — рибата, живѣеща главно въ морето — ни дава и друга една възможностъ: да можемъ да привлѣчемъ българина да живѣе върху морето, да може да се научи да обикне повече морето, да опознае неговитѣ свойства, да може да се бори съ вѣсичитѣ си сили, като човѣкъ, съ морската стихия и да може най-сетне действително да се радва и самъ той на богатствата, които морето, съ което граничимъ, дава. Защото за мене подготовката на единъ рибаръ не се състои само въ това, да му се прочетатъ

лекции, да научи какви рибни има евентуално въ Черно море, или съ какви лодки трѣбва да се движи, за да лови рибата въ морето, или какви мрежи трѣбва да употребява, за да улови повече отъ този или онзи видъ риба. За мене се слага преди всичко въпросътъ, че бждатъ ли рибаръ, когато ще подготви това практическо рибарско училище, ще трѣбва да бжде преди всичко морякъ, т. е. той ще трѣбва действително да познава морското дѣло, морската практика, да знае всичко онова, което му е необходимо, когато той ще бжде въ лодка или въ корабъ, или въ параходъ: да го управлява, да работи на него, да слѣза отъ него, да се качва на него, да спуска лодки отъ него, да движи лодка, било съ парусъ, било съ гребла, било съ моторъ и да може да се чувствувва господарь, когато стои въ тази лодка. Така че, за да може човѣкъ да стане изкусенъ рибаръ, необходимо е да стане предварително изкусенъ морякъ. Ето защо азъ виждамъ значението на този законопроектъ не само въ прѣката целъ, да се подготвятъ рибари, за да вадятъ по-голѣмо количество риба отъ морето, но и още въ това, да се привлѣчатъ тамъ българини, които да станатъ годни да живѣятъ надъ водата, т. е. да бждатъ действително моряци, моряци, които да знаятъ да господствуватъ надъ водната стихия.

Съ чл. чл. 1, 2, 3 и 4 отъ законопроекта се указва на оазис специализация, която като рибари трѣбва да достигнатъ онѣзи ученици, които ще бждатъ записани въ практическото рибарско училище. Покрай тази целъ, законопроектътъ си поставя и друга една целъ — колонизация на нашитѣ черноморски бръгове. Въ чл. 1 се говори за практическото рибарско училище, което се открива въ гр. Созополъ, като се има предъ видъ главно развитието на риболството въ морето.

Касае се за една колонизация край черноморскитѣ бръгове съ български елементъ. Нека бждемъ откровени и нека не си затваряме очитѣ предъ истината. А тая истина е, че още отъ времето на древна Гърция и впоследствие отъ Византия, нашитѣ градове покрай черноморския бръгъ сж селища на гърци, дошли въ древността отъ Елада, отъ Гърция. Даже тѣ посятъ онѣзи наименования, които нѣмъ сж сложени тогава: Месемрия, Созополъ, Анхияло, Ниргосъ — старото название на Бургазъ, Одесосъ — старото название на Варна, наименования дадени отъ гърци, заселени първоначално на нашето черноморско крайбръжже. Понеже, както казахъ, българинитѣ самъ не може да се привлѣче къмъ морето, да се привърже къмъ него, да го заобича, да живѣе тамъ, държавата трѣбва да се замисли и време е вече да се замисли сорозно върху това и да потърси средства, за да привлѣче българското население къмъ бръговетѣ на Черно море.

Какво имаме ние фактически на Черно море? По-рано ние имаме — казвамъ имаме, защото по договора за миръ въ Ньой ние вече го нѣмаме — воененъ флотъ. Въ тоя флотъ, по силата на законитѣ въ миналото, ние извиквахме българини, български граждани, когато посѣлватъ подъ знамената, да отбиватъ своята военна повинностъ на параходитѣ, на лодкитѣ, на средствата плавуци, които имаме въ тоя флотъ. Но съ ограничението на флота, по силата на договора въ Ньой, ние сме въ едно много лошо положение по отношение условията за привлѣчане на българина къмъ морето. Нашиятъ флотъ е намаленъ по съставъ, той нѣма изгледи да достигне по-голѣми размѣри, за да се отворятъ вратитѣ за българския елементъ, който да отива тамъ, да пласира своя трудъ и да черпае своето бждане. И, следователно, условията, тъй да се каже, за живѣне надъ водата край българския черноморски бръгъ сж окастрени твърдѣ много, съвсемъ недостатъчни и не даватъ възможностъ да привлѣчаме българина къмъ черноморския бръгъ.

Второ, какво имаме? Имаме търговски флотъ. Но търговскиятъ ни флотъ, г. г. народни представители — може би това на по-голѣмата частъ отъ васъ е известно — се комплектува главно изъ сръдата на моряцитѣ, които сж отбивали своята служба въ военния ни флотъ и изъ сръдата на чужденци, които сж свършили морския училища вънъ отъ България. Тамъ личниятъ съставъ е сжко така тежко опредѣленъ. Личниятъ съставъ на шесттѣ парахода, които има параходното дружество на Черно море, е точно опредѣленъ и тамъ сжко така до известна степенъ е ограничено нахълтането на българина въ морето. Той нѣма къде да отиде да пласира своя трудъ. Останалото, което имаме покрай черноморския бръгъ, така нареченото каботажно плаване, съ гемини и съ малки или голѣми моторни лодки, е въ по-голѣмата си частъ въ ръцетѣ на чужденци, преимуществено турци гемиджии или гърци гемиджии. Наши дружества се създадоха, опитаха се да

издигнати това дѣло, по поради това, че условията на живот там са твърде трудни и поради това, че държавата не винаги се притича на помощ и не винаги дава поддръжка на инициативи от подобен род, тѣзи каботажни дружества не са могли да успеят. Тѣ, загубит ли единъ отъ своитѣ плавучи съдове, взматъ средства за да го замѣнятъ съ новъ, за да поддържатъ каботажната дѣло покрай нашия черноморски брѣгъ. По тоя начинъ се убива единъ зародилъ, който би далъ възможност на българина да се издигне и да се бори срѣдъ вълнитѣ на морето.

Имаме сѣщо така напоследъкъ една нова инициатива, която чака насърчение и поддръжка на държавата — новото дружество „Водолазъ“, което си поставя за задача да събира покрай нашитѣ черноморски брѣгове богатствата отъ отѣзан параходи или кораби, съ различенъ тонажъ, които са потънали, богатства въ видъ на стоки, материали, различни машинарии и предмети, които тия параходи и кораби са носили, които и до сега стоятъ въ дѣното на морето като ежедневнo губятъ отъ своята стойност. За тая целъ ние имаме въ наличностъ горе-долу единъ малкъ кадъръ отъ бившия воененъ флотъ; остава само държавата да подпомогне една такава инициатива, за да привлече тия, които, като не могатъ да си намѣрятъ тамъ работа, биха отишли да търсятъ работа въ вътрешността и биха загубили всичката онази хубава подготовка, която иматъ като моряци отъ бившия воененъ флотъ. А тѣ трѣбва да се предадатъ на работа върху морето и да се устновятъ като граждани на страната ни, населяващи черноморското ни крайбрежие. Ито сега съ тоя законопроектъ ние се притичваме, тѣй да се каже, на помощ, въ смисълъ, че даваме нова възможност на нашия, българския елементъ преимуществено, да може, свършвайки туй практическо рибарско училище, което ще бъде основано въ Созополъ, да намѣри мѣсто да пласира своя трудъ, да се предаде всецѣло, презъ цѣлия си животъ, ако може, на специалната работа, за която ще бъде подготвенъ въ училището и съвмѣстнo съ това да може да се закрѣпости на самия брѣгъ, да се устнови тамъ, за да могатъ и дѣцата му и поколѣнието му въ бъдеще действително да заобичатъ морето, да се привикнатъ отъ младина съ него и неговитѣ брѣгове и да си оставатъ тамъ докато бъдатъ живи, като българи, като синове на майка България. Въ тая смисълъ чл. чл. 4 и 5 отъ законопроекта предвиждатъ извесни привилегии за ония, които биха постигнали въ рибарското училище и които, следъ като го свършатъ успешно, действително ще се предадатъ на занятието риболовство. Тѣ ще получаватъ, споредъ закона, безплатно 10 декара земя, дворно мѣсто и материали за постройка на типова къща. Освенъ това даватъ се заемообразно безлихвена парична помощ за постройка на къщата или за обработване на земята. Безлихвениятъ заемъ ще бъде отъ фонда, който се образува при практическото рибарско училище. Тия привилегии, които се даватъ на ония, които, следъ като свършатъ училището, ще се предадатъ на риболовство, иматъ своя дълбокъ смисълъ отъ тая гледна точка: понеже българинътъ мѣчно отива да се бори съ морето, ние тукъ, съставляващи законодателното тѣло, като съзнателни граждани, трѣбва съ тия привилегии, които други граждани не получаватъ, да го подтикнемъ да се предаде на тая работа, да намѣри действително смѣтка въ нея и полека-лека да стане единъ денъ добъръ риболовецъ, да обича морето, да предаде живота си на морекитѣ вълни.

Членове 9, 10 и 11 сѣщо така предвиждатъ редъ привилегии, които ще се даватъ на ученицитѣ. Споредъ чл. 9, дава имъ се 30% отъ чистия приходъ отъ ловената риба. Освенъ това, при Министерството на земледѣлнето и държавнитѣ имоти се образува фондъ по специална смѣтка „Практическо рибарско училище“. Въ тоя фондъ се внасятъ 40% отъ сумитѣ, които се събиратъ по чл. 20 отъ закона за риболовството, и 70% отъ стойността на рибата, продадена отъ практическото рибарско училище. По тоя начинъ се дава възможност да се образува единъ фондъ, съ който преди всичко ще могатъ да разполагатъ ония рибари, които са свършили успешно практическото рибарско училище.

Наредъ съ това, дава се право, споредъ законопроекта, на ония, които ще се заселятъ край брѣга, да се коопериратъ и, кооперирани като рибари, да иматъ право на ползуване отъ фонда „Практическо рибарско училище“.

Съ всичкитѣ тия привилегии се цели единствено да се привлече българинътъ да се настани на морето, да се свършва тамъ, да се установи на постоянно мѣстожи-

Ужко така, споредъ законопроекта, ученицитѣ са на безплатна прехрана, квартира и безъ такса въ училището. Това е сѣщо така една голѣма привилегия. Вечки тия привилегии азъ ги пояснявамъ и ги разбирамъ само въ тоя смисълъ: да се привлечатъ ученици въ практическото рибарско училище. И не вървамъ нѣкой отъ г. г. народнитѣ представители да не оправдае тѣзи привилегии, които държавата дава.

Освенъ като на единъ източникъ, който ще дава действително подготвени рибари съ специално образование, за да могатъ да се посветятъ на специалния си занаятъ, риболовство, азъ гледамъ на това училище — и по туй се различавамъ отъ г. Радн Василевъ — като на единъ голѣмъ разсадникъ на палата морска култура. Ние сме млада държава, по вече имаме и трѣбва да имаме морска култура. Тая морска култура се садн дълго време, вече 45 години, въ Варна; тя трѣбва да се пренесе и разширява при всѣки случай, когато държавата ще има да се бори и да извика нѣкакви богатства отъ брѣговетѣ на Черно море. Построяването на едно таква училище на първо време, би потънало една доста голѣма сума, но нѣка тя не се вижда като сума хвърлена напразно, защото чрезъ този храмъ, който ще построимъ тамъ, ние ще съвсемъ просветля и култура, главно морска, не само между тѣзи, които непосредствено ще преминаватъ курса, но и между всички отѣзи, които минаватъ покрай този паматникъ тамъ, или които се намиратъ въ населенитѣ мѣста близо до него. Това чувство на принадлежностъ къмъ държавата, това чувство на държавна мощъ — не въ воененъ смисълъ на думата, а въ смисълъ на това, че ние сме владетели въ морето и на неговитѣ богатства — не може да не се отрази и върху ония инородни елементи, които понастоящемъ населяватъ нашитѣ брѣгове. И въ тоя смисълъ на думата азъ бихъ казалъ, че пакъ трѣбва да погледнемъ много сериозно на този въпросъ не само при тоя законопроектъ, но и при всѣки другъ случай и не трѣбва да жалимъ държавнитѣ средства, щомъ се касае до това — да носимъ българската култура къмъ нашитѣ черноморски брѣгове.

Где да бъде училището? Училището трѣбва да се построи тамъ, където има най-благоприятни условия да се създадатъ най-добри риболовци. Отъ сведѣния, които имаме отъ Министерството на земледѣлнето и държавнитѣ имоти по ловенето на риба, ще ви казва следното. Отъ 1,000,025 килограма риба, която се лови годишно въ Черно море, 765,000 килограма, значи повече отъ 70%, се лови въ Бургаския морски районъ, по-право отъ поствъ Емине до къде Василико. Ловътъ въ морето се извършва главно въ талини. Такива имаме въ действие 60 отъ които 39, или $\frac{3}{4}$, се намиратъ въ Бургаския районъ. Следъ това имаме аламати 10—12 чифта, отъ които 7 чифта се намиратъ на работа въ Созополъ. Останалитѣ средства сж: грибовѣ 30—40, сетки 25—30 км. дължина, гъръри 3—4 парчета, чапари и др. инструменти. Отъ общото количество риба, вадена отъ Черно море, около $\frac{1}{3}$ се вади съ талинитѣ. Най-големо количество риба ние изваждаме отъ Бургаския районъ. Но ще ми отговорите: ние ще подготвимъ риболовци, не да се занимаватъ съ вадене на риба чрезъ талини, чрезъ аламати, чрезъ сетки, грибовѣ и т. п., а ще подготвимъ риболовци, които да могатъ да излизатъ да ловятъ риба на открито море съ кораби и да си служатъ съ средствата на модернитѣ държави — Холандия, Скандинавскитѣ държави, Англия и Франция. Но когато ще правимъ това сравнение, ние ще трѣбва да си поставимъ въпроса: еднакви ли са условията на България, когато първа ще тикаме къмъ морето, за даго учимъ преди всичко да става морякъ, а после — рибаръ, съ отѣзи условия, които иматъ Скандинавскитѣ държави, Холандия, Франция и Англия? Отговарямъ, не. На свободното тържище въ Холандия, Скандинавскитѣ държави, Франция, Англия и въ другитѣ крайморски държави можете да намѣрите винаги въ изобилие свободенъ елементъ моряци, които са били въ която и да било школа за военна или търговска флота и които по-нататъкъ сж се отказали да бѣдатъ на това занаятъ, които искатъ да се предадатъ на риболовство, и ние можете да ги вземете веднага и да имъ дадете голѣми специални кораби за ловене на риба, да ги пуснете въ открито море, за да ловятъ риба, безъ да има нужда да ги създавате предварително като риболовци съ специалния училища, какъто искаме да създадемъ въ България. Но потърсете на свободното тържище въ България и вижте какъвъ елементъ имаме отъ подготвени моряци: на които, като дадете риболовни параходи, могатъ да излизатъ да ловятъ риба — талина не ще намѣрите,

освенъ много малко и то инородни елементи. Такива сж условията въ България. Ние трѣбва чрезъ училището да създадемъ морякъ и той морякъ да го задължимъ да стане рибарь, защото иначе той нѣма да приеме да стане рибарь; и следъ като го задължимъ да стане рибарь, тогава да му търсимъ риболовно средство, риболовния корабъ, на който да се качи и да отиде да лови риба на открито море. Но въ той промежутъченъ периодъ, докато го снабдимъ съ корабъ, докато свърши училището, ние ще трѣбва да го поставимъ поне въ сѣни черноморски районъ, какъто, като се занимава съ риболовство въ училището, ще може на практика да вижда ловенето на риба, която въ най-голямъ количества става, както казахъ, въ Бургаския районъ. Тамъ той ще види и ще разбере подробно и съ повече познание на работата всички първоначални средства, съ които ние ловимъ риба, като и примамъ да ни дойде на кашантъ, безъ да имаме възможностъ да я ловимъ тамъ, какъто благоволи да се намѣри тя.

Ето защо, при тѣзи условия, най-благоприятното мѣсто, какъто би трѣбовало да се построи такова училище, е Бургаскиятъ районъ.

Сега, поставя се въпросътъ: къде именно да бъде тоу училище? Каза се отъ г. Ради Василевъ да бъде въ Месемрия. Но то може да бъде въ Бургазъ, може да бъде въ Анхиало, може да бъде въ Созополъ, може да бъде въ Василуко. Тогава, къде да бъде то, като сравняваме тия градове, които образуватъ морския районъ или морския заливъ? Който е ходилъ на самото мѣсто и познава отъ една страна самото мѣстоположение на портоветъ или на посоветъ, на които сж разположени тия градове, и отъ друга страна, като знае къде минава най-много риба, той не може, освенъ да се установи само на гр. Созополъ.

Гр. Созополъ е мѣсто, което има предъ себе си 3—4 острова, а самото естество на тия 3—4 острова или самото имъ положение тамъ е вече отъ значение, за да се привлича рибата край тия мѣста, какъто сж тия острови, и затуй въ Созополъ се лови най-много риба. Тамъ самото мѣстоположение въ свързка съ тия острови дава, тъй да се каже, примамка на рибитъ. Пасажитъ на рибитъ, които най-много ловимъ въ Черно-море, тѣ сж, които попадатъ въ тия талини, поставени край брѣговетъ и край островитъ. Това е едно обстоятелство.

Второ обстоятелство: дали има благоприятни условия тамъ, за да може покрай Практическото рибарско училище да се създаде и рибарски портъ? Защото, знайно е, като има едно училище, то ще трѣбва да има и своитъ средства, за да лови риба, а тия средства ще бъдатъ кораби и лодки, следователно, трѣбва да има мѣсто, какъто тия кораби и лодки да се държатъ. Като се визира въ законопроекта островъ Кирикосъ, щомъ този островъ, който стои на едно разстояние отъ 600 до 800 м. отъ брѣга, ео залови съ единъ кей за брѣга къмъ Созополъ, естествено се явява едно хубаво пристанище между острови и този малкъ кей, въ което пристанище, ако се драгира, би се получила достатъчна дълбочина, за да могатъ да се поставятъ корабитъ и лодкитъ, когато тѣ не ще бъдатъ въ действие или когато ще има да се поправятъ каквито и да било части отъ тѣхъ. Тѣ стелитъ се естествени условия, които благоприятствуватъ гр. Созополъ, за да може отъ тамъ действително да започне разсадникътъ на модерното рибарство на България за въ бъдеще, показватъ, че Практическото рибарско училище не може да бъде на друго мѣсто, освенъ въ Созополъ.

И така, както е предвидено въ законопроекта, да се построи училището въ Созополъ, това е напълно правилно и напълно подходящо на естествени условия, при които се намира разположенъ градътъ Созополъ.

Не може ли да се използва аквариумътъ въ Варна, който далечъ още не е достигналъ да изпълни своето предназначение, да послужи за рибарско училище? Азъ отговарямъ — не. За менъ има значение, ученикътъ, който ще се посвещава да работи въ морето или който ще става рибарь, да живѣе непрекъснато въ морето, а островътъ, на който ще бъде построено училището, е въ морето и ученикътъ, който ще живѣе тамъ, ще се чувствува на вода. При всѣко излизане той ще гледа предъ себе си египало, ще гледа лодка, ще гледа платно, ще гледа корабъ и ще се смива съ водата, защото това училище, което ще бъде на островъ, за него ще бъде онзи голѣмъ параходъ, който холандецътъ употребява на открито море. Ако имаме възможностъ да вземемъ още сега параходъ, който има палуба волкото половината Народно събрание, на която да се обучаватъ ученицитъ-риболовци, азъ не бихъ се съгласилъ да строимъ здание за риболовно училище. Но когато имаме тази възможностъ, по-лесно единъ

параходъ струва стотина милиона лева, и не можемъ да вземемъ единъ параходъ за 5—10 милиона лева, какъвто има визиранъ въ Хамбургъ, щитамъ азъ: какъ можемъ да създадемъ горе-долу една по-естествена обстановка, при която ще може да се възпитава и обучава бъдещиятъ рибарь? Естествено ще я създадемъ тамъ, където естеството, природата ни е дала най-добритъ условия, а имаме, като построимъ училище на единъ островъ, който островъ ще си го представимъ като единъ корабъ, на който живѣе онзи ученикъ, който се приготвява за риболовецъ. Отъ тази гледна точка аквариумътъ въ Варна не може да замѣни училището, което ще се построи. Азъ не съмъ съгласенъ по никакъ начинъ да не привличаме ученика-риболовецъ още въ самото начало съ морето, като го поставимъ да живѣе той надъ морето. Да не ни се вижда голѣма сумата, която ще хвърлимъ за постройка на рибарско училище; тази сума ще бъде оправдана много пъти и въ други още отношения, за които азъ ви говорихъ преди малко. Не можемъ да си послужимъ съ другъ начинъ да снабдимъ ученицитъ-риболовци съ плавучи средства, следователно, ще трѣбва да се приспособимъ къмъ това, което можемъ да направимъ. Не можемъ да дадемъ 100 милиона лева за параходъ, а можемъ да дадемъ 5 милиона лева за рибарско училище, и ще го направимъ.

Считамъ за нужно, г. г. народни представители, да подчертая, че ако на този законопроектъ за практическо рибарско училище, на когото заглавието вече приехме, ще му се даде душа въ този смисълъ, че отъ всѣки единъ ученикъ да направимъ действително практикантъ на морето, а не да създадемъ академия за подготовка на теоритични, които да иматъ морски познания, а да пѣматъ морска практика, азъ още отъ сега не бихъ се съгласилъ да гласувамъ за законопроекта за рибарското училище. Отъ абсолютна голѣма необходимостъ е — подчертавамъ това съ дебела черта — што морякътъ-ученикъ, който ще се приготвява за рибарь въ бъдеще, да премине единъ действително практически курсъ. Азъ не отричамъ значението на всички отѣзи познания, които ще му бъдатъ необходими, за да се бори съ морето, за да живѣе на морето и да лови риба, но азъ желая сия, които ще уреждатъ това училище, които ще му създадатъ първата организация чрезъ правилника, който тукъ се спомѣнава и който дава широка инициатива на създавателитъ и творцитъ му, да иматъ сериозно предъ очи, че на туй училище трѣбва да се придаде, ако не изключително, то най-голѣма практическа насока. Безъ тази практическостъ въ работата тамъ, не ще можемъ да постигнемъ ония резултати, които ние бихме очаквали. Защото първото е туй, че най-малкъ заплатъ е морячеството, че най-малкъ се създаватъ моряци. Морякъ можете да бъдете 20 години и пакъ да не сте усвоили окончателно, въ завършенъ видъ, цѣлата служба, на която сте се посветили — службата на морето. Отъ тази гледна точка законътъ има смисълъ само тогава, когато ще се даде изключително, въ най-голѣмата частъ, практическа насока на училището, когато ония, които ще го организиратъ, подчертаятъ практическото значение на училището при подготовката на ония моряци-рибари, които то ще дава въ бъдеще.

Този законопроектъ, г. г. народни представители, съ който ние се занимаваме, е първиятъ, който урежда една материя, свързана съ морето. Ние, българитъ, нека го повтори, не се интересуваме много отъ нашитъ морета; но се интересуваме заради туй, защото не ги познаваме или като източници на богатства, или като средства за съобщение съ цѣлия свѣтъ, или като закрѣпване на край-брѣжнето, какъто го имамъ край моретата. Нелжирайни морето и морския животъ, ние сме оставили твърде много назадъ и въ общото устройство на държавата си. Тоя законопроектъ, който е първи въ туй отношение за нашата Камара, нека насочи най-малко нашитъ мисли върху онова богатство, което ние имаме на Черно-море, върху онова богатство, което имаме на Дунава, въ свързка съ общото положение на България, която се мие на северъ отъ Дунава, а на изтокъ отъ Черно-море, за да се разбере отъ нашата интелигенция, отъ водителитъ на българския народъ, голѣмата необходимостъ отъ заинтересованостъ на интеллигенцията къмъ морето и морския животъ, защото то е неизчерпаемо богатство въ много отношения за нашето бъдеще съществуване. Затова азъ съмъ радетель за всѣко мѣроприятие, което цели да буди животъ тамъ, надъ морето, надъ морскитъ вълни, за да привлѣча българския елементъ и да дава възможностъ на нашитъ българи да се откъснатъ отъ ралото и да отиватъ къмъ по-голѣмото богатство, което е натрупано по дълното на морето или пъкъ въ водата му. Тамъ ще намѣримъ солта (много има

да се работи въ Анхиало и Атанасъ-къой, за да достигнем едно грамадно производство, едно производство надъ 50—60 милиона килограма солъ, та да нямаме нужда отъ вносъ на такава; тамъ ще намъримъ всички си търговски флотъ, за да не плащаме такси по пресягането на стокитъ, които такави влизатъ днесъ въ чужди дабове; тамъ ще намъримъ нашитъ морски пристанища съ тѣхното търговско развитие, каквото действително трѣбва да иматъ; тамъ ще намъримъ най-после всичко онова, чрезъ което ще можемъ действително да използваме нашитъ малки, но богати брѣгове на Черно-море, защото чрезъ тѣхъ ние днаме, както човѣкъ днаща чрезъ бѣлни си дробъ. (Ракнопѣскалия отъ еговориснитъ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Дамитъръ Яневъ.

Д. Яневъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Когато човѣкъ обикали нашитъ брѣгове, било на Бѣлото, било на Черното море, и види селата, които нмаме по брѣговетъ си, остава винаги съ едно впечатление, че ние имаме много малко българско население тамъ и че това българско население, което живѣе край брѣговетъ, обикновено гледа къмъ сушата; това, което го свързва къмъ брѣга, не е морето, а е пакъ сушата. Ако е поле задъ него, ще го видите, че то пакъ си оре и копае; ако е гора, ще видите, че то сѣче гората и носи дървета къмъ морето, но съ морето нѣ се занимава, риболовството, богатството на морето други го използватъ. Не е празна приказката, която има у българина, че той на дърво безъ коренъ не се качва. Това е една характеристика на българина: той въ морето не влиза и ако стон до него, гледа пакъ сушата. Може би една отъ голѣмитъ причини за нещастията на българското племе и въ миналото, и днесъ е именно това въковно схващане на българина, че той не се качва на дърво безъ коренъ, че не гледа къмъ морето. Най-добритъ естественъ граница, която природата е дала и която най-лесно се браятъ, сж морскитъ, а ние при морето винаги сме чужденци. И днесъ, когато ви понадне да обикаляте черноморския брѣгъ, ще видите, че нашитъ селци край морето почти не се занимаватъ съ морето; други го експлоатиратъ, други се ползватъ отъ него. А богатствата на морето, нѣ ще и дума, сж грамадни. Не е тукъ мѣстото да се говори за тѣхъ. Всѣки единъ отъ насъ знае какво знача морско богатство, какво знача море. Нужно е значи, българинитъ да погледа да цели тѣзи богатства, нужно е да свикне къмъ тѣхъ да ги използва. И ние ще имаме българина тамъ закърѣстешъ само когато му създадемъ условия да живѣе тамъ, когато му създадемъ икономически условия да се ползува отъ морето. Защото върно е, че той не е свикналъ съ него, че го обича, но върно е, че и други народи сж били въ смѣното положение. Който е чель развитието на германското морячество, знае, че и въшнитъ сж били въ смѣното положение, както и ние, и тѣ нѣ сж обичали морето, но условията, които е положила държавата, нителителнитая

участницата, сж дали грамадни резултати, и богатствата, които днесъ Германия черпи отъ морето, сж действително много голѣми. Можемъ и ние да ги имаме, обаче нужно е да се върнемъ въ този път. Цѣ трѣбва да каже, че въ това отношение много малко се е вършило отъ страна на държавата презъ цѣлото ѝ съществуване. Като изключите двата голѣми порта Бургазъ и Варна, които сж направени не за да обикне българинитъ морето, а за да изпаса своитъ произведения, друго нищо почти не е направено да използваме богатствата на морето. Поради туй този законопроектъ, споредъ мене, е единъ отъ най-добритъ и трѣбва да го приемемъ. Този законопроектъ ще създаде голѣми богатства за страната. Защото, ако днесъ ние виждаме, че само 1.200 семейства се ползватъ отъ морето, утре, при едно развитие на риболовството, когато ние можемъ да имаме удосетворяване на риболова, ще имаме удосеторяване и на населението край морето. А положението на държавата, особено сега, ще може да се подобри съ съ дашци, а съ засилване на производството. Ето една област, където ние можемъ да засилимъ производството и трѣбва да го засилимъ, безъ да ни коштува то каквото и да било. Цѣлото население, което е край брѣга, трѣбва да свикне да се ползува отъ брѣга за себе си преди всичко и следъ туй за цѣлата страна. И ако е ставало джужда, поради многото данѣци, уловената риба да се хвърля обратно въ морето, ако е било възможно, поради незнание и неразбирале, да се налагатъ на рибата толкова много данѣци, то тѣ трѣбва да се премахнатъ, защото едно увеличаване на производството на рибата ще доведе

песъмнено голѣмо посветняване за цѣлия народъ на тази храна. Всѣкъде другаде, където има развито риболовство, рибата е 8—10 пати по-евтина отъ месето, а у насъ тя е лухсъ.

Г. г. народни представители! Азъ ще ви кажа още само едно съображение вънъ отъ тия, които се изтънаха преди мене, поради което учинието трѣбва да бжде въ Созополъ, а не въ Варна, както поиска г. Ради Василевъ. Който е гледалъ на картата българския морски брѣгъ, знае, че отъ носъ Емине надолу до Рѣзово е най-много начупенъ и поради това, рибата памира най-удобно мѣсто тамъ за спиране, около заливчетата и завоитъ, и тамъ е най-удобното мѣсто за ловенето ѝ. Независимо отъ всички други причини, които смѣстуватъ, но и това начупване на брѣга на това мѣсто е причина, поради която риболовството отъ Емине надолу е така силно развито. Цифрата, която даде г. Рачевъ, че 70% отъ уловената риба се лови въ района на Бургазкия заливъ, е съвсемъ естествена, преди всичко поради тази естествена причина, за която ви говоря азъ. Но не е само тази причината. Населението, което се занимава съ риболовството отъ Емине надолу, е по-голѣмо въ сравнение съ това, което се занимава съ риболовството отъ Емине нагоре. Защото ние имаме няколко селци отъ Емине надолу, които се занимаватъ изключително съ риболовство: Месемврия, Анхиало, Бургазъ и въ голѣмъ размѣръ Созополъ. Поради туй, ще видите отъ статистиката, че и броятъ на уредитъ, съ които става риболовството сега отъ Емине надолу, е много по-голѣмъ — почти 80—85% отъ всички уреди — отъ броя на уредитъ, съ които става риболовството отъ Емине нагоре. Созополъ, поради туй, че населението му почти всецѣло се занимава съ риболовство, има засега най-много средства за риболовство. Въ Созополъ има най-много аламати. Отъ общия брой 30—32 цифта аламати, Созополъ има 27, има ги по-малко и въ Месемврия, въ Бургазъ и Василко. Та най-силно е развито риболовството въ Созополъ. Друго едно съображение, за да бжде риболовното училище въ Созополъ, което се изтъна отъ г. Рачева и което е много важно, то е естественото положение, при което може да се постави риболовното училище въ Созополъ. Ние ще трѣбва, когато правимъ практическо риболовно училище, да дадемъ възможностъ, што всички тѣзи оубзи каими и аламати, съ които става риболовството, да има къде да се качатъ. Ние имаме пристанища само въ Варна и Бургазъ. Варненското е несъмнено въ много по-удобно положение, отколкото Бургазкото, защото е по-издадено лавънъ и има по-голѣмо удобство за ловене на риба. Но Созополъ е двата острова, които има, е единъ естественъ заливъ, и като се съедини малкиятъ островъ съ града — разстоянието е само отъ 300 метра, съединяването ще коштува само единъ милионъ лева и подготвителнитъ работи за съединяването сж къмъ края си — ще се създаде единъ много удобенъ портъ не само за риболовство, но за спиране на параходи въ лошо време. Тѣй че и това е едно отъ съображенията, поради които практическото рибарско училище трѣбва да бжде въ Созополъ.

Единъ другъ въпросъ, който се повдигна и който, мисля, че е разрешенъ, е въпросътъ за собствеността на островитъ. Някога тѣ се смѣтаха за общински, държавата претъждираше за тѣхъ, но мисля, че този въпросъ е разрешенъ, уреденъ, защото съобразяванъ имба да иматъ право противъ туй да се даде островъ, за да се направи тамъ

с. Една трудностъ, не особено голѣма обаче, е личицата на вода. Тамъ вода имба и трудно може да дойде, но това не може да бжде прѣчка за построяването на училището тамъ.

Г. г. народни представители! Необходимо ще бжде, обаче, следъ всичко туй, да се уреди и въпросътъ за данѣцитъ, които се събиратъ отъ рибата. Не риболовно училище, но каквото щемъ да правимъ, ако оставимъ тѣзи данѣци, които има сега, които другаритъ преди мене изтънаха, които сж 14 и които сж причина да не може да става никакво риболовство, трѣбва да туримъ кръстъ на риболовството. Може-би затуй, че риболовцитъ не сж били българни и не сж могли да занимаватъ своитъ интереси, всѣка една властъ е слагала и продължава да слага данѣци върху рибата и сме достигнали до курноза, че риболовството, което другаде се поощрява, у насъ е дошло до това положение, че рибата се хвърля обратно въ морето, защото риболовцитъ не могатъ да плащатъ данѣцитъ, които се налагатъ на рибата. Та една голѣма необходимостъ е да се махнатъ тѣзи данѣци, защото иначе риболовството е невъзможно. Ако ние не сме въ състояние да даламе премия на оубзи, които вършатъ риболовство, ние да имъ дадемъ възможностъ да живѣятъ, а това ще

стапе, като се махнат тѣзи невѣроятни данѣци. По такъвъ начинъ ние ще създадемъ на дѣлото крайбръжко населено работно — да черпи богатствата отъ морето. Едно отъ важнитѣ условия за това е създаването на това училище. Следъ туй, необходимо е да се създадатъ още единъ-два пункта, където биха могли да спиратъ лодкитѣ на риболовцитѣ. Единъ такъвъ важенъ пунктъ е Василико. Нужно ще бъде също да се направи тамъ една малка стена, където риболовцитѣ да могатъ да отгледятъ своитѣ лодки следъ риболовенъ и при лошо време. Риболовнето отъ Емине-буруѣкъ надолу безъ такива опорни пунктове е невъзможно. Който е пътувалъ тамъ, знае, че при лошо време нѣма никакъ никакъвъ опоренъ пунктъ, където да могатъ да спиратъ лодки, даже мострица, и е невъзможна никаква работа. Ще трѣбва да се направи и още единъ втори опоренъ пунктъ, където да могатъ да спиратъ всички дребни рибарски лодки, когато ще риболовятъ. Само така ние ще можемъ да вземемъ рибарството у себе си и отъ друга страна ще набѣгнемъ снова искрѣбително положение, да виждаме лѣтно време да идватъ отъ Цариградъ турци да ловятъ риба край нашия брѣгъ, а ние да ги гледаме и да я купуваме отъ тѣхъ. Това положение не бива да се търпи, и сигурно нѣма да се търпи, ако се върви по този пътъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Михаилъ Донсузовъ.

М. Донсузовъ (с. д.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! И азъ, като бургазски гражданинъ, макаръ и отъ скоро заселилъ се тамъ, който съмъ битъ подъ непосредственото впечатление на онази риболовна кампания, която се върши въ сезона, когато се лови риба отъ гражданитѣ-риболовци въ Месемврия, Анхиало, Бургазъ и Созополъ, намирамъ, че мѣстото за училище е твърде добре избрано. Мотивитѣ да бъде училището въ Варна сж изоснователни. Задачата на държавата трѣбва да бъде да подпомогне ония производители на единъ артикулъ, които масово сж концентрирани въ дадено мѣсто. А тѣкмо въ бургазкия районъ, Месемврия, Анхиало, Бургазъ, Созополъ и Василико, сж концентрирани всички, които живеятъ изключително отъ риболовство, и ще бъде съвсемъ неумѣстно да се постави училището въ Варна, където най-много 20 или 30% отъ рибата се изкарва. Тѣй че много добре е избрано мѣстото и ние не можемъ, освенъ да го приемемъ и това ще бъде едно насърчение на ония граждани, които живеятъ отъ този занаятъ — риболовството.

Единъ другъ принципъ, който искамъ да се прокара, е кооперативниятъ принципъ. Азъ намирамъ, г. г. народни представители, че тоя принципъ трѣбва да се приложи въ риболовството въ този край. Тамъ имаме две кооперации: едната е „Риболовецъ“, а другата е злополучната кооперация „Шаранъ“, която бившиятъ дружбалски режимъ твърде зле компрометира, като се изложи твърде лошо и тогавашниятъ министъръ на финанситѣ. Тая кооперация „Шаранъ“, въ която бѣха вѣзали акционери капиталисти, не риболовци, заинтересовани да взематъ печалбитѣ на кооперацията и които днесъ сж отстранени отъ кооперацията — въ нея влизатъ днесъ само риболовци занаятчии — споредъ мене, тази кооперация, стъпила на почвата на производителната кооперация, е полезна за риболовството и тя трѣбва да бъде насърчена отъ държавата. Също така и другата кооперация „Риболовецъ“, която е образувана отъ риболовци бѣжанци, които сж въ много отношения по-опитни отъ българскитѣ въ Бургазъ, понеже сж ловили риба на Вѣло-море, трѣбва да бъде насърчена. Тѣзи две кооперации, съединени въ едно, могатъ да бъдатъ единъ добъръ инструментъ въ помощъ на държавата, за да се постави риболовството на по-модерни начала. Риболовството, г-да, въ бургазкия районъ е концентрирано въ рѣцетѣ на нѣколко капиталисти, които изсмукватъ силнитѣ на всички риболовци отъ Созополъ, Месемврия, Бургазъ и Анхиало. Мене ми се струва, че ако държавата се яви на помощъ и каже на всички риболовци: „Азъ ще ви подпомогна съ средства, за да можете да приложите вашитѣ собствени сили въ този занаятъ, и ви давамъ свобода на действие чрезъ кооперацията“, тѣзи хора ще бъдатъ насърчени, защото ще почувствуватъ, че се изключватъ изъ покитѣ на нѣколко души капиталисти, които не сж риболовци, но които иматъ средствата, иматъ капитала и които ги експлоатиратъ. Въ Созополъ, Бургазъ, Анхиало и Месемврия, където непосредствено съмъ наблюдавалъ тѣзи риболовци, има голѣма мизерия. Държавата, която днесъ е въ състояние да даде нѣколко милиона лева за модерно

рибарско училище, може да тури и нѣколко милиона на разположение на кооперациитѣ, които сж образувани отъ риболовцитѣ. Държавата добре ще направи, ако насърчи риболовцитѣ, които искатъ да живеятъ съ своя собственъ трудъ, и ако имъ каже: организирайте се, азъ ще ви дамъ всички средства, за да можете съ всичката си енергия да се втурнете въ работа, да работите съ още по-голѣма енергия и съ още по-голѣми надежди и усилѣния въ вашия занаятъ. Въ тази голѣма областъ край морето може да се създаде единъ занаятъ — риболовството, което днесъ е оставено на много примитивни начала. Ако държавата иска да насърчи стопанскитѣ инициативи и сили въ страната, трѣбва да отидѣ частъ отъ своитѣ ресурси и да ги даде като помощъ на риболовцитѣ отъ тази областъ. Азъ поддържамъ кооперативното дѣло още повече и затова, защото вие знаете, г. г. народни представители, че ако една Дания, ако една Белгия, ако една Холандия се хвалитъ съ своето добро стопанско благосъстояние, то е благодарение на кооперациитѣ. Тѣй както се развива стопанскитѣ животъ, особено следъ войната, ние виждаме, че капитализмътъ вече не е въ състояние да даде единъ правленъ развой на стопанския животъ въ нашата страна. Той се мъчи пакъ по старитѣ прийоми да изсмучи всички жизненни сили на широката народна маса. Необходимо е да насочимъ всички стопански единици къмъ кооперацията, за да почувствуватъ и тѣ че живеятъ и работятъ само за себе си. Ако азъ работи по този начинъ, азъ считамъ, че ние можемъ да създадемъ отъ България една Белгия, една Дания, една Холандия, да създадемъ едно благосъстояние не само край морето, но и въ другитѣ краища на България. Азъ намирамъ, че трѣбва да подкрепимъ г. министра за тази му хубава инициатива, прокарана въ чл. 5 на законопроекта, въ който се казва, че ще се насърчава твърде много кооперацията въ риболовството. Нека г. министърътъ вземе тази инициатива да насърчи тѣзи две кооперации и да създаде още нѣколко такива.

Г-да! Тукъ се говори само български да се приематъ въ рибарското училище. Азъ схващамъ идеята на нѣкои отъ г. г. ораторитѣ, обаче въ Созополъ, Бургазъ, Анхиало и Месемврия живеятъ повече инородни елементи и като е така, не бива да казваме, че само български ще се приематъ въ това училище. Ще трѣбва да се приематъ всички, които желаятъ и които могатъ да бъдатъ добри риболовци. Безспорно, ние ще искаме да подготвимъ нашитѣ българци, които бѣгатъ отъ морето; ние ще се стремимъ да ги привържемъ къмъ морето, по ние ще успѣемъ, само ако понемеме всички, защото напнатъ българинъ, когато види неговиятъ близкъ риболовецъ, грѣкъ или арменецъ, да отива въ морето да работи и прѣуспѣва, той ще се насърчи, ще му бъде помощникъ, първиятъ ще се яви за него учителъ и по този начинъ ще подготвимъ нашия българинъ и ще го привърнемъ къмъ морето. Ние трѣбва да искаме всички български граждани да се приематъ въ това училище.

Азъ намирамъ законопроекта за много умѣстенъ. Съ него правителството прави една крачка напредъ въ своята стопанска дейностъ и не остава друго, освенъ ние да го подкрепимъ и да приемемъ законопроекта съ желание да стане той по-скоро законъ и една реалностъ въ нашата страна.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. с.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ ще си позволя да направя нѣколко бележки върху законопроекта, който е внесенъ на разглеждане тукъ, въ свързка съ оиѣзи въпроси, които г. г. прѣдговоритѣли повдигнаха.

Едно училище, каквото и да бъде то, отъ каквото и естество да бъде, е полезно, особено когато засѣга народния помънѣтъ. Да се стремимъ къмъ морето и да можемъ да използваме всички богатства, които то предлага на своитѣ обитатели, е една похвална инициатива. Въ туй отношение ние би трѣбвало да дадемъ всичката своя поддрѣпа на правителството за постигане на реални резултати.

Но азъ имамъ да направя две бележки, които мисля, че сж необходими, за да бъдемъ по-наясно по въпроса, който имаме тукъ да разглеждаме. Не съмъ противъ създаването на таква едно училище, обаче азъ се съмнявамъ въ онази полза, която то може да допринесе практически, за нашия риболовъ на Черно море. Г. г. народни представители! Ние нѣмаме риболовъ нито по Дунава,

нието по Черно море. По Дунава, който е богат с риба, и то с най-свжапа риба, ние чевърникаме тук-таме, ако може вѣщо да попадне въ мрежата на нашитѣ бедни риболовци за да го извадимъ на пазара. Казвамъ смѣло тѣзи думи, защото срещу насъ ромѣнската държава, при сѣщитѣ условия — малко по-добри може би — изважда не стократно, а хилядократно повече риба отъ Дунава, отколкото ние. Дали това е природата на нашето население, дали е въ специалнитѣ условия на нашия стопански животъ, азъ тукъ нѣма да се спирамъ да разглеждамъ това, но не мога да не прибавя, че въ туй отношение преди всичко е виновна държавата. Ние не можахме отъ освобождението насамъ да видимъ нито една инициатива, която за засѣга този богатъ поминѣкъ — риболовството — било по Черно море, било по Дунава. Напротивъ, ние сме имали случаи тукъ да осаждаме министри, ако шето изваждаха се по обвинения за държавенъ съдѣ, за туй, какъ въ името на частния интересъ държавниятъ е билъ занемаренъ и богатитѣ наши блага съ се давали за експлоатация съвършено неправилно. Ние сме имали случай тукъ много пѣти да изтъкваме, особено като опозиция, че всичкото онова богатство, което нашитѣ блага край Дунава могатъ да побератъ въ себе си, се изпуска много скоро, защото държавата, нейнитѣ представители, ако щете, Народното събрание съ своитѣ инициативи и своитѣ разбирания, не взема отъ насъ най-минимални технически мѣрки, които съ необходими за да се закрѣпи по-годе риболовѣтъ въ България. Нито почитването на блатата, което е необходимо за развъждането на рибата и което е първото условие; нито канализирането на онази вода, която трѣбва да влѣзе въ блатата и да излѣзе, следъ като донесе съ себе си малкитѣ риби, за да растатъ въ блатото; нито всички други технически удобства, които съ необходими за да живѣе рибата въ блатото, както прави нашата съседка Ромѣния — примѣръ, който може да се изучи отъ органитѣ на нашата държава — не се предприематъ съ системностъ, за да можемъ да имаме действително едно модерно риболовство. Ние имаме въ всѣко отношение едно варварско риболовство. Ние отиваме не само да унищожимъ онова, което може да дава още слабо население съ риба наше блато, но отиваме да отнемемъ възможността на туй блато да може да развие зародиша на рибата споредъ както изискватъ естественитѣ условия за това. Така напр., отъ желание да угодимъ на своитѣ партизани, ние раздадохме и раздаваме на тѣзи населени, които съ покрай блатата, всички земи, и повече населението влиза все повече и повече навътре въ отѣзани необходими гнѣзда отъ пашуръ и трѣстика, дето рибата си хвърля хайвера и където трѣбва да ѝ се даде спокойствие; за да може тя да влѣзе тамъ да се храни и да израстне, тѣзи гнѣзда биватъ унищожавани отъ земледѣлца, който у насъ има достатъчно земя задъ брѣга на блатото.

Д-ръ И. Караджовъ (з): 10 м. павѣтрс.

Г. Данаиловъ (д. сг): Г. Караджовъ ме пресича и добре пашурѣ, за да му кажа, че шикой така варварски не е спомогалъ да се унищожатъ риболовството, като управлението, къмъ което той принадлежеше.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Това не е вѣрно.

Г. Данаиловъ (д. сг): Въ Свищовско, който край ми е добре известенъ, се намиратъ така нареченото „Татарско блато“, „Орѣшовско блато“, „Бѣленското блато“, ми се струва, че тамъ е и най-богатото сь риба блато — „Свищовското“; земитѣ около тѣзи блато се раздаваха на селнитѣ, за да ги привлѣкатъ като партизани и да образуватъ крѣпости за своята партия. Презъ земледѣлското управление — както знаете, азъ обикновено много малко го критикувамъ, но тоя пѣтъ трѣбва да кажа една истина — раздаваха на своитѣ партизани земята чакъ вътре въ блатата, за да стидатъ да си режатъ трѣстика и пашуръ не знаа за какви свои нужди, и когато трѣбва, и когато не трѣбва, т. е. безъ контролъ на държавата. По тоя начинъ се унищожаваше зародишѣтъ на рибата още въ момента, когато тя започва да расте. Какво по-голъмо варварство отъ това? После ме прекъсна г. Караджовъ да му кажа примѣръ. Въ тѣй нареченото „Татарско блато“, което е до голѣмото „Свищовско блато“, позволиха да се влиза вътре въ блатото. Тукъ се обявяваха, тукъ спорихме, помня добре, по, при всичко това, за да се угоди на най-голъмото свищовско село Демковъ, което има въ изобилие земя задъ брѣга на блатото, което има совати съ хиляди декара, даде му се тая земя, защото просто безплатно или съ

малка сума ще я получи отъ държавата. И заедно съ туй отиваме въ блатата и пречимъ на улентѣ и на всички условия на риболовството.

Азъ не искамъ да продължавамъ по-нататкъ. Съ тѣзи тѣколко думи искахъ да обърна вниманието, че тая мъничка държава, каквато представлява нашата България, би могла да има единъ държавенъ, единъ народостопански доходъ отъ риболовството стократно, да не кажа и хилядократно по-голъмъ, ако риболовството би било правилно организирано подъ контрола на нашата държава. Казаха, въ трѣговетѣ се мѣсятъ партизани, въ раздаването на земи около блатата се мѣсятъ партизани и онова, което държавата и народното стопанство трѣбва да използватъ, се разнася отъ неблагоприятния български стопанинъ, който отъ жажда за земи не чувствава, че унищожаватъ по-голъмо богатство, отколкото съ неговитѣ хиляди декара земя или тѣколко хектара дори. И когато тукъ сме се събрали днесъ да обсъждаме единъ въпросъ, какъ да се помогне на нашето риболовство, азъ смѣтамъ, че мой дългъ и дългъ на всички нѣ е да обърнемъ вниманието на изпълнителната властъ, на отговорнитѣ фактори, да помислятъ по-широко върху нашата риболовна политика, и то не само на кинѣ, но и реално, въ смисълъ да се взематъ всички отѣзани мѣрки, поставени върху правилни и систематически изучавания, които съ необходими, за да може нашето риболовство да даде отъ насъ резултатъ, който действително природата ни предлага въ изобилие. Азъ поставямъ въпроса — извистѣе за смѣлостта — не желая обаче, да ви отнемамъ времето; мога да ви кажа само, че, при сѣщитѣ условия съ Ромѣния, ние гонимъ рибата отъ нашитѣ блага въ туй време, когато ромѣнитѣ, технически пригодили, изкуствено привлѣчатъ рибата въ своитѣ блага. И заради туй азъ нарекохъ нашето риболовство хищническо.

Р. Василевъ (д. сг): Ромѣнитѣ харчатъ 16 милиона лев годишно.

Г. Данаиловъ (д. сг): Азъ казахъ, че не искамъ да влизамъ въ подробности. Не 16, а 48 милиона могатъ да харчатъ, но въпросѣтъ не е тамъ. Въпросѣтъ е, че тѣзи разходвани средства бързо се обръщатъ въ единъ народостопански доходъ, който, както казахъ, е стократно по-голъмъ, отколкото онова, което се изхарчва. Нашата държава въ туй отношение не е направила нищо. Ще ме извини г. министърѣтъ на земледѣлнето — той е много новъ и не може да бъде отговоренъ въ туй отношение — но азъ гледамъ, че въ нашето Министерство на земледѣлнето имаме 1—2 инспектори — позволете ми да уго трѣбѣя думата полунинспектори по риболовството, защото единиятъ познава, а другиятъ не познава работата. И това е то всичкото внимание на държавата къмъ онаи богатъ поминѣкъ, който действително би съставлявалъ една частъ отъ нашия народостопански доходъ. Азъ говоря въ този моментъ само за Дунава.

Ето защо, когато сме сезирали съ такъвъ единъ законопроектъ позволявамъ си да обърна вниманието на г. министра на земледѣлнето, че койкото и кубава да е мѣрката, тя е много малка предъ онова, което ни предстои и което трѣбва да направимъ, за да повдигнемъ този поминѣкъ на нашия народъ.

Г. г. народни представители! Въ миналото управление тѣй също се пашурѣ и втора една грѣшка, която се състои въ едно забавяне на развитието на нашето риболовство. Въ едно забвение, подъ очарователното красноречие на г. Караджовъ, неговитѣ приятели помислиха, че кооперацията е все и вся на този свѣтъ и че въ нея е спасението на поминѣка на народа, непознавайки условията на икономическия животъ. И погнаха и тукъ — азъ не искамъ да смѣсвамъ мнението на г. Донсузова съ онова на г. Караджова, приемамъ, че той правилно постави въпроса — чрезъ кооперации да уреждатъ риболовството, по кооперации, задъ гърба на които стоятъ най-злѣщни, най-хищни капиталисти. Това не е кооперация, моля ви се! Всички рибари тогава могатъ да образуватъ кооперации — по вѣщна форма кооперации — да ги регистриратъ предъ окръжния съдъ за да си вадятъ печалби необеснокобявани отъ никого, и да не плащатъ никакъвъ данѣкъ. А това кооперация ли е? Такава е кооперацията „Шаранъ“ въ Бургазъ, за която се спомена тукъ, такава съ, азъ бихъ казалъ, и другитѣ кооперации, които отъ г. Аленкова се похваляха. Не искамъ да кажа, че е имало у тѣхъ голѣми грѣшки.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Кажете вѣщо за кооперация „Моруна“.

Г. Данаиловъ (д. ст): Моля ви се, азъ познавамъ добре хората, които съставятъ тая кооперация; азъ съмъ съгъ Свещовъ, и азъ лично съ тѣхъ съмъ ималъ разговоръ. Тамъ хората работятъ по-благоразумно и по-съвестно, но отъ тая кооперация държавата не получава онова, което ѝ се принадлежи. Ето какъ е въпросътъ! Ако вие на кооперация „Моруна“ сте дали безплатно да експлоатира блатото, тая държавата отъ това свечелила ли е, народниятъ помилъкъ спечелил ли е? Въе харизматична държавия доходи на известна група български граждани — което не е право. Азъ разбирамъ кооперация „Моруна“ да бжде поставена въ условия да се развива, но тя трѣбва да дава на държавата това, което ѝ се пада.

П. Алековъ (с. д): Тя дава повече, отколкото съ давали преди нея предприемачитѣ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ не влизамъ въ тая подробностъ, не искамъ да споря по това съ Васъ, г. Алековъ; ако бихъ режелъ да споря, мисля, че бихъ могълъ да споря. Но, казвамъ, приемайки, че кооперацията „Моруна“ е организирана на добри начала — неудобно е да я споменавамъ, защото познавамъ всичкитѣ хора, които я съставятъ — азъ само едно забелѣзвамъ: тя би трѣбвало да дава на държавата оную, която на нея се принадлежи, трѣбва да направи държавата участникъ въ своитѣ печалби.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Тя дава 20% отъ своитѣ печалби.

Г. Данаиловъ (д. ст): 20% — това е обикновениятъ процентъ, който се дава при риболовството на Дунава, а недейте забравя, че предприемачитѣ на блатото, при извѣстни благоприятни условия, при покачване цената на рибата, при търгъ може да даде на държавата не 20%, а 60—70%.

П. Алековъ (с. д): За кооперация „Шаранъ“ кажете.

Г. Данаиловъ (д. ст): Казахъ Ви съ две думи, че задъ кооперация „Шаранъ“ се намиратъ капиталисти, които развалиха идеята за кооперация. Не само капиталисти, но и министри, мисли, обвиниха, че участвуватъ въ нея. И това е една грѣпка.

Безъ да отричамъ голѣмото значение на кооперацията, особено въ риболовството, азъ смѣтамъ, че държавата трѣбва да вземе всички мѣрки, шото кооперацията да бжде поставена на правилни начала, така че и кооператоритѣ да вземе своето, но и държавата да не загуби това, което ѝ се принадлежи като дѣло въ туй богатство на страната.

Сега, г-да, позволете ми да премина на третата точка — азъ кратичко говоря, макаръ че въпросътъ е отъ първостепенна важностъ за държавния бюджетъ — да премина къмъ училището, което ще се създаде. Азъ приемамъ, че то ще даде известни знания на младитѣ хора, които ще отидатъ да вършатъ риболовство; приемамъ тѣй също станицата база, на която преди мене се постави г. Рачевъ въ хубавата си речъ — да дадемъ всичкитѣ си усилки, въ да се привлече българското население къмъ морето, защото отъ тамъ действително могатъ да издѣватъ невѣдомы още за него богатства. Но недейте забравя, когато организираме това училище, че ползата отъ него е малка, затуй защото, при дневнитѣ условия на нашия риболовъ на Черно-море, училището съ своитѣ научни методи, ако мога така да кажа, съ своитѣ рационални средства малко ще помогне.

Н. Рачевъ (д. ст): Ще му се дадатъ хора.

Г. Данаиловъ (д. ст): Моля, нека бждемъ наясно. Ние имаме риболовъ на Черно-море. Българскиятъ риболовецъ — нека бжде грѣтъ по произхождение — стои въ своята колиба въ Месемврия или Созополъ и чака месецитѣ мартъ или юнември, когато рибата ще дойде, и тогава излиза настрѣна ѝ да я улови. Това е най-примитивното риболовство; то не е рационално въ стопански смисълъ на думата. Тѣзи отъ васъ, които съ имали случай да прекаратъ нѣколко месеци край морето лѣтно време, непременно ще съ останали очудени, че макаръ да съ край морето, напр. въ Месемврия или Созополъ, не могатъ да намѣрятъ риба да си купятъ, за да се нахранятъ. Едни мъшички риби — иларни и други не знамъ какви — се ловятъ отъ риболовци съ малки куклички и това е богатството, което се изчерпва тогава отъ морето. Ако оста-

вимъ риболовството да стои на тая база, не ще съмнено, че то ще бжде иррационално, ползата отъ него ще бжде малка и средствата, които държавата харчи, не ще оправдаятъ добритѣ резултати, които се чакатъ. Защо? И тамъ азъ се различавамъ отъ господата, които говориха преди мене; могатъ да ми се разсърдятъ другаритѣ, особено г. Донсузовъ, но азъ трѣбва да кажа истината.

М. Донсузовъ (с. д): Вие когато стивате тамъ на курортъ, тогава ловятъ рибата съ куклички. Тогава риба нѣма. Тя е сезонна риба.

Г. Данаиловъ (д. ст): Е добре, и самъ г. Рачевъ ми каза, че рибата не всѣки пътъ е край брѣга. И азъ съмъ съ пълното убеждение, че въ дълбочинитѣ на Черно море въ туй време, когато ние сме на курортъ, има най-скъпата риба, лавракъ, но никой не може да я улови; само случайни екземпляри, които минаватъ по края, се улавятъ.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Вие изплашвате рибата!

Г. Данаиловъ (д. ст): Изплашватъ я земледѣлцитѣ, като отидатъ съ своя „Шаранъ“ да я ловятъ, защото, види се, той носи отрова съ себе си и я изпѣждатъ на вътре въ морето. Та казвамъ, риболовството у насъ не е организирано, защото до този моментъ то си е вървѣло естествено, примитивно . . .

Н. Рачевъ (д. ст): И само покрай брѣга.

Г. Данаиловъ (д. ст): . . . и само по край брѣга — съгласенъ съмъ — защото, за да се влѣзе въ морето, иска се този нещастенъ и страшенъ капиталъ. Безъ него не можете да мръднете, г. Донсузовъ; колкото и да не Ви се харесва, колкото и да го порицавате, колкото и да е експлоататорски, трѣбва къмъ него да прибегнете, за да можете да имате богато риболовство.

М. Донсузовъ (с. д): Нали го има сега?

Г. Данаиловъ (д. ст): Капиталътъ не може да се предаде къмъ риболовството, защото то трѣбва да се организира по съвсемъ другъ начинъ — да не влизамъ сега въ подробности.

Г. Чернооковъ (с. д): Донсузовъ! Кажете ми, че се касае за капитала, а не за капиталиста.

Г. Данаиловъ (д. ст): Ето, дойде нашиятъ развитъ човѣкъ, който смѣта, че се намира въ „Гражданския клубъ“ и започва въ сериознитѣ въпроси да меси шегги. Отъ мене сте се учили по-добри работи, г. Чернооковъ, а въ Пловдивъ сте научили по-лоши.

Г. Чернооковъ (с. д): Не съмъ се училъ като Васъ, да започнавамъ кинематографитѣ срещу парични аргументи.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Чернооковъ! Прѣмате основание да говорите така.

Г. Чернооковъ (с. д): А той има ли основание да казва, че въ „Гражданския клубъ“ съмъ се училъ и възпитавалъ? Много едностранчивъ председателъ сте.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Имате право да прекъсвате.

Г. Чернооковъ (с. д): Имамъ пълно право да прекъсвамъ, щомъ Вие не можете да ме защитите. Всички прекъсватъ, а само на мене правите бележка.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ искамъ да се обясните, г. Чернооковъ. Азъ вземамъ Валитѣ думи много сериозно и Ви моля да излѣзете да се изкажете туй, защото иначе ще Ви нарека клеветникъ и мерзавецъ; и ще си държа на думитѣ докато не кажете какви съ тия „парични аргументи“, за които говорите. Така лесно не се хвърлятъ обиди върху човѣкъ. Както цените своята честъ, така трѣбва да цените честта и на другитѣ, дори и на своитѣ неприятели.

Г. Чернооковъ (с. д): Вие прѣвъ посетнахте върху моята честъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Какъ посетнахте върху Вашата честъ? Вие дохождате да ме закачате.

Г. Чернооковъ (с. д): Ако Вие, когато казвате, че съмъ се училъ и възпитавалъ въ „Гражданския клубъ“, считате, че това не е обидя, считайте че и моето не е обидя.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Данаиловъ каза, че сте единъ духовитъ човѣкъ, а Вие му приписвате известни качества, каквито той нѣма.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ казахъ, че Вие правите тукъ неги — това е много малко. Но Вие трѣбва да обясните Ването подхвърляне за кинематографа.

Г. Чернооковъ (с. д): Азъ мога да дамъ обяснение.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ желая, г. председателю, да му дадете думата да се обясни, защото не могатъ да се хвърлятъ клевети върху хората по такъвъ начинъ. Така честнитъ хора не постъпватъ.

Г. Чернооковъ (с. д): Какъ така Вие ме нарекохте мерзавецъ? Но защо не ми се дава думата да се обясня?

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ желая да му се даде думата да се обясни, защото не съмъ защищавалъ никакъвъ кинематографъ, а съмъ защищавалъ морала на обществото, както го разбирамъ, и съмъ билъ противъ кинематографа, а не за кинематографа.

Г. Чернооковъ (с. д): Ще кажа за тоя моралъ — нека ми дадатъ думата.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ имамъ деца и съмъ засѣнитъ. Азъ имамъ право да защищавамъ морала.

Г. Чернооковъ (с. д): И азъ имамъ деца.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Никой не забѣга Ваната честъ, г. Чернооковъ. Г. Данаиловъ Ви каза, че сте духовитъ човѣкъ — което е вѣрно — а Вие го оскърбявате.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ смѣтамъ, че съмъ оскърбенъ. Той или трѣбва да се обясни, или ще му кажа прознатъ дума.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не е прието, г. Чернооковъ, въ едно Сѣбрание да се подхвърлятъ по адресъ на единъ ораторъ такива думи.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ заявявамъ много сериозно, че ако той не се обясни тукъ, ще го нарека публично мерзавецъ. Дайте му думата да се обясни.

Г. Чернооковъ (с. д): Какъ така ще ме наречете мерзавецъ, безъ да ми давате думата да се обясня.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не Ви давамъ думата, г. Чернооковъ.

Д. Њорчевъ (п. л): Трѣбва да му дадете думата.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не прекъсвайте тамъ. Това не е на дневенъ редъ. Продължавайте, г. Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ ще продължа, но при условие, че за да се ликвидира съ този въпросъ ще му дадете думата да се обясни.

Г. г. народни представители! Въпросътъ е, че онзи риболовъ, за който се говори тукъ отъ г. Рачевъ и отъ други оратори, риболовъ, който е познатъ покрай брѣговетъ на Черно-море, не е примитивенъ риболовъ и за него сж необходими голѣми капиталы: не може безъ тия мрежи, безъ тия параходи и безъ всички други подвижни и неподвижни материали, които трѣбва да съпровождатъ цѣлата организация на този риболовъ. А за да може да се организира такава риболовство, не ще съмнение, има нужда отъ средства. Тия средства не може да ги даде държавата и не би трѣбвало да се чака държавата да ги даде. Въ училището виждаме само единъ поучителенъ примѣръ въ тая смисълъ, че риболовството чрезъ училището може да се постави на модерни капиталистически принципи, което риболовство, каза се, съществува край бреговетъ на Дания и Холандия, където има други условия, които у насъ ги нѣма, където рибата е въ по-голѣмо количество, а у насъ, навѣстно е, че Черното море не е така богато съ риба, както другитъ морета на Европа.

Н. Рачевъ (д. ст): Въпрѣки това ловимъ само по 30%, когато би могло да се лови 60—70% риба.

Г. Данаиловъ (д. ст): При тѣзи условия, не ще съмнение, че ще има полза отъ училището; иначе ще излизатъ ученици, които мячно ще отиватъ въ своя занаятъ, чрезъ който да изкарватъ нѣщо и за себе си, и за народното стопанство.

Най-после — понеже сега говоримъ по принципъ — когато дейде да говоримъ членъ по членъ, тогава ще се спремъ върху чл. 5. Азъ възставамъ пакъ, както и по-рано, когато г. министърътъ на земледѣлнето внесе законопроекта за олитнитъ станции, противъ този обичай на министерството, който се възприема отъ г. министра, да се създаватъ фондове.

Министъръ Я. Молловъ: Има законъ, който е създавалъ тоя фондъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Знамъ, че има законъ, който го е създавалъ, но също така знамъ, че всичко онова, което държавата трѣбва да върши, трѣбва да влиза въ нейния бюджетъ. Смѣткитъ по всички тѣзи фондове трѣбва да влизатъ въ нейния бюджетъ; щомъ нѣма тия смѣтки въ бюджета, фондоветъ не сж отъ полза за учреждението, което се създава, и тѣ не трѣбва да се създаватъ отъ насъ. Ето защо азъ съветвамъ другаритъ народни представители да се занимаватъ повече, когато дойде за разискване чл. 5, съ въпроса за създаването на тия фондове и да видятъ дали е удобно да се процедира по този начинъ и да се създаватъ фондове, които стоятъ вънъ отъ контрола на Народното сѣбрание, което по конституцията е единствения контролоръ върху веѣка стотинка, която се изхарчва за цели културни, материални или каквито ще да бѣдатъ други.

И тъй, вземайки поводъ отъ този сравнително малкъ законопроектъ, азъ си позволихъ да ви обърна вниманието върху голѣмия източникъ на доходи, какъвто представлява риболовството. Този източникъ на доходи ще остане мъртва, ще мигнава и замизнала и ще отива въ мрежата на други риболовци, по-пригодни и по-технични отъ насъ, а ще ще си останемъ съ нашата дребна риба, която ловимъ по крайбрѣжнето съ нашитъ примитивни средства. (Ръкоплѣскания отъ нѣкои сговорници)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Илия Караджовъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ моля да се даде думата на негова милостъ (сочи Г. Чернооковъ), защото шачина, по който постъпва той, е вънъ отъ веѣка критика.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ нѣма да дамъ думата на г. Чернооковъ за лично обяснение, защото той е, който напесе обидата. Ако иска да говори по риболовството, тогава ще му дамъ думата (Смѣхъ)

А. Христовъ (д. ст): Дайте думата на г. Черноокова.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля Ви се. — Има думата г. д-ръ Илия Караджовъ.

Д. Њорчевъ (п. л): Г. председателю! Вие трѣбва да защитите честта на народниятъ представителъ, и г. Данаиловъ, като такъвъ, се нуждае отъ тая защита.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вие, г. Њорчевъ, да не правите партизанлъкъ отъ такъвъ единъ въпросъ.

Д. Њорчевъ (п. л): Азъ не правя партизанлъкъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ по-добре разбирамъ моя дългъ.

Нѣкой отъ сговорнитъ: Дайте възможностъ на г. Черноокова да се обясни.

М. Маджаровъ (д. ст): Азъ мисля, че когато въпросътъ се касае за лично обяснение, може да се даде думата, толкова повече, че въ случая г. Данаиловъ настоява, че е билъ оскърбенъ. Не е допустимо да се оскърбява единъ паролень представителъ отъ когото и да било. Възможно е, следъ като г. Чернооковъ — когото познавамъ, че не е човѣкъ, който да иска да оскърбява — се обясни, да видимъ, че не е ималъ намѣренне да оскърбява, а може би

и да си оттегли думите назад, ако е оскъбвил. Тъй щото, ако се даде думата на г. Черноокова, ще бъде отъ послза. Азъ моля, г. председателю, да му дадете думата.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Прието е, че за лично обяснение думата да се дава следъ като се правятъ въпросътъ.

Има думата народниятъ представителъ г. Караджовъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Ама не така.

И. Тодоровъ (д. сг): Досега г. Чернооковъ можеше да даде обясненията си.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Никога за лично обяснение не се дава думата, когато страстигъ сж разгорешени.

Д. Кьорчевъ (п. л): Има правилникъ за вътрешния редъ въ Народното събрание.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ знамъ правилника.

Д. Кьорчевъ (п. л): Правилникътъ казва, че председателътъ трѣбва да направи бележка.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ако знаете правилника, трѣмаше да ме прекъсвате.

Моля Ви, г. Караджовъ, да говорите, инакъ ще ви отнема думата (Смѣхъ)

Д-ръ И. Караджовъ (з): (Отъ трибуната) Въдворете реда, азъ не мога така да говоря. Това не е казарма. Азъ говоря отъ името на парламентарна група.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Какво се бавите?

Д-ръ И. Караджовъ (з): Въдворете реда.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ ви моля, г. г. народни представители, да бъдете увѣрени, че прилагамъ правилника както трѣбва, и г. Кьорчевъ въ това отношение не е правъ.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Г. г. народни представители! въпросътъ, който ни занимава — законопроектътъ за откриване на практическо рибарско училище — е отъ голѣма важностъ за нашето стопанство. Не съмъ морякъ, не живѣя покрай морето, нито край Дунава, за да познавамъ основно риболовството, но мѣнь въпросътъ ме интересува само отъ стопанско гледище.

Нашето стопанство въ своитѣ си проявления засѣга и риболовството. То е било изоставено и на него не се е обръщало никакво внимание. Г. професоръ Данаиловъ, говорейки преди малко за положението, въ което е изпадналъ този поминъкъ, хвърли вината повече върху бившия земеделски режимъ, като съобщилъ едва ли не, че земеделцитѣ изгонили рибата съ позволяване да се сѣче папура.

А. Сталийски (д. сг): Шарани ловѣхте тукъ въ Камарата.

Д-ръ И. Караджовъ (з): А фактъ е, че риболовството у насъ не е било предметъ на законодателство отъ 1883 г. до 1921 г., когато земеделското правителство...

Д. Кьорчевъ (п. л): Има специална конвенция отъ 1902 г.

Д-ръ И. Караджовъ (з): ... прокара закона за риболовството. Значи, пѣли 40 години бившигъ режими, преди земеделцитѣ, сж оставили този поминъкъ съ едно малко законче отъ 40—50 члена, които не сж могли да уредятъ тази материя.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие смѣтате, че членоветъ урегулиратъ риболовството. Аферитъ го урегулиратъ!

Д-ръ И. Караджовъ (з): Законътъ за риболовството отъ 1921 г. е единъ законъ, който всеобщно разглежда и урежда тая материя, като предвижда риболовни кооперации, риболовни училища, риболовни заведения и рибарски селища, урежда рибната търговия и пр. Формата, която е избрала — това е риболовната кооперация. Мене ми е чудно какъ в професоръ Данаиловъ, който при други случаи само се бие въ гърдитъ, като казва, че е коопе-

раторъ, а като дойде днесъ тукъ на трибуната — ни рибя, ни ракъ, ни кооператоръ, ни защитникъ на частни капитализъмъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Ни шаранска кооперация!

Д-ръ И. Караджовъ (з): Принципитъ, който е прокаранъ въ чл. 50 отъ закона за риболовството е: (Чете) „Съ цель да се модернизира рибарството и отраслитъ му (риболовството, рибовѣдството, консервно дѣло, плетачество и др.) Министерството на земеделството и държавнитѣ имоти открива: практически рибарски курсове, образцови блатя, рибници, рибовѣдни станции и др.“

Чл. 53 казва: (Чете) „Освенъ при рибарското училище, основаватъ се при образцовото блато и където министерството намѣри за добре, курсове по рѣчното, блатното и морското риболовство, въ които се запознаватъ рибаритѣ съ модерно рибарство“.

Чл. 55. Съ цель да се размножава рибата въ общественитѣ води, както и да се популяризира изкуственото отглеждане на расови риби, Министерството на земеделството и държавнитѣ имоти основава рибовѣдни станции и рибници, издържани отъ държавата“.

Въ гл. XI се говори за рибарскитѣ кооперации. Както се каза за кооперация „Моруна“, тъй сжщо и за другитѣ риболовни кооперации, може да се каже, че само подъ формата на кооперацията ще може да се разрешатъ рибниятъ въпросъ най-правилно: държавата да получи повече приходъ, а сжщо и рибарятъ-производителъ да получи повече доходъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): При земеделцитѣ бѣше прокаранъ принципътъ, рибаритѣ да бждатъ вънъ отъ риболовнитѣ кооперации.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Чл. 62 гласи: (Чете) „Рибарскитѣ кооперации могатъ да се образуватъ:

а) за използване риболова въ блатата, рѣкитѣ и морето;

б) за изкуствено развъждане расови риби и зарибяване на рѣкитѣ, блатата, езерата и морето;

„в) консервиране на рибата и продукти отъ нея;

„г) за покупко-продажба на риба и продукти отъ нея;

„д) за покупко-продажба на мрежи и други рибарски инструменти“ и т. н.

Въ закона, гл. XII, се говори за рибарскитѣ заселища, каквито селища имаме около Индже-кьой и Камчия; дава имъ се привилегия по 10 декара мѣсто на сѣмейство.

Р. Василевъ (д. сг): Фактически не имъ е дадено нищо единъ декаръ, защото тамошнитѣ земеделци не дадоха, въпреки, че законътъ имъ даваше.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Въ закона, гл. XIII, за рибната търговия се дава специална привилегия: прѣсната риба да се препася съ всички влакове, включително и бързитѣ, като плаща навло за малка бързина. Този законъ, който е изработенъ отъ бившата Камара, е едно велико дѣло, предъ което всѣки трѣбва да се поклони.

А. Сталийски (д. сг): Рибаритѣ бѣха вънъ, а такива като Васъ, които чоранитѣ не сж си събували, бѣха въ кооперациитѣ.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Въ какво положение се намиратъ риболовното дѣло у насъ до преди идването на земеделцитѣ на власт? Имало е само единъ инспекторъ по риболовството, сега вече професоръ по ихтиология. Съ идването на г. Драгиевъ като министъръ на земеделството се туря пачало на по-серioзни грижи къмъ риболовното дѣло. Той е обиколилъ блатата, съглеждалъ, че не се експлоатиратъ модерно, че предприемачитѣ търговци експлоатиратъ безбожно труда на рибаритѣ и че е необходимо за този отраслъ да се открие едно отдѣление по риболовството. Г. Димитър Драгиевъ, като министъръ на земеделството, земеделецъ по убеждение, прѣвъ откри риболовното отдѣление и днесъ това отдѣление има единъ началникъ и двама инспектори. Законопроектътъ, за който става дума, е изработенъ тогва отъ земеделски министъръ, покойния Райко Даскаловъ, презъ 1921 г. биде приетъ отъ Камарата и става законъ. Министерството до този моментъ не е използвало закона, за да създаде всичко онова, което е необходимо не само да урегулира риболовството въ морето, но да уреди и риболовството, както по Дунава, по Марица тъй и въ всичкитѣ сладки води. За сладководното риболовство почти нищо не е направено. Ин-

тересувахъ се да занахамъ ми се каза, че има само две рибни станции — едната въ рилските езера, а другата въ Устово, Пашмаклийско. Понесали били от германските риболовни станции около 10.000 оплодотворени рибни яйца — хайверъ — обаче, гъмало кой да получи колетата, нито пъкъ отъ легацията кураторитъ се погрижили за тази работа, а се тръбвало единъ чужденецъ да донесе тукъ тѣзи 10.000 оплодотворени рибни яйца — хайверъ, да ги получи тукъ развалени, на молче. Министерството на земледѣието въ своитѣ бюджети изглежда не е предвиджало достатъчно суми или нищо не е направено, за да може да открие образцови блатата — рибници, за които става речъ въ законопроекта. Орибяването на рилскитѣ езера, орибяването на всички наши рѣки, както въ Родопитѣ, тѣй и по всички наши планини, е една голѣма задача на нашето министерство, тѣй като тукъ въпросътъ не е само за морекня риболовъ, а и за риболовъ въ сладководнитѣ води. Въ скция законъ, въ чл. 6, за който ви говори г. Дананловъ, се предвижда, че около естественитѣ блатата или пъкъ около тѣзи блатата, които се образуватъ искусствено отъ разливитѣ на Дунава, както о около Свищовско — Карабазъ, една гвица отъ 10 метра пактре отъ брѣга гматъ сушата е държавна собственостъ. Тѣй, че ако се приложи законътъ, единъ частенъ притежателъ на шива не може да влѣзе въ блатото, ако то си има своя пазачъ. Въ чл. 5 на скция законъ е предвидено, че всички мѣста по нашитѣ сладководни рѣки, които могатъ да се използватъ за рибници, напр., мѣста, които могатъ да се използватъ съ баражъ за рибници и рибовъдни станции, се обявяватъ за мѣста отъ обществена полза и се отчуждаватъ по закона за отчуждаване на недвижими имоти за държавно-обществена служба. Както виждате, дава се възможностъ на г. министра на земледѣието отъ нашитѣ рѣки да направи рибници, рибовъдни станции, за да може да получи това, което има въ другитѣ държави. Ако днесъ рибата у насъ е луксъ, утре, когато се приложи този законъ, не само не ще бѣде луксъ, но ще бѣде една, може-би, отъ най-евтинитѣ храни за широкитѣ народни маси.

А. Сталийски (д. ст): Вие хубаво прилагаете закона. Освобождавате имоти, после вземаете рупавети, за да ги освобождавате, или както се казва: въ мѣтна вода рибата ловитъ. Това ви е риболовството.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, не прекъсвайте.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Както казахъ и както се доказва отъ практиката, формата на кооперациитѣ е приета като такава, отъ която има най-голѣми доходи както държавата, така и членоветѣ — риболовци. У насъ въ този моментъ има 7 риболовни кооперации. Тѣ не сж модъ влиятелно нито на Земледѣлския съюзъ, нито на Синдикалната централа. Тѣ сж несъществуватъ по силата на единъ законъ и се намиратъ подъ протектората на риболовното отдѣление при Министерството на земледѣието.

Р. Василевъ (д. ст): А седма секция отъ дружбата въ Варна?

Д-ръ И. Караджовъ (з): Може на нѣкому думата „кооперация“ да създава неприяно чувство, обаче фактъ е, че кооперативизмътъ въ областта на риболовното дѣло се развива и дава успѣхъ. Около 500—600 семейства днесъ сж ангажирани въ тѣзи седемъ риболовни кооперации. Може-би — азъ моля г. министра да вземе актъ отъ думитѣ ми — утре да стане нужда тѣзи кооперации да се съюзятъ, да се централизиратъ, за да могатъ да направятъ това, което отдѣлната кооперация сама не може да направи както за общата продажба на тѣхната рибата, тѣй и за нейното консервиране и за пабавиене на уреди, които сж необходими въ риболовството.

Законътъ за риболовството дава специални привилегии за морекитѣ кооперации, а имено държавата дава 50% помощ на морекитѣ кооперации за купуване на инвентаръ, а на другитѣ кооперации дава 20% отъ инвентара. Тѣ дори плащатъ данъци 5—10% по-малко отъ другитѣ. До 1923 г. всички държавни блатата, съгласно закона, трѣбва да бѣдатъ дадени само на кооперациитѣ. Министерството на земледѣието, респективно рибното отдѣление, трѣбва до 1923 г. да направи навсѣгдѣ кооперации тамъ, дето има условия за това. Значи, формата за разрешаването на риболовния въпросъ е кооперацията. Но този актъ се е вървѣло въ министерото, но него азъ виждамъ, че се вървѣ и въ па-

стоящето. Впрочемъ имено ина иненекторитѣ по риболовството е, че тази форма, при нашитѣ условия, отговаря повече за сладководнитѣ води, а по-малко за морекитѣ. Среднално за морекитѣ води, мисля, че кооперативната форма, поради това, че не може да донесе достатъченъ капиталъ, не е толкова пригодна или, ако е пригодна; тя трѣбва да бѣде пригодна допозкова, докогато смѣсеното предприятие, между държавата и отдѣлитѣ капиталисти, може да намѣри достатъченъ капиталъ, 50—100 милиона лева, за купуване на паракоси и други необходимии снаряжения.

Сегашниятъ законъ за риболовството засѣга и въпроса за професионалната подготовка на самитѣ риболовци. Ако до сега у насъ е унищожавана рибата, това се дължи до голѣма степенъ на липсата на полиция, която да охранява блатата, рекитѣ и моретата. Макаръ въ закона да се предвижда отъ колко сантиметра рибата по видъ не трѣбва да се лови, обаче народътъ е егонистъ и събира и последната рибка. Но помъ като използваме блатата за държавенъ доходъ, то дълъгъ се налага на Министерството на земледѣието да уреди тѣзи рибни станции, въ които да може да се развива достатъчно количество малки рибки, които да се пускаатъ въ голѣмитѣ води, затворени и отворени, за оголяване и после за ловитба.

Ние сме за професионалното образование и поддържане да се създаде едно рибарско училище, каквото има въ Варна, да се създаде второ, каквото ще има въ Созополъ, да се създаде трето на Дунава, защото тамъ условията сж по-други. Това за насъ е средство да разрешимъ въпроса за професионалното образование. Споредъ мене, три училища сж необходимии за нашето риболовно дѣло: въ Варна, Созополъ и на Дунава.

А. Сталийски (д. ст): И въ Габрово . . .

Д-ръ И. Караджовъ (з): Варненското училище днесъ, по моитѣ сведения, не е въ истинския смисълъ на думата рибарско училище. Въ него, казватъ, гъмало специалгети рибари; гъмало специалистъ, който да каже какъ трѣбва да бѣде влачена по джното на морето мръжката, за която тукъ преди малко говорѣше г. Рачевъ, за да се добиятъ резултати.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Има специалности руснаци.

Министъръ Я. Молловъ: Сведенията Ви не сж точни, г. Караджовъ.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Сведенията ми сж точни, защото, излизатъ отъ единъ вѣрвенъ източникъ. Преди всичко, за да имаме училище, за да имаме добро подготовени ученици, трѣбва и учителитѣ да бѣдатъ добре подготовени; трѣбва да бѣдатъ ангажирани чужденци, или пъкъ нашитѣ рибари да бѣдатъ пратени на специализация. Законопроектътъ, който ми се представя, е изработенъ въ опѣзи години, когато земледѣлцитѣ управляваха. Този законопроектъ е едно допълнение и продължение на първия законъ; въ своитѣ постановления той носи едно допълнително разрешение на въпроса (Възраженията отъ сговориститѣ), и иже се гордѣемъ, че нашето законодателство не се унищожава, а се прилага; нѣщо повече дори — нашитѣ законопроекти се турятъ на дневенъ редъ въ Камарата.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, свършете — времето Ви изтече.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Свършвамъ. — Що се отнася до привилегиитѣ, които се даватъ на ученицитѣ отъ рибарското училище, азъ мисля, че помъ като куретътъ е 4-годишенъ, малка е премията 30% отъ стойността на уловената рибата за опѣзи ученици, които сж въ трети или четвърти курсъ. Колкото повече години има ученикъ въ училището, толкова повече процентътъ трѣбва да се увеличава, за да има нѣщо, което да го привлича. Ако първата година се даватъ 30%, втората година трѣбва да бѣде 40, третата — 50, четвъртата — 60. По такъвъ начинъ ще може да се привлечатъ работници. Ако искаме пъкъ изобщо да насърчимъ риболовството, както го насърчаватъ въ другитѣ страни и да има едно надпроизводство, нѣо трѣбва да го освободимъ отъ тѣзи 14—15 данъци, за които говориха преждеговоривитѣ. Нека го насърчимъ, както въ Франция, напр., се насърчава пашкулното производство, дето се плаща по 80 сантимта на всѣки произведенъ килограмъ пашкуци и по 400 франка на всѣки басейнъ отъ фи-

латурата. Ние, въпреки да плащаме промяна на риболовците за всеки изнесен килограм рибна, вземаме им 14 вида данъци. Освободени от тези данъци, това ще бъде най-благоприятното условие, за да може риболовството да просперира.

Р. Василев (д. сг): Вие турихте по 9 л. акциз на килограм рибна.

Д-ръ И. Караджов (з): Сольта за осоляване на рибата се освобождава от акциз.

Р. Василев (д. сг): Сольта, а не рибата.

М. Донсузов (с. д): А солена рибна колко се облага?

Д-ръ И. Караджов (з): Това е единствено специални привилегии пред частните риболовци. Така ние можем да върваме, че в близко бъдеще, съществуването на държавата, нашето риболовство д'яло ще бъде развито до пълната висота, за да задоволи вътрешните нужди, да се премине висотата и да можем да очакваме единствено излизателство за рибноста.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има думата представител, г. Димо Кьорчев.

Д. Кьорчев (и. л): (Отъ трибуната) Азъ бихъ молилъ, г. министърътъ да ми каже защо тъй много въ текстоветъ на този законопроектъ се предвижда уреждането на една голъма частъ отъ тази мисерия съ правилникъ, който ще се изработи въ бъдеще, а не се урежда съ самия законъ. Тая практика да се правятъ правилници, да се апажира бюджетътъ, безъ въ самия законъ да се уреждатъ всички ония постановления и наредби, отъ които ние можемъ да разберемъ предмета, до който се отнася законътъ, и начина, по който той ще се изпълнява, показва, че самиятъ законъ не е достатъчно проученъ отъ респективното министерство. Г. министърътъ на земледелието нека съ настоящия законопроектъ да ангажира суми въ бюджета. Вие виждате, че въ забележката втора къмъ чл. 1 се казва: (Чете) „Организацията (отдѣли, работилници и др.), програмата и вътрешния редъ на училището, числото на ученицитъ и условията за приемането имъ и пр. се уреждатъ съ правилника“. А въ чл. 6 се казва: (Чете) „Персоналътъ на училището се състои отъ: директоръ, възпитатели, преподаватели, завеждащи отдѣли, техници, майстори-специалисти и други служители, предвиждани ежегодно въ държавния бюджетъ. Образователниятъ и служебенъ цензъ на персонала се определя съ правилника“. Ние имаме нито едно учебно заведение, професионално и общообразователно, въ което цензътъ на преподавателитъ да се урежда съ правилникътъ. Такава практика въ България нѣма. Азъ считамъ, че това е една неизпълната въ законопроектъ и смѣтамъ, че министерствата не могатъ да иматъ толкова голъма и широка свобода, щото да правятъ правилници, които да уреждатъ почти всичката материя на единъ законъ, чрезъ който се дава само идеята.

Независимо отъ туй, азъ считамъ, че е неумѣстно, дето въ чл. 14 отъ настоящия законопроектъ се казва: (Чете) „Държавата ще построи сгради за нуждитъ на училището на острова Кирикосъ до гр. Созополъ, на стойностъ 5.000.000 л.“ Това нѣщо не може да стои въ единъ законопроектъ за туй, защото, когато го видятъ оубви, които ще бъдатъ предприемачи или инженери, или архитекти, или техници въ тази работа, ще се съобразяватъ съ тази сума. Тя може да бъде и по-малка, тя може да бъде и по-голяма. Ако едно народно представителство има доверие къмъ респективния министеръ, трѣбва чрезъ законъ да му даде право да построи на държавни средства необходимото училище, но да не се фиксира сумата. Това не е така.

Този законопроектъ ще бъде приетъ на второ четене и азъ смѣтамъ, че г. министърътъ трѣбва по-скоро да поправи тия нѣща. Ние ще гласуваме законопроектъ. Ние искаме даже той да се разшири, но не чрезъ правилникъ, а чрезъ специални наредби къмъ чл. 4, които да се отнасятъ до оздравяването на мѣстата, въ които ще се заселватъ свръшнитъ услѣбно курсъ на практическото трибарско училище. Защото една отъ причинитъ да не се заселва пълниятъ нашъ Черноморски брѣгъ, който, казвате, че българинътъ не го обича или бѣга отъ него, е тая, че той брѣгъ е нездравъ.

Нѣкой отъ сговориститъ: И при все това, тамъ има тужденци.

Д. Кьорчев (и. л): ... че този брѣгъ е пълненъ съ малярия. Като тръгнете отъ юсъ Емине до Созополъ, малярията върлува въ всички тия мѣста; мѣстото тамъ не е оздравено и това пречи на населението тамъ, което почти се е аклиматизирало, а още повече ще пречи и ще унищожаватъ населението, което ще дойде да колонизира тия мѣста. Българинътъ много пати и слизатъ на Бѣлото море и най-дейтелиниятъ елементъ на нашето племе е бивалъ унищожаванъ отъ тази малярия. Едно време германцитъ, които се мѣчеха да слизатъ до топлиятъ води по италианския брѣгъ, бѣха унищожавани отъ малярията, която върлуваше тамъ. По-рано, въ северните мѣста, народитъ се приближиха до морето, брѣгътъ може да се колонизира, благодарение на обстоятелството, че тамъ може да се живѣе. Колкото слизате по на югъ, където върлува малярията, брѣгътъ става по-пустъ, не защото не се знайтъ неговитъ богатства, а защото нѣма средства той да бъде оздравенъ. Ние не искаме да пратимъ млади хора, 20—25 годишни, които ще свършатъ училището, по оубви мѣста, където е заселени бѣжакци отъ Магаръ и Келани, както е мѣстото между Буразъ и Анхалио, селището Папиросъ, едно селище населено отъ българи, въ което нѣма вода, където населението се дави отъ малярия и представителни картината на едно африканско село. Азъ считамъ, че първата работа на Министерството на земледелието и държавнитъ имоти е да оздрави брѣга, за да бъде той привлекателенъ. Ако ние ще искаме да пратимъ ученици отъ вътрешността, свършили прогимназиално образование, значи отъ 15—20 годишни, въ това училище — а по този законъ ние ще ги правимъ рибари, които ще трѣбва да останатъ покрай брѣга — азъ моля, г. министре на земледелието да отговори дали тия ученици на 20—25 годишна възраст ще се заселватъ тамъ заедно съ тѣхнитъ семейства, защото, очевидно е, че чл. 4 е поясненъ. Той казва: (Чете) „Услѣбно свършилитъ курса на училището се заселватъ групово на указани отъ Министерството на земледелието и държавнитъ имоти мѣста, по морския брѣгъ“. Г-да! По този членъ е ясно, че ученицитъ, услѣбно свършили училището, ще се заселватъ групово. Тѣ еж хора млади, много отъ тѣхъ ще ще бъдатъ женици, тѣхнитъ днорни мѣста и тѣхнитъ типова къщи не ще еж мѣста за семейства и тѣ ще бъдатъ откъснати отъ своитъ семейства въ вътрешността. И за туй трѣбва една специална наредба, да се позволи на семейства, чийто членове еж рибари, да се заселватъ, защото съ това нѣма да се постигне никаква целъ и ще става нужда периодически въ единъ непрочетенъ законъ въ всѣка сесия, съобразно новиятъ се нужди, да се правятъ законодателни измѣнения, които ще бъдатъ едно доказателство, както и по другитъ закони, че тукъ дебатираме нѣща и предмети, които не еж основно проучени отъ самото министерство, чийто чиновници взематъ чрезъ респективни и министеръ да ангажиратъ кредити за работата, която искатъ чрезъ законъ да уредятъ.

Азъ правя тия общи бележки и меся г. министра да разшири законопроектъ, макаръ и на трето четене, съ наредбитъ, които той отнесе мисли да прави съ специаленъ правилникъ, защото ако остане въ правилникъ да се уреждатъ всички оубви материи, които се сочатъ тукъ въ законопроектъ, тъй като законътъ ще остане чула, а ще имаме единъ правилникъ, чрезъ който утре, като дойде г. Караджовъ като министеръ, ще еж послужилъ съ него както нека, да направи каквито ще кооперации, безъ да се чувствува обвързанъ и да възпъпява закона, така както изиежава нуждата, която е предизвикала той законъ.

Всички оуби оратори, които считатъ, че чрезъ този законопроектъ ние ще постигаме разрешението на културни задачи отнесенгелно нашия черноморски брѣгъ, не трѣбва да забравятъ и това — оздравяването на брѣга. Оздравяването на брѣга е най-важното нѣщо. Французитъ, за да могатъ да заселятъ Мадагаскаръ и оттамъ да съ направятъ морска база и база за риболовство, трѣбваше години наредъ да изпращатъ специални мисии за борба съ малярията, да издаватъ закони съ наказание смъртъ за оуби, който хвърни една кутийка макаръ отъ сардели на полето, защото въ нея, като завали дъждъ, ще се събере вода и тя ще бъде мѣсто за развъждане на малярицитъ комари. Дори за кашцитъ, които се покриваха съ трѣшника, трѣбваше трѣшника да се реже по специаленъ начинъ, за да нѣма празни мѣста, които следъ дъждъ да се пълнятъ съ вода и въ които мѣста да се развъждатъ маля-

рични комари. Единъ културенъ народъ колонизира единъ такъвъ смъртенъ, такъвъ боленъ теренъ, какъвто е Мадагаскаръ. И днесъ този Мадагаскаръ е мѣсто на търговия, е мѣсто, където отиватъ много да се заселватъ, колонизиратъ е островътъ и пр. и пр. Какъ искате вие да колонизираме, да отидемъ до брѣга? Гърците държатъ черноморския брѣгъ; тѣ сж на самия брѣгъ и на него нѣма болестъ. Но между брѣга и вътрешността всичкигѣ села сж маларични; тамъ далацигѣ на децата сж голѣми — лине ги виждате лѣтно време, като ходятъ по риза.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Базъ рентгеновъ апаратъ!

Д. Кьорчевъ (и. л.): Азъ ви убѣждавамъ, че това съмъ видѣлъ самъ: наскоро бѣхъ по тия мѣста. Тия хора се плачатъ отъ едно — искатъ здравъ климатъ. Това нѣщо може да направи държавата. Сега се строи между Бургазъ и Месемврия тѣснолинейнъ пътъ, и когато се конче прѣстъ за трасето, оставатъ празни мѣста, които ще бѣдатъ отлични резервоари за маларията. Какво стопанско благосъстояние ще постигнемъ шие по този край, когато опия, който трѣбва да бѣде привлѣченъ отъ богатството на морето, се бои за здравето си и не може да отиде?

Поради тѣзи причини, азъ считамъ, че този законопроектъ, който ще се гласува, за да ангажираме чрезъ него кредити, трѣбва да бѣде разширенъ на трето четене съ наредби, които да обхващатъ всичкигѣ тѣзи материи — за цена за преподавателитѣ, за машина, по който по чл. 4 ще става заселването на свършилитѣ училището, а също и за машина, по който ще се уреди организацията на самото училище.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Другъ не е искагѣ думата. Прекращавамъ разискванията по принципъ по чл. 1.

Преди да дамъ думата на г. министра, съобщавамъ на Събраниято, че има единъ въпросъ за лично обяснение, който трѣбва да се ликвидира. За да бѣде ясно и за дветѣ страни, ще съобщя какво е казано. Отъ стенограмата се вижда, че г. Чернооковъ е казалъ по адресъ на г. Данаилова следното: „Не съмъ се училъ като Васъ да защитавамъ кинематографитѣ срещу парични аргументи“. Ако си спомните, г-да, азъ веднага направихъ единъ жестъ самъ да протестирамъ срещу такова едно прекъсване, което ми се видѣ неюлко за едно Събрание. Въпросгѣ е отнесенъ сега предъ васъ и азъ давамъ думата на г. Данаилова за лично обяснение, следъ туй ще дамъ думата и на г. Чернооковъ.

Г. Данаиловъ (д. ег): (Отъ трибуната) Азъ нѣма какво да прибавя къмъ това, което се прочете отъ г. председателстващия: то е записано въ стенограмитѣ, понеже е казано отъ г. Чернооковъ. Азъ преди всичко искамъ да обясня, че не съмъ го предизвикалъ, за да ми нанесе каквото и да е оскърбление. Но това не е само оскърбление; това е клевета, това е нѣщо страшно. Азъ не мога да си представя еднѣ пароченъ представителъ, най-голѣмъ противникъ да бѣде пѣвому, да каже срещу него такъвъ единъ аргументъ. Ако за всѣко едно мнение, изказвано тукъ, г-да, бѣдемъ обвинявани, че „срещу парични аргументи“ сме поддържали едно или друго мнение, па какво ще заприича съвестгѣта на народния представителъ? Ето защо азъ смѣтамъ, че или г. Чернооковъ потрѣбно е казалъ тѣзи думи — не знамъ — или той знае нѣщо, чейъ е нѣщо. Затова азъ го моля най-почтително да излѣзе тукъ и да каже каквото знае. Ако г. Чернооковъ може да докаже съ единъ намекъ, че когато азъ говорихъ тукъ, че трѣбва да се обърне внимание върху кинематографитѣ, че трѣбва държавата да ги вземе въ своитѣ ръце и че трѣбва да се отпеме свободата да се внасятъ какъвто и да било филми, съмъ мотѣлъ да защитавамъ кинематографитѣ, то е другъ въпросъ. Но, па всѣки случай, понеже той каза тѣзи думи, азъ мисля, че той трѣбва да се обясни. И ако има обвинения срещу мене, иска го каже — азъ ще го приема. Ако това нѣщо или намекъ даже отъ него се докаже, азъ нѣма да бѣда между вашата срѣда, защото не ми е мѣстото тукъ. Азъ друго-яче не разбирамъ положението на народния представителъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Чернооковъ.

Г. Чернооковъ (с. д): Преди да дамъ своитѣ обяснения, в. народния представителъ, азъ ще моля г. професоръ

Данаиловъ, нашъ колега, да бѣде така любезенъ да отговори на единъ въпросъ.

Г. Данаиловъ (д. ег): Кой, азъ?

Г. Чернооковъ (с. д): Да.

Г. Данаиловъ (д. ег): Добре.

Г. Чернооковъ (с. д): Коя година сте били членъ на управителния съветъ на единъ отъ кинематографитѣ?

Г. Данаиловъ (д. ег): Какво казвате?

Г. Чернооковъ (с. д): Коя година сте били членъ въ управителния съветъ или юрисконсултъ на единъ отъ кинематографитѣ?

Г. Данаиловъ (д. ег): Никакога никакъвъ юрисконсултъ, никакъвъ членъ на управителния съветъ на кинематографъ не съмъ билъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Данаиловъ! Г. Чернооковъ твърди, че вие сте защитавали кинематографитѣ срещу парични аргументи. Това сж леговитѣ думи.

Г. Данаиловъ (д. ег): Понеже ме пита, казвамъ му, че никакога не съмъ билъ членъ на управителния съветъ на кинематографъ, нито съмъ защитавалъ кинематографитѣ срещу материаленъ интересъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма защо да давате лични обяснения по други въпроси. (Възражения отъ социалдемократитѣ)

Д. Нейковъ (с. д): Ама, какъ така?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г-да, оставете на мене — азъ съмъ длъженъ да пазя реда.

Г. Данаиловъ (д. ег): Азъ Ви моля, г. председателю, отъ мое име, дайте пълна свобода на г. Чернооковъ да се изкаже, защото азъ казвамъ, че не може да има даже намекъ по този въпросъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Г. председателю! Г. Чернооковъ щѣне да свърши досега — нека се доизкаже.

Г. Чернооковъ (с. д): Азъ зададохъ въпросъ и съмъ щастливъ, че получихъ такъвъ отговоръ. Г. подпредседателитѣ счита, че съ това ще се припзи достойнството на пѣвому. Напротивъ, съ тѣзи разяснения достойнството на всички ще бѣде реабилитирано, г. подпредседателю, а не на чиятъ, по който вие искате да поставите въпроса, и по чиятъ, който шие, съ г. Данаиловъ, ще си го поставимъ: човѣшки, другарски и па почвата на взаимно уважение. Защото, длъженъ съмъ да кажа, не биваше да се цитиратъ само тия думи, които азъ съмъ казалъ, а трѣбваше предварително да се цитиратъ думитѣ, които г. Данаиловъ каза и съ които той последва думитѣ, казани отъ мене. Азъ мисля, че следъ като на тия думи г. Данаиловъ отговори, че азъ съмъ „мерзавецъ“, много малко морално право има да иска друго удовлетворение.

Г. Данаиловъ (д. ег): Азъ казахъ: „ако“ вие не се стъкажете отъ думитѣ си — казахъ „ако“.

Г. Чернооковъ (с. д): Имайте търпение, нѣкой нѣма да се увреди — наши искате добро да стане? Ето азъ ще кажа защо съмъ казалъ тия думи. Щомъ фактитѣ, въз основа на които азъ базирахъ тѣзи думи, не сж истински, тогкозъ по-добре за всички ни, а щомъ сж истински, тогава всѣки ще си понесе последницитѣ.

Д. Кьорчевъ (и. л.): Насъ не мѣшай.

Г. Чернооковъ (с. д): Азъ не мѣшамъ никого. Влизамъ тукъ — искамъ да възпроизведа фактитѣ — и гледамъ, че г. Донсузовъ и г. Данаиловъ спорятъ по въпроса за значението на капитала въ риболовството и г. Данаиловъ се обръща къмъ г. Донсузова и съ единъ прощиченъ тонъ казва: „Ето, този грозенъ, отвратителенъ, осеждагѣ отъ васъ капиталъ трѣбва да проидне въ морето, за да из-

нара рибитѣ“. Азъ се намѣсихъ въ този апострофъ и казахъ на г. Донсузова: кажи на г. Данаиловъ, че не е необходимо капиталистътъ да влѣзе въ морето, а трѣбва капиталистътъ да влѣзе въ него. Но тоя поводъ г. Данаиловъ ми каза: „Ето найшиятъ шегобиецъ започна да ми разправя това, което може да се разправя въ „Градския клубъ“ отъ нѣкакъвъ си веселякъ“. Азъ му казахъ: „Това съмъ училъ отъ Васъ“. Т. е. какво съмъ училъ? Това разграничение на капитала като средство за производство и капиталиста като личностъ, като владетел на туй средство за производство. И ако споримъ, нѣма защо постолпно да се демагогствува срещу нашата концепция, че ние считаме капитала като средство за производство вреденъ. Напротивъ, за стопанския животъ на човѣчеството безспорно ще е необходимо капиталътъ като средство за производство, но неговото владение не е необходимо да бѣде непременно частно, а може да бѣде и кооперативно, може да бѣде и държавно, може да бѣде и обществено.

Г. Данаиловъ (д. ст.): Тѣй.

Г. Чернооковъ (с. д.): Това е моето мнѣние, това е моето възражение.

Затварямъ скобата. — Той ми отговори, както виждате, на единъ апострофъ, който бѣше по предмета, който бѣше противъ него възражение; едно възражение, което той самъ си поиска, защото се обърна къмъ насъ съ укоръ, че ние постоянно коримъ капитала, а капиталътъ създава стопански блага за широкитѣ народни маси, на които доставя храна, достива даже и риба — следователно, той искаше да ни хване въ противоречие. И азъ, въ защита на нашата концепция, въ защита на нашето разбиране, правя единъ умѣстенъ апострофъ. Той ми отговаря, че съмъ отъ „Градския клубъ“, че не зная да се държа тукъ и че говоря работи, които не сѣ доистинни за Народното събрание. А апострофътъ ми бѣше достоенъ. Не искамъ да кажа, че съмъ най-достойниятъ туй, въ Народното събрание, но на всѣки случай той ми каза, че това не бива да става. Тогава мене ме заболява и азъ му казахъ онова, което бѣхъ научилъ.

А какво бѣхъ научилъ? Ето валяното, г. Данаиловъ, и него Вие трѣбва да знаете. Когато се дебатирате законопроектътъ за запрещаване вноса на лувсовитѣ предмети, тогава г. Данаиловъ направилъ едно предложение — съ едно параграфче въ единъ тѣкъвъ фискаленъ законъ, който целъше да подигне валутата, искаше да се промъкне едно постановление за запрещаване вноса на филмитѣ за кинематографитѣ. Тогава ние отъ всички страни се чудѣхме, какъ така може да предлага подобно нѣщо единъ професоръ по политическа икономия, който знае едно основно правило: че стопанскитѣ проблеми не бива да се разрешаватъ инцидентно, но други поводи, че трѣбва да има сигурностъ именно за капитала, г. Данаиловъ, който се внага въ тия предприятия. Защото, ако Вие сте противъ тази неморална, нарочна така отъ Васъ, индустрия и ако споредъ Васъ неморалната индустрия подлежи да бѣде премахната, тогава Вие ще подплашитѣ много други морални индустрии.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Тѣмъ теоритически обяснения какво общо иматъ съ предмета?

Ц. Бръшляновъ (д. ст.): Тѣ сѣ интересни, г. председателю!

Г. Чернооковъ (с. д.): Тѣ сѣ въ връзка съ обясненията ми. — Ние видѣхме, че единъ вещь човѣкъ поддържа по тѣзи икономически проблеми една позиция очевидно неудържима за насъ, неговитѣ ученици. Защото сѣмъ знаятъ г. Данаиловъ, когато бѣше въпросъ за захарния картелъ, той хвърли страшно обвинение срещу министра на финанситѣ и му казваше: „Вие заедно съ Сахаровъ искате да унищожавате индустриитѣ у насъ“. Обаче отговорътъ на тоя апострофъ отъ страна на министра бѣше такъвъ, че се получи една шумна овалция на министра и едно порицание на г. Данаилова отъ страна на пѣтия Парламентъ по туй несомнително обвинение.

Ето защо самъ г. Данаиловъ, поддържайки винаги, че трѣбва да се пазятъ капиталътъ, че трѣбва да се пазятъ индустриитѣ, за чудо по този въпросъ поддържае друго. Тогава, г. Данаиловъ, не другъ, а Вашъ другаръ тамъ — спасете ме най-после отъ тази неловкостъ да казвамъ името му, защото бѣше казано въ ядъ, а за да не ставатъ повече инциденти — кажа. Той бѣше въ управлението на

кинематографитѣ по-рано, а сега вече не о, и отъ злоба иска да ги унищожи“. Азъ въ началото не повѣрвахъ — и днесъ не вѣрвамъ, право да ви кажа.

П. Дичевъ (д. ст.): Тогава, защо говорите тѣй?

Г. Чернооковъ (с. д.): Ако го говоря — по-хубаво бѣше и Вие да не ме апострофирате — то е за да помогна, а не да създавамъ нѣщо друго. Но, въ всѣки случай, казаха ми го сериозни хора, наши колеги, че мога да го измисля изъ прѣститѣ си. И г. Данаиловъ знае, че къмъ него азъ нищо не храни неуважение, напротивъ, нека той бѣде доблестенъ да признае, че въ колумаритѣ ми се казанъ, като ми каза: „Ти много ги пускашъ разни работи“. Когато се говорѣше по общественитѣ осигуровки, той стана да говори по тѣхъ и обърна работата за неговата осигурителна полница отъ дружество „Ню-Йоркъ“. Азъ му казахъ: „вмѣсто да пледирате каузата на работницитѣ, изглежда, че ние пледирате нашата кауза“. Нему стана мѣчно и каза: „Азъ нѣкой път ще ти дамъ да разберешъ; ще ти отговоря и ще ти запуша устата“. И азъ влизайки въ залата и защитавайки другаря Донсузовъ, различавайки капитала отъ капиталиститѣ, г. Данаиловъ имъ въ клинъ, имъ въ ръкавъ, ми отговори: „Ти си отъ „Градския клубъ“. Това ме заболѣ и азъ трѣбваше да отговоря на неговата закана.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Знами, съжалявате, г. Чернооковъ.

Г. Чернооковъ (с. д.): И сега се радвамъ, че действително той фактъ не е такъвъ. Не искамъ да го проверявамъ...

Г. Данаиловъ (д. ст.): Азъ желая да го проверите.

Г. Чернооковъ (с. д.): ... азъ вѣрвамъ на г. Данаилова, че действително нѣма никаква намѣна въ кинематографитѣ и че не сѣ мѣни мнѣнието насредъ това, дали участвува или не участвува въ управлението на кинематографитѣ, а го мѣни насредъ неговитѣ субективни, макаръ погрѣшни схващания.

Г. Данаиловъ (д. ст.): Г. председателю! Азъ разбирамъ, че трѣбва да си оттегли думитѣ. Искамъ думата. Тукъ се касае за моята честъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Чернооковъ, доколкото азъ разбрахъ, Вие съжалявате за думитѣ си.

Г. Чернооковъ (с. д.): Съжалявамъ и за одното, и за другото, и за всичко.

Г. Данаиловъ (д. ст.): И той съжалява!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. ст.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отъ 17—20 години, които сѣ следили, знамъ, че азъ никога не оскърбявамъ, даже и не подмѣтамъ една мисль, да оскърбя когото и да било, защото както искамъ себе си да уважавамъ, тѣй искамъ да уважавамъ и свонитѣ другари. Но г. Чернооковъ, който разказва, че съмъ му се заканвалъ, знае добре — и не може да го скрие — че той бѣше единъ отъ любимитѣ мои студенти. И когато на нѣколко нѣти ме закача, азъ действително му казахъ: „много се закачашъ, и тамъ дѣто трѣбва, и тамъ дѣто не трѣбва, по нѣкой път ще ти отговоря“ — но не въ смисль, че съмъ силенъ, или че съмъ юнакъ, за да му направя нѣщо, нито да си позволя да засегна неговата човѣшка честъ. По отношение на кинематографитѣ, извинете, че ще трѣбва пакъ да кажа нѣколко думи много кратичко, защото най-сетне той каза свонитѣ извинения, чуите и монитѣ. Въпросътъ по отношение забравяване вноса на филмитѣ за кинематографи се повдигна не инцидентно. Той се обеди въ комисията, а по-късно г. министърътъ на финанситѣ не се съгласи, азъ съ негово позволение изнесохъ въпроса тукъ, а не да искамъ нѣщо съвсемъ ново. Азъ казахъ: шомъ ние гонимъ лувса, а кинематографитѣ е единъ отъ най-страшнитѣ лувсове, който събира стотничитѣ на дената, и отъ монитѣ и отъ вонитѣ — азъ трѣбва да призная открито, че съмъ много страдалъ морално отъ тия кинематографи заради дѣцата си — то държавата трѣбва да се намѣне въ тая индустрия и да я вземе подъ своя по-

посредствен контрол. Това е моята идея и съм убеден, че и моите другари, и вие всички ще се съгласите един ден с мене.

Д-ръ Н. Сахаровъ (к): И сега сме съгласни.

Г. Данаиловъ (д. ст): Г. Сахаровъ каза, че е съгласен и сега. Нищо повече отъ това не съм искал. Така щото никой не може да навади аргументъ, че защото гъбаде сж ме искали или не сж ме искали, пазивамъ да изказвамъ такава мисъл тукъ. Азъ нито съмъ ималъ участие въ управителни съвети на кинематографи, нито, ако ми позволите, въ такава индустрия бихъ се явилъ въ качеството на какъвто и да било сътрудникъ. Това е моето вътрешно убеждение.

По отношение на туй, че г. Чернооковъ билъ оскърбенъ отъ менъ, азъ смѣтамъ, че ако той погледне спокойно на въпроса, ще се съгласи, че не съмъ го оскърбилъ. Когато азъ говорихъ много сериозно и никого не закачахъ, а казахъ на г. Донсузова: колкото и да е неприятно не нему, а на всички, че капиталътъ е експлоататоръ — това е вѣрно, азъ не съмъ го отричалъ никого — все пакъ, за да възвѣмъ въ морето и за да възвѣчемъ неговитъ богатства, трѣбва капиталъ. Вие се намѣсихте да правите шеги. Азъ Ви казахъ не въ смисълъ на обида, азъ смѣтамъ, че моите думи бѣха казани по единъ приятелски начинъ: Вие говорите духовито, неоскърбително, но тия думи иматъ смисълъ, когато сме вѣнъ, въ частно заведение, въ Пловдивския клубъ, или въ нѣкое кафеце, дото можемъ да говоримъ смѣшни работи; тукъ оставате да говоримъ сериозни работи. Никого не съмъ ималъ намѣрение да Ви обиждамъ, но азъ съжалявамъ, че Вие казахте извънредно силни думи противъ менъ. Повдигнахте въпроса за захарната индустрия. Азъ не съмъ нападналъ финансовия министъръ по когато г. Сахаровъ каза, че се съгласява съ финансовия министъръ, азъ протестирахъ, защото той има едно разбиране, което не може да бѣде еднакво съ нашето, и когато той каза, че е съгласенъ съ дадени мѣрки, азъ виждамъ опасностъ за индустрията, която трѣбва да защитавамъ. Азъ мога да ви увѣря, че въ захарната индустрия нито съмъ ималъ за стотника интересъ, нито съмъ билъ нейшъ адвокатъ, нито съмъ видѣлъ нѣкого отъ захарната индустрия, когато съмъ произнесълъ тия думи, но като народенъ представителъ, позволете ми въ известенъ случай да изкажа свободно мнението си. Ако вие смѣтате, че задъ вѣрка поетъпка на народния представителъ има материаленъ постъкъ, който го тика, тогава значи нѣма смисълъ у народния представителъ. Та, ако г. Чернооковъ смѣта, че тия думи казани отъ менъ, сж оскърбителни, азъ най-почтено ги оттеглямъ, защото не бихъ желалъ да остане ни на моментъ убеждението у него, че съмъ ималъ намѣрение да го оскърбявамъ. Но, макаръ че той съжалява за казанитъ отъ него думи, азъ не мога да му простя за тия думи, които той каза по отношение на единъ свой учителъ, както той каза.

Р. Василевъ (д. ст): Значи, има недоразумение.
(Председателското мѣсто се засма отъ председателя)

Председателъ: Следъ обясненията на г. Чернооковъ и г. Данаилова, считамъ инцидента за изчерпанъ.

Има думата г. министърътъ на земледѣлието и на държавнитъ имоти.

Министъръ Я. Молловъ: Г. г. народни представители! Съ този законопроектъ нѣмамъ намѣрение да изчерпи всичката онази материя, която има за задача да уреди изобщо въпроса за засилване на риболовството у насъ. Тази материя досега е уреждана и ще се урежда въ бъдеще отъ специалния законъ за риболовството. Този законопроектъ има много тѣсна и специална задача — да узакони съществуващо на едно практическо риболовно училище у насъ. Предъ видъ на това, обаче, че мнозина заселнаха изобщо насърчението на рибарството и организирането на риболова у насъ, азъ ще се спра да направя нѣколко белѣжки и да отговоря на повдигнатитъ тукъ въпроси.

Първо, по въпроса за данъцитъ, които тежатъ на рибата днесъ, мога да кажа, че тѣ не сж дѣло на днешното правителство, а наследство, заврено отъ миналото. Още на 3 септемврий съмъ назначилъ комисия, която да се произнесе за премахването на всички онѣзи данѣци, които спъватъ разволя на рибарството. Въ тази комисия сж взели

участие: професорътъ отъ Университета Консуловъ, на чалникътъ на риболовното бюро, началникътъ на държавнитъ привилегии, началникътъ на търговия, началникътъ на службата по тарифа, началникътъ на отдѣлението за социални грижи, секретарътъ на Бургазката търговска камара и единъ началникъ отъ Военното министерство, нѣкой си подполковникъ Баларовъ, и въпросътъ е разгледалъ всеотранно. Всички тѣзи господа, които говориха тукъ, че върху рибата има 14 данѣци, имаха предъ видъ протокола на тази комисия. Протоколътъ е, казвамъ, дѣло на Министерството на земледѣлието отъ септемврий месецъ. Прави се всичко възможно по споразумение съ комисията на финанситъ да се откъснатъ частъ отъ тѣзи данѣци, които спъватъ разволя на риболова у насъ.

По въпроса за настаиване на риболовци чужденци на нашитъ морски брѣгове, въпросъ, който се засегна отъ уважания г. Ради Василевъ тукъ, дължа да ви дамъ едно освѣтление. Прѣговоритъ за настаиване на холандски семейства продължаватъ — дори вчера получихъ едно писмо отъ холандския консулъ да възстановимъ преговоритъ Нѣколко холандски семейства, които ще иматъ на разположение средства, параходи и капитали, да могатъ да организиратъ риболова въ нашитъ води и същевременно тѣхната техника да бѣде усвоята отъ нашето население покрай брѣговетъ, за да може то после съ български капитали да организира риболова по брѣговетъ на Черно-море и въ вътрешността на морето. Тѣй че преговоритъ продължаватъ.

По въпроса за риболовнитъ кооперации. Дали тѣ сж дѣло на земледѣлицитъ или не, азъ зная, но зная едно — азъ заварихъ въ риболовнитъ кооперации само партизанство, и първата ми задача, следъ идването ми като министъръ на земледѣлието, бѣше да назнача една комисия, въ която участвуваха инспекторътъ по кооперациитъ и инспекторътъ по риболовството, която да провѣри дейността на риболовнитъ кооперации и да изчисти онѣи елементи, които нѣматъ мѣсто тамъ, за да можемъ да туримъ риболовнитъ кооперации въ правъ път. Слава Богу, нѣколко кооперации сж вече очистени, спороветъ въ Бургазъ сж премахнати, спороветъ въ Варна ще бѣдатъ скоро премахнати и падатъ се, че скоро ще имаме кооперативно риболовно дѣло, което може да даде единъ твърде добър резултатъ за развитието на нашето риболовство въобще.

За риболовнитъ параходи. Вѣрно е, че риболовъ въ морето не се прави лесно, за това трѣбватъ капитали, и ако е въпросъ за параходѣ, който да обслужва пуждитъ на училището, днесъ имаме отъ средствата на държавата единъ милионъ лева и водимъ преговори за нѣкой вѣтроходъ, който да може да задоволи тия нужди. Тия средства може би ще бѣжатъ малко, но въ всѣки случай ние искаме да доставимъ учебенъ параходъ, който да служи за пуждитъ на рибарското училище, което днесъ се намира въ Варна. Въ свободки казано, нѣмамъ намѣрение да създавамъ второ училище, както г. Караджовъ мисли — едно въ Варна, друго въ Созополъ и едва ли не трето на Дунава. Нищо подобно. Ще има едно училище, това, което е въ Варна, и което ще бѣде премѣстено въ гр. Созополъ. Ползувамъ се отъ случая да забѣлѣжа, че мѣстото въ Созополъ не е избрано случайно. Вземаха се въ съображение всички тѣзи изчисления, които бѣха направени отъ Бургазката търговска камара, отъ Министерството на земледѣлието, отъ Морския съговоръ и следъ щателна провѣрка отъ една комисия, която отиде на самото мѣсто да изучи нѣлния този риболовенъ районъ, се спрѣхъ на острова при Созополъ. Този островъ и заливтътъ, който е тамъ, представляватъ единъ стодина естественни условия за риболовъ. Тамъ сж вложени и се влагатъ пари, за да може да се направи стена, която да свързва острова съ супата и по този начинъ да се създаде едно действително годно за риболовъ пристанище.

Въпросътъ за създаването на риболовни халти и хагари е повдигнатъ не еднажъ. Въ бюджетопрокта, който ще се внесе, е предвиденъ кредитъ за направата на риболовни хагари въ главнитъ наши морски пристанища Варна и Бургазъ. Дали вие ще се съгласите този кредитъ да mine и да ми г. министърътъ на финанситъ ще се съгласи, то е единъ голѣмъ въпросъ, понеже средствата на държавата сж оскъдни. Въ всѣки случай на тази работа азъ ще настаивамъ.

Другъ въпросъ, свързанъ съ риболовното дѣло, е въпросътъ за подготовката на специалисти — една отъ най-важнитъ задачи, които азъ си поставямъ да разреша съ

законопроекта. Може-би не му е мѣстото тукъ да го кажа, но въ всѣки случай съ средствата, които имаме, и е чужда помощ, ще имаме възможност да подготвимъ хора за морския риболовъ. Запаснитѣ морски офицери, които сж били на служба въ морския флотъ, днесъ могатъ да бждатъ специализирани по риболовството, за да служатъ като учители въ риболовното училище.

Доколото си спомнямъ, уважаемиятъ г. Ради Василевъ каза, че въ училището нѣма да се постигне целта — да се подготвятъ риболовци. Някой не си прави илюзии, г-да, но въ всѣки случай нуждата да се подготвятъ риболовци, които модерно да риболовствуватъ, е палежаща; модерна морска риболовна техника не може да се усвои съ нѣкакви си временни курсове; необходимо е да се познава морето и да се усвои една техника, която е свързана съ управлението на параходи на открито море.

Рибарското училище има 4-годишенъ курсъ, не теоретически, а чисто практически. Който отъ васъ е ималъ възможност да бжде въ Варна, и е посѣтилъ рибарското училище, той ще е видѣлъ, че тамъ ученицитѣ още презъ първата година се учатъ да плетатъ мрежи, да поправятъ лодки и същевременно да риболовствуватъ на открито море съ лодки, които тѣ сж направили. Презъ всичкото време тѣ сж на открито море: поставятъ таджани, ловятъ риба и т. н. Това, обаче, не е достатъчно. Съ парахода, който ще доставимъ, имаме за задача да подготвимъ хора, които ще могатъ да отиватъ да риболовствуватъ въ открито море.

Не съмъ внесълъ законопроекта за да прави нѣкаква локална политика. Мѣстото на рибарското училище въ Созополъ не е избрано случайно, както казахъ, а следъ основни проучвания съвършено обективни и за да се задоволи една пужда на страната. Собствеността на островъ е обигурена. Ние имаме съгласието на общината да подпомогне съ свои средства за постройката на училището съ доставката на дървенъ и каменъ материалъ.

Дължа да отговоря на г. Караджковъ, че законопроектътъ не е работенъ отъ бившето управление, а е работенъ отъ началника на бюджетно-контролното отдѣление и отъ днешния директоръ на рибарското училище въ моя кабинетъ непосредствено подъ мой контролъ.

Г. Кьорчевъ, ако се не лъжа, забелѣва тукъ, че въ законопроекта се оставя да бжде уреждана съ правилникъ материя, която е материя на законъ. Мене ми се струва, че организацията на работницитѣ, на отдѣлитѣ, програмата, вътрешниятъ редъ на училището, числото на ученицитѣ, не е материя, която трѣбва да бжде уредена съ закона. Тя съвсемъ не се урежда така при Министерството на земледѣлието. Може-би въ нѣкои професионални училища, подведомствени на Министерството на търговията, промишлеността и труда, да е уредена така. Дължа да заявя, че тази материя не е уредена дори въ закона за народното просвѣщение.

Д. Кьорчевъ (и. л.): Чл. 6 говори за преподавателитѣ.

Министъръ Я. Молловъ: Образователниятъ и служебниятъ цензъ на персонала ще се опредѣли съ правилника. Тука мога да се съглася съ г. Кьорчевъ, че той е правъ, но дължа да съобщя, че ние се считаме съ действителността. Днесъ се намираме при едно положение, което ни застава да се задоволимъ съ това, което е писано въ закона; утре, когато ще бждемъ при малко по-друго положение, може-би ще се наложи да се узакони и цензътъ на преподавателитѣ.

Д. Кьорчевъ (и. л.): Пакъ съ законъ.

Министъръ Я. Молловъ: Днесъ това се налага отъ нуждитѣ на времето.

Р. Василевъ (д. ст.): Поради липса на специалисти у насъ.

Министъръ Я. Молловъ: Две думи и по оздравяването на мѣстата, където ще бждатъ свършилитѣ училището. Някой не мисли, г-да, да заселва свършилитѣ училището на неоздравени, несанитарни мѣста, обаче това е материя, която се урежда въ другъ законопроектъ; въ законопроекта за водитѣ. Твърде естествено е, че не мислимъ да хвърлимъ хората въ блата и тамъ да имъ построимъ жилища.

Г. Кьорчевъ иска да се предвиди въ законопроекта заселването на специални семейства. За ученици въ училището днесъ сж подбрани само крадли сираци, синове на паднали въ войнитѣ българи. Дори въ бждаще законопроектътъ предвижда, преди всичко, въ това училище да се прибиратъ изключително сираци, хора, които нѣматъ никакъ свои близки и заради туй не се визира заселването на семейни рибари по-бръга на морето.

Д. Кьорчевъ (и. л.): Цената на училището, петъ милиона лева, защо се фиксира въ чл. 14?

Министъръ Я. Молловъ: Защото тази сума нѣма да бжде предвидена изведнажъ въ бюджета. Съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията, суми надъ 500.000 л., които се ангажиратъ за постройки, за да бждатъ предвидени въ редовния бюджетъ, трѣбва да има законъ за постройкитѣ. Азъ съмъ съ убеждението, че тази сума отъ петъ милиона лева нѣма да достигне. Но заради това се внася поправка, въ смисълъ, че сумата, която нѣма да достигне за построяването на рибарско училище, да се вземе отъ фонда „Практическо рибарско училище“. Та въ закона трѣбва да се фиксира кредитътъ за постройката на училището.

Д. Кьорчевъ (и. л.): Въ закона не трѣбва да се фиксира стойността на училището — петъ милиона лева; това съ законъ не бива да става.

Министъръ Я. Молловъ: Г. Кьорчевъ! Въ поправката на комисията е казано, че допълнително ще се вземе една сума отъ фонда.

Тѣзи бележки имахъ да направя, като пакъ дължа да отбележа, че не съмъ ималъ за задача да внеса законопроектъ, който да изчерпва всичката материя, която засѣга заселването изобщо на риболовството у насъ.

За фонда, който въпросъ повдигна г. Данашиловъ, ще кажа, когато ще се разглежда чл. 10. Новъ фондъ не се създава, но въ фонда за културни мѣроприятия при Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти се открива специална смѣтка „Практическо рибарско училище“. Тази практика може да е лоша, но тя е нѣкакъ си узаконена отъ традицията, ако щете. Имаме фондъ за постройка на пощенски здания, имаме фондъ за постройка на желѣзопътни гары, фондъ при Министерството на финанситѣ за постройка пакъ на здания, фондъ за води, фондъ за гори, фондъ за насърчение земледѣлието и т. н. — всички отдавна създадени.

Председателътъ: Г. г. народни представители! Ще положка на гласуване чл. 1-тѣй, както се прочете отъ г. докладчика.

Р. Василевъ (д. ст.): Съ една малка поправка: вмѣсто „младежи“ да се пише „рибари-специалисти“. И г. министърътъ се съгласява.

Министъръ Я. Молловъ: Съгласенъ съмъ съ тая поправка.

Председателътъ: Ще поставя на гласуване предложението на г. Ради Василевъ — въ чл. 1, вмѣсто думата „младежи“ да се постави „рибари-специалисти“. Който отъ васъ приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля ония отъ васъ, които сж съгласни чл. 1 да се приеме тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, заедно съ приетата поправка, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст.): (Чете чл. 2 — вж. приложение № 19, Т. I)

Вмѣсто „отъ 14 до 18 години“, комисията прие да се каже: „отъ 15 до 20 години“.

Р. Василевъ (д. ст.): Защо е казано „бедни“?

Министъръ Я. Молловъ: Казано е: „предимно сираци или синове на бедни рибарски семейства“.

Председателътъ: Има думата г. Христо Господиновъ I.

Х. Господиновъ I (д. ст.): Г. г. народни представители! Въ чл. 2 е казано, че се призматъ за ученици „предимно

сиращи или синове на бедни рибарски семейства". Бедността е нещо относително. У насъ асль богати рибари, които да се занимаватъ непосредствено съ ловенъ на риба, нѣма. Ние имаме бѣжанци рибари отъ Кукушъ и Дойранъ, които сѣ риболоветвували въ Вѣломорието и които не сѣ богати. Като турите между другитѣ документи училищитѣ да ви представятъ и документъ, че родителитѣ сѣ бедни, ще поставите една пречка.

Д. Кьорчевъ (п. л): Нѣма нужда отъ демагогия.

Х. Господиновъ I (д. ст): Заради туй моля г. министра да се съгласи да се махне думата „бедни“, за да дойдалъ повзече училища.

Р. Василевъ (д. ст): Вмѣсто „бедни рибарски семейства“ да остане само „рибарски семейства“.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Яневъ.

Д. Яневъ (д. ст): Азъ искамъ да донѣлия текста на чл. 2. Една отъ излитѣ, която се гоня съ създаването на това училище, за която се говори и по-рано, е да се привлѣкатъ българитѣ къмъ морето. Къмъ ези край, къмъ Созополь, има едно компактно бѣжанско население, имаме бѣжански рибари отъ Дойранско, а имаме и такива, които не сѣ рибари, но по необходимостъ трѣбва да станатъ рибари. Споредъ този члзгъ, за ученици въ училището се приематъ синове на рибарски семейства, а тѣ не сѣ предимно българи. Заради туй предлагамъ предъ последната дума „семейства“ да се прибавятъ думитѣ „и на бѣжански“; вмѣсто „синове на бѣдни рибарски семейства“, да стане: „синове на бедни рибарски и на бѣжански семейства“.

Председателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Нѣмамъ нищо противъ, да се махне думата „бедни“, но трѣбва тукъ да се направи едно разяснение, за да бжде отбелѣзано въ протоколитѣ. Рибари въ крайморскитѣ градове се смѣтатъ не само тѣзи, които ловятъ рибата, но и онѣзи, които стоятъ на брѣга и получаватъ уловената риба.

Р. Василевъ (д. ст): Тогава да се каже: „риболовски семейства“.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Затова трѣбва да се каже „риболовски семейства“ — тѣзи, които ловятъ рибата въ водата. Тогава въ тѣкста ще се махне думата „бедни“, и вмѣсто „рибарски“ ще стане „риболовски“.

Д. Яневъ (д. ст): „И на бѣжански“.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Нѣмамъ нищо противъ да се прибави „и на бѣжански“, както предлага г. Яневъ — да се отнася за бѣжански семейства, които не сѣ риболовци. То не пречи на работата.

Председателъ: Понеже ешккой не иска думата по чл. 2, ще поставя на гласуване най-напредъ направенитѣ по него предложениа.

Предлага съ думата „бедни“ да се зачеркне; вмѣсто „рибарски“ да стане „риболовски“ и да се прибавятъ думитѣ „и на бѣжански“. Значи последната частъ отъ чл. 2 става така: (Чете) „предимно сиращи или синове на риболовски и на бѣжански семейства“. Ония отъ васъ, които приематъ тѣзи поправки въ чл. 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраннето приема.

Ония отъ васъ, които приематъ чл. 2 съ току-що приетитѣ поправки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраннето приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): (Чете чл. 3 — вж. приложение № 19, Т. I)

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Р. Василевъ (д. ст): Много е четири години.

Д. Кьорчевъ (п. л): Много е.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Г-да! На пръвъ погледъ четири години се виждатъ много, но азъ като говорихъ преди, изтъгнахъ особенитѣ условия, при които се намира подготовката. Имаме двойна подготовка: да под-

готвимъ първо моряци, хора, които ще работятъ на морето, и второ, да ги специализираме като риболовци. Не можете да пригответе единъ човекъ за риболовецъ, преди да го подготвите като морякъ. И понеже въ училището ще постѣпватъ деца отъ 15-годишна възраст, не е мисго, че ще следватъ четири години. Това ще коштува по-малко на държавата, защото училищитѣ следватъ безплатно, но ще се подготвятъ не-добри риболовци.

Председателъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Министъръ Я. Молловъ: Г-да! Сега курсътъ на училището е три години, обаче отъ опитъ се видѣ, че три години сѣ недостатъчни. Какъ дължа да подчертая, че въ училището много малко теория се преподава, а повече практика и изключително работа въ морето. Тѣй щото, 4-годишниятъ срокъ е просто наложенъ отъ опита.

Председателъ: Поставямъ на гласуване чл. 3. Ония отъ васъ, които призматъ чл. 3 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраннето приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): (Чете чл. 4 — вж. приложение № 19, Т. I)

Комисията прие чл. 4 въ следната редакция: (Чете) „Чл. 4. Успѣшно свършилитѣ курса на училището, ако се засеятъ групово на указани отъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти мѣста по морския брѣгъ, отпущатъ имъ се за целта безплатно за ползуване дворни мѣста, до десетъ декара работна земя и безплатно дървенъ матрениалъ за направа на типови къщи. Правото на собственостъ се добива следъ 10-годишно риболоветвуване.“

„Забележка. Ако лицето стане неспособно за риболоветвуване въ указаниия 10-годишенъ периодъ или починае, то ешккото или наследникитѣ му запазватъ правото на собственостъ следъ изтичането на 10-тѣ години“.

Д. Кьорчевъ (п. л): Какъ се разбира това „успѣшно свършилитѣ“?

Министъръ Я. Молловъ: Когато сѣ свършили съ успѣхъ.

Д. Кьорчевъ (п. л): Тогава да се пише „свършилитѣ курса на училището“, а не „успѣшно свършилитѣ“. „Успѣшно“ да се махне, защото ще кажатъ — който има по-добра бележка.

Министъръ Я. Молловъ: Съгласенъ съмъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Въ втората азиней не е казано върху какво се добива правото на собственостъ.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Върху земята.

Д. Кьорчевъ (п. л): Да се прибави и „върху дворното мѣсто“.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Може да се прибави: „върху отпущанитѣ дворни мѣста и земя“.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д. ст): Въ чл. 4 се предвижда една привилегия за свършилитѣ рибарското училище. Въ забележката се урежда една материя за лицата, които сѣ свършили това рибарско училище и които сѣ получили мѣсто, но които въ последствие, преди изтичането на 10-годишния срокъ, по които придобиватъ право на собственостъ върху той имотъ, сѣ станали неспособни или сѣ починали; въ такъвъ случай на тия лица пакъ се запазва правото на собственостъ следъ изтичането на 10-годишния срокъ. Каго имаме предъ видъ, че въ чл. 4 се дава тая привилегия не току-така, но съ огледъ на развитието на самото риболовство, защото въ началото на чл. 4 е казано, че тия рибари „се заселятъ групово на указани отъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти мѣста по морския брѣгъ“, значи на мѣста специално наредени за целта, ако се остави тукъ забележката тѣй, както е, нека сѣ представимъ следния случай: ако тѣи души групово се настѣпятъ на таква мѣста, избрани отъ Министерството на земледѣлието като мѣста, наго-

дени за риболовство, и ако тѣ послѣдствие трима отъ тѣхъ починатъ, а другитѣ двама станатъ неспособни на първата или на втората година и не могатъ да упражняватъ риболовството, нѣма да се постигне целта, която се преслѣдва отъ законодателя, за настаняването на тия рибари или на семействата имъ, като останатъ тамъ въ мѣстата, които могатъ да бъдатъ използвани за риболовство. Ако се постави тая забележка съ огледъ да се насърчаватъ лица да отиватъ да следватъ туй училище, то е другъ въпросъ, но ако се преслѣдва само другата целъ, забележката ще бѣде излишна. Та бихъ желалъ да зная мнението на г. докладчика, дали само по тия съображения, да се дадатъ тия мѣста като привилегия, за да се насърчаватъ тия, които ще следватъ, е поставена тая забележка, или тя е поставена съ огледъ да се използватъ винаги тия групни настанявания.

Председателъ: Думата има г. докладчикътъ.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Въпросътъ се свежда къмъ туй: дали ще има достатъчно мѣсто за раздаване на ония, които евентуално биха следвали и свършили рибарското училище. Понеже се касае да се повдигне производството на рибата, трѣбва да се има предъ видъ, че сегашното население, което живѣе по брѣговетѣ и се занимава съ риболовство, далечъ не ще бѣде достатъчно, за да можемъ действително да разширимъ риболовството и непрѣмънно ще има пукда отъ нови заселвания на рибари тамъ. За такива нови заселвания, тѣ както сж условията на черноморския брѣгъ въ цѣлия му районъ, има предостатъчно мѣсто. Ако не възрамето забележката, тогава не ще можете да посочите онези рибари, съ които евентуално би станало нещастие: въ такъвъ случай неговиятъ синъ, който сжко така би могълъ да стане рибаръ, като наследникъ на баща си, ще го отдѣлите отъ правото му да владѣе тая земя отъ десетъ декари и не ще имате другъ отъ вътрешността по-подходящъ, отколкото него, който да продължи професията на баща си. Мисля, че една такава привилегия, за да може да се заселятъ брѣговетѣ, е умѣстна.

Председателъ: Г. г. народни представители! Ще поставя на гласуване най-напредъ предложението на г. Кьорчевъ по алинея първа на чл. 4, който предлага да се изхвърли думата „успѣшно“ въ началото на тази алинея. Които приематъ това предложение на г. Кьорчевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Следъ това ще поставя на гласуване поправката, която предложи г. Кьорчевъ по алинея втора на чл. 4, а именно следъ думата „собственостъ“ да се прибавятъ думитѣ: „върху отпуснатото дворно мѣсто и земя“. Ония отъ васъ, които приематъ тая поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Ония отъ васъ, които приематъ чл. 4 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, заедно съ току-що приетитѣ прибавка и поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): (Чете чл. 5 — вж. приложение № 19, Т. I)

Комисията изхвърли втората алинея и забележката на този членъ.

Председателъ: Понеже никой не иска думата по чл. 5, ще го поставя на гласуване. Ония отъ васъ, които приематъ чл. 5 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): (Чете чл. 6 — вж. приложение № 19, Т. I)

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Александъръ Сталийски.

А. Сталийски (д. ст): Г. г. народни представители! Предлагамъ следната редакционна поправка: началото на чл. 6 да се перефразира така: „Персоналитъ на училището се предвижда ежегодно въ държавния бюджетъ и се състои отъ“ и пр., за да стане текстътъ по-ясенъ. Последнитѣ думи въ първата алинея: „предвиждатъ ежегодно въ държавния бюджетъ“ да се зачеркнатъ.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Другъ членъ уредва тази материя.

К. Николовъ (д. ст): Само перефразиране е туй.

А. Сталийски (д. ст): Не е перефразиране само, а безъ да се измѣнява смисълътъ, членътъ става по-ясенъ и по-точенъ.

Председателъ: Ония отъ васъ, които приематъ да се перефразира чл. 6 тѣй, както предлага народниятъ представителъ г. Сталийски, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Ще постави на гласуване чл. 6 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, заедно съ приетото перефразиране, предложено отъ г. Сталийски. Ония отъ васъ, които приематъ чл. 6 съ току-що приетото перефразиране, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): (Чете чл. 7 — вж. приложение № 19, Т. I)

Думитѣ „документъ за“ се изхвърлятъ и остава „поставя майсторско свидетелство“.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д. ст): Вземамъ думата да кажа, че е по-добре вмѣсто „майсторско свидетелство“ да се каже „свидетелство за завършенъ курсъ“, защото у насъ не ценятъ майсторското свидетелство — майсторството е нѣщо унижително.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Не съмъ съгласенъ: думата „майсторско“ въ случая има значение.

А. Сталийски (д. ст): Азъ прави предложение да остане: „поставя документъ за майсторство“.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): „Майсторско свидетелство“ безъ думата „документъ“ е най-удачно.

А. Сталийски (д. ст): Тогава думата „документъ“ да се изхвърли.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): Когато четохъ този членъ казахъ, че думата „документъ“ се изхвърля.

А. Сталийски (д. ст): Добре тогава, щомъ е изхвърлена.

Председателъ: Ония отъ васъ, които приематъ чл. 7 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): (Чете чл. 8 — вж. приложение № 19, Т. I)

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателъ: Понеже никой не иска думата по чл. 8, ще го поставя на гласуване. Ония отъ васъ, които приематъ чл. 8 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. ст): (Чете чл. 9 — вж. приложение № 19, Т. I)

Въ този членъ следъ думитѣ „30% отъ“ въ първата алинея се прибавятъ думитѣ „чистата стойностъ на“.

Изхвърля се забележка I и остава само забележка II като забележка: (Чете) „При продажбата на рибата въ консервиранъ видъ отъ премията 30% се спада съответниятъ процентъ за разходи, свързани съ консервирането (данъци, сурови материали, служби за консервирането и други).“

Г. Караджовъ бѣше повдигналъ тукъ въпроса да се даватъ премии до 30%, даже и повече, на ученицитѣ отъ първата година. Даватъ се премии на ученицитѣ само отъ последнитѣ две години, поради туй, че едва тогава тѣ могатъ да пристѣпятъ къмъ риболовене. Това е награда за самитѣ тѣхъ, които участвуватъ въ риболовството.

„Шестата категория“ — за която става дума въ втората алинея на чл. 9 — се разбира въ следния смисълъ. Понеже на служащитѣ и на чиновницитѣ отъ шестата категория е предвидена максимална заплата, то когато става въпросъ въ предидущата алинея, че „най-голямата премия за една година на отдѣлно лице не може да надмине едногодишната му заплата“, трѣбва да се разбира, че ученицитѣ, като се приравни съ чиновницитѣ отъ шестата категория, премията му не може да надмине раз-

мъра на едногодишната заплата на чиновниците по шеста категория.

Председателът: Очѣзи отъ васъ, които приематъ чл. 9 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): (Чете чл. 10 — вж. приложение № 19, Т. I)
Алиней втора и трета се прередактиратъ така:
„Въ същата смѣтка се внасятъ:
„а) 40% отъ сумитѣ, събрани по чл. 20 отъ закона за рибарството;
„б) 70% отъ стойността на рибата, продадена отъ рибарското училище“.

Председателът: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Искамъ само да занитамъ г. докладчика, вѣма ли тукъ нѣкакво недоразумение въ редактирането на този членъ? Въ него се казва: „Следъ като се раздадатъ съгласно горния членъ преминитѣ“ — т. е. отъ стойността на продадената риба, пали?

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): Да.

Г. Данаиловъ (д. сг): Преминитѣ сж 30%.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): Да.

Г. Данаиловъ (д. сг): За остатъка отъ 30% ли се касае въпросътъ тукъ?

К. Николовъ (д. сг): Да, за остатъка отъ 30%.

Г. Данаиловъ (д. сг): За туй питамъ. Значи, може да има остатъкъ.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): Г. Данаиловъ! Предъ видъ на това, че може да се случи нѣкой пакъ размѣрътъ на 30-тѣ% да се по-голямъ отъ едногодишната заплата — а премията за една година не може да надмине едногодишната заплата — въ такъвъ случай ще имаме единъ остатъкъ отъ 30%. Този остатъкъ ще трѣбва да отиде въ фонда.

Г. Данаиловъ (д. сг): Добре.

Председателът: Понеже никой другъ не иска думата по чл. 10, ще го поставя на гласуване. Очѣзи отъ васъ, които приематъ чл. 10 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): (Чете чл. 11 — вж. приложение № 19, Т. I)
Въ този членъ комисията занчи думата „маслоходи“ въ п. а и последнитѣ думи въ п. д: „Връщането на сумитѣ става споредъ правнишка“ и добави пунктъ е — „за училищни постройки“.

Председателът: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д. сг): Буква в гласи: (Чете) „Изпращале на ученици и държавни служители по рибарството на специализация“. За какви ученици става въпросъ? Искате да кажете свършилнитѣ това училище?

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): Може да се прибави за пояснение: „свършили училището“.

Х. Мирски (д. сг): Трѣбва да се добави „свършили училището“.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Въ странство ли ще се изпращатъ на специализация?

Г. Данаиловъ (д. сг): Разбира се въ странство.

Председателът: Значи, да се каже „на специализация въ странство“.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): То се разбира и само по себе си.

Председателът: Очѣзи отъ васъ, които приематъ предложението на г. Мирски, въ буква в на чл. 11 следъ „ученици“ да се каже „свършили училището“ и да се прибавятъ въ края на този пунктъ следъ думата „специализация“ думитѣ „въ странство“, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраието приема.

Поставямъ на гласуване чл. 11. Очѣзи отъ васъ, които приематъ чл. 11 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, заедно съ току-що приетитѣ прибавки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): (Чете чл. 12 — вж. приложение № 19, Т. I)

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателът: Понеже никой не иска думата по чл. 12, ще го поставя на гласуване. Моля очия отъ васъ, които приематъ чл. 12 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): (Чете чл. 13 — вж. приложение № 19, Т. I)

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателът: Понеже никой не иска думата по чл. 13, ще го поставя на гласуване. Моля очия отъ васъ, които приематъ чл. 13 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг): Комисията прие чл. 14 въ следната редакция: (Чете)

„Чл. 14. Държавата ще построи сгради за нуждитѣ на училището на островъ Кирикосъ до гр. Созополъ, за което въ държавния бюджетъ ще се предвидятъ 5.000.000 л.“

„Ако тази сума не достигне, ще се взематъ отъ фонда „Практическо рибарско училище“.

„До построяването на сградитѣ, училището остава въ гр. Варна“.

Председателът: Има думата народниятъ представителъ г. Димо Кьорчевъ.

Д. Кьорчевъ (п. л): Азъ моля чл. 14 да остане до думата Созопилъ, а именно: „Държавата ще построи сгради за нуждитѣ на училището на островъ Кирикосъ до гр. Созополъ“. Стойността, която се предвижда тукъ, 5 милиона лева, и която, споредъ нуждитѣ, може да бѣде увеличена, вѣма нужда да се поставя въ самия законопроектъ. Шомъ като казваме, че държавата ще построи сградитѣ, Министерството на земледѣието ще изиска отъ Министерството на финанситѣ респективния кредитъ за тия сгради да се внесе въ закона за бюджета, но не тукъ. Не може да се вписватъ и такива допълнителни алинеи: „Ако тази сума не достигне“ и пр. и пр. Това вѣщо не може да се казва въ единъ законъ. За реда на правенето закона, азъ моля г. министра да се съгласи съ мене. Защото всѣки единъ, който е предприемачъ, инженеръ, архитектъ, като види въ единъ законъ фиксирана сума до 5 милиона лева, ще си прави предложението съобразно съ тая сума, а не съобразно нуждитѣ за едно училище. Съ това ще се спекулира. Училището може да бѣде на стойност, каквато е необходима да се даде отъ държавата, за да бѣде то построено. Това ще се уреди съ бюджета; сумата може да бѣде и 5 и 6 милиона, толкозъ, колкото е необходимо за постройката на такова училище, но не да се фиксира тукъ „на стойност“. Стойността може да бѣде по-малка или по-голяма. Това не е допустимо въ законодателствуването.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Г. Кьорчевъ! Имате грѣшка. Членътъ се докладва тѣй, както е приетъ напоследъкъ въ комисията, като не се определя, каква ще бѣде стойността на постройката.

Д. Кьорчевъ (п. л): Опредѣля се. Вие не сте го чели.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Въ предложениия проектъ е казано: „на стойност до 5 милиона лева“, ...

Д. Кьорчевъ (п. л): Не „до 5 милиона лева“, а „на стойност 5 милиона лева“.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): ... а въ доклада на комисията е казано: ще се построи училище, „за което въ

държавния бюджет ще се предвиди 5 милиона лева", и по-нататък е казано: „Ако тази сума не стигне, ще се вземат от фонда „Практическо рибарско училище“.

Д. Кьорчевъ (ш. л.): Но това го няма във члена.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг.): Азъ го прочетохъ.

Председателъ: Мисълта е, че държавата ще даде само 5 милиона лева по бюджета, а ако сумата не достигне, недостигътъ ще се вземе отъ фонда „Практическо рибарско училище“.

Д. Кьорчевъ (ш. л.): Специаленъ членъ трѣбва да има, че за прилагането въ изпълнение на този законъ държавата отпуска 5 милиона лева кредитъ; за постройка на училището или за какво ще бждатъ тѣ, то е работа на министерството.

Министъръ Я. Молловъ: Г. Кьорчевъ! Не мога да Ви кажа точно, но зная, когато поискахъ за корекция на Искъра, за корекция на Струма, за корекция на Ломъ, за изсупаване на Баташкото блато, менъ ми се посочи чл. 15 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, дето е казано, че за такива пужди, където се ангажирватъ кредити за по-дълъгъ периодъ отъ време, трѣбва обязательно специаленъ законъ, въ който да се фиксира точно сумата.

Д. Кьорчевъ (ш. л.): Безспорно така е. Кредитътъ може да се фиксира, а не стойността на училището.

Председателъ: Въ законопроекта се фиксира именно кредитътъ.

Д. Кьорчевъ (ш. л.): За кредитъ чие сме съгласни и ще го гласуваме.

Министъръ Я. Молловъ: Азъ съмъ съгласенъ съ Васъ. Смыслътъ о този, че кредитътъ — защото не може иначе — не може да се изразходва въ една година и затуй, за да имаме право да го изразходваме и другата година, трѣбва да се предвиди въ закона. Съ това е съгласенъ и г. министърътъ на финансите.

Председателъ: Значи редакцията става... „за което въ държавния бюджетъ ще се предвиди кредитъ 5 милиона лева за училището“.

П. Дичевъ (д. сг.): Азъ моля г. докладчика да прочете члена още веднажъ съ измѣненята.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг.): (Чете): „Чл. 14: Държавата ще построи сграда за нуждитъ на училището на островъ Кирикосъ до гр. Созополъ, за което въ държавния бюджетъ ще се предвиди кредитъ 5 милиона лева“.

Д. Кьорчевъ (ш. л.): Така.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг.): „Ако тази сума не достигне, ще се взематъ отъ фонда „Практическо рибарско училище“.

„До построяване на сградитъ, училището остава въ гр. Варна“.

Председателъ: Опѣзи отъ васъ, които...

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг.): Моля за една минутка.

Председателъ: Имате думата.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг.): Г. г. народни представители! Предвижда се една сума, намѣнена сега като кредитъ въ бюджета, приблизително казано около 5 милиона лева. Трѣбва да се обърне обаче внимание върху обстоятелството, че когато ще строите едно училище при единъ особенъ условия за живѣне на моряци, не бива да се обѣщите много по отношение на неговата, тъй да се изрази, луксозностъ. Ако е необходимо да се създадатъ единъ по-благоприятни условия за живѣне на хората тамъ — говоря това, защото въ правилника даваме голѣма инициатива на опѣзи, които ще се занимаватъ съ туй — то можемъ да се съгласимъ, тъй да се каже, съ една инициатива, която вмѣсто 3, би употребила 4 милиона лева, поради това обстоятелство, че трѣбва да се даде известна луксозностъ на една постройка, където ще живѣятъ хора,

които работятъ при условия по-трудни, отколкото хората на сушата. Не е достатъчно да построите една постройка съ савъ, колкото да може да се тури една лодка, на която като турите две дѣски, да могатъ да спятъ моряцитъ. Необходимо е въ всеки случай едно по-благоприятно уреждане на условията, при които ще живѣятъ тѣзи ученици. Та затуй ако се похарчи тѣлѣтъ милионъ повече за постройката, то ще бжде само отъ полза за добрия вървѣжъ на училището.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. сг.): Азъ искахъ да обърна вниманието на върху следното: по закона за бюджета, отчетността и предприятията, всяка сума, която се ангажира въ държавния бюджетъ, трѣбва съ законъ да мине предварително.

Д. Кьорчевъ (ш. л.): Да, а не да се каже, че училището струва 5 милиона лева.

Г. Данаиловъ (д. сг.): Второ. Искамъ да попитамъ г. министра да се обясни — азъ одеве отъ трибуната не можахъ да се спра на тая мисълъ, понеже се поспоряхме съ г. Чернопосовъ. Искамъ да обърна внимание на следното обстоятелство. Ние създаваме училище за риболовъ съ целъ, разбира се, да се възбуди по-интензивенъ и по-рационаленъ риболовъ. Но, доколкото зная, напредъ, където риболовътъ е интензивенъ и рационаленъ, лови се такова голѣмо количество риба, че ако не умѣе човѣкъ бързо да я консервира, тя се изхабява. Имате ли намѣрение, като казвате „училище за риболовъ“, да пригледите къмъ него всички опѣзи приспособления, където ученицитъ да се учатъ за по-нататъшното преработване на рибата, да кажемъ, сушене, солене, туряне въ саламура и пр.?

Министъръ Я. Молловъ: И сега въ училището имаме пушено и солене на рибата.

Г. Данаиловъ (д. сг.): Тогава добре би било поне при третото четене на законопроекта да внесемъ въ него една по-широка програма — че освенъ чисътъ риболовъ, училището ще има за задача и да подготвява ученицитъ и за по-нататъшната преработка на рибата.

Министъръ Я. Молловъ: Това влиза въ програмата, г. Данаиловъ.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг.): Понеже къмъ чл. 9 има една забележка, въ която се казва: „При продажбата на рибата въ консервантъ видъ“ и пр., то се разбира, че ще има и по-нататъшна преработка.

Г. Данаиловъ (д. сг.): Толкова по-добре. Налага се при третото четене да се направи такава една добавка.

Министъръ Я. Молловъ: Добре, съгласенъ съмъ.

Председателъ: Понеже никой не иска думата по чл. 14, ще го поставя на гласуване. Опѣзи отъ васъ, които сж съгласни да се приеме чл. 14 така, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг.): (Чете чл. 15 — вж. приложение № 19, Т. I)
Принетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Д. Кьорчевъ (ш. л.): Отъ тоя членъ няма нужда, понеже по-рано се говори, че ще има правилникъ.

Председателъ: Понеже никой не иска думата, ще гласуваме. Опѣзи отъ васъ, които приематъ чл. 15, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Н. Рачевъ (д. сг.): Г. г. народни представители! Понеже отъ чѣкони отъ ораторитъ, когато се е говорило по законопроекта изобщо, се изказано мнение за привличането на българския елементъ къмъ морето — нѣщо, което като че-ли ще се отрази на следъ елементъ, който сега е тамъ — дължа да подчертая изрично, че при тия обстоятелства, въ които се намира риболовството, ще има достатъчно мѣсто за прехрана и на риболовцитъ отъ опѣзи елементи, които по настоящемъ населяватъ брега на морето. Ако става въпросъ да привличемъ бъл-

гарския елементът към морето, то съвсем не е съществуваща цел да изгоним онъзи, които сега са там; там има място за работа и за тѣзи, които сега са там, и за онъзи, които тепърва ще отидат. Касае се обаче, наредъ съ този елементъ, който сега е там, да има и нашъ, български елементъ, да се учи на морето.

Председателъ: Пристъпваме къмъ третата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за помѣстване новъ чл. 29а въ закона за благоустройството на населенитѣ мѣста.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Г. Митовъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроектъ, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. приложение № 21, Т. I)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Радн Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! За да бѣде внесенъ този законопроектъ за разглеждане, както въ мотивитѣ е изложено, причинитѣ сѫ масата оплаквания на заинтересовани — особено въ градоветѣ — граждани, чийто дворича изцѣло или отчасти сѫ взети и придадени къмъ дворичата на тѣхнитѣ съседни по силата на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ царството, за да бѣдатъ урегулирани градоветѣ. Въ чл. 24 на закона за благоустройството се казва, че отчуждаването на всички мѣста и сгради, извършено съгласно регулационнитѣ планове, които се издаватъ къмъ мѣстата и дворичата на съседитѣ, се смѣтатъ за отчуждения, станали за обществена полза и, следователно, трѣбва да бѣдатъ оценявани съгласно закона за отчуждаване на мѣста и сгради за обществена полза, нмайки предъ видъ основния принципъ у насъ, сложень въ чл. 68 отъ конституцията, че никому не може да бѣде отнета частната собственостъ, ако не бѣде справедливо оценена.

Д. Кьорчевъ (н. л): И предварително платена.

Р. Василевъ (д. сг): Съгласно тоя законъ за благоустройството, който съществуваше още отъ 1904 г., почти всички градове набързо изработиха своитѣ регулационни планове и въ много отъ градоветѣ тѣзи планове бидоха утвърдени още презъ 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909 и 1910 г. отъ министерството. Правенъ принципъ е, че мѣстата ще трѣбва да бѣдатъ оценени по стойността въ момента, въ който отчуждението е станало; значи когато върховната административна властъ — Министерството на благоустройството — е потвърдило регулационнитѣ планове на градоветѣ. Обаче настъпиха войнитѣ отъ 1912 г. — шие водимъ войни близо 6—7 години — отъ друга страна патсѫми едно твърде голямо обезценение на нашата монета, и когато дойде да се доликвидира съ изплащане стойността на тѣзи отчуждения, станали по регулационни планове, утвърдени още презъ 1905—1910 г., явиха се следующитѣ факти. Отчуждения, направени презъ 1905 г., оценяватъ се презъ 1920 г.; обаче комисията, изхождайки отъ принципа, че трѣбва да постави оценитѣ, които сѫ съществували въ момента, когато е станало утвърдението на регулационния планъ отъ Министерството на благоустройството — тѣй както и Върховниятъ касационенъ съдъ не еднакъ се е произнасялъ — поставя оценки за момента отъ 1905 г. и мѣста, които въ 1920 г. струватъ по 200—300—500 л. квадратниятъ метъръ, се оценяватъ по 5—10 л., толкова, колкото сѫ стрували въ 1905 или 1910 г. Естествено, това е почти едно ограбване на гражданитѣ, които сѫ имали щастливо регулационнитѣ планъ да мине така, щото отъ тѣхното двориче да бѣде отнета една частъ и да се даде на съседа, който бива облагодетелствуванъ, защото получаваше отъ невидѣлица единъ парцелъ отъ 100 квадратни метра, който днесъ струва 100 хиляди лева, за 500 или 1,000 л. Това е една явна несправедливостъ, която шие, законодателитѣ, въ никакъ случай не можемъ да търсимъ. Въ сѫдилищата е имало зарежирани такива случаи: парцели или дворича, взети за около 4,300 л., следъ месецъ-два, когато този, комуто се придаватъ по регулационния планъ, е уредилъ своитѣ формалности, сѫ били продадени отъ последния за 120 хиляди лева; или бившъ стопанинъ на къща и мѣсто, отчуждени изцѣло въ полза на нѣкой съседъ съгласно единъ регулационенъ планъ, който е вземалъ за тѣхъ само нѣколко десетина лева отъ 5—6 хиляди лева, е билъ изхвърлянъ и тѣхнитѣ приобретателъ

го е давалъ подъ наемъ на стария стопанинъ за 15 хиляди лева, когато последниятъ за отчуждението е вземалъ всичко 5—6 хиляди лева. Това още навремето, въ 1919 г., е повдигнало маса спорове въ сѫдилищата, разбира се, следъ като се е произнесълъ Върховниятъ касационенъ съдъ, че въ никакъ случай не могатъ да бѣдатъ утвърдени никакви други оценки, освенъ тѣзи въ момента, когато е станало утвърдението на регулационния планъ, когато, споредъ Върховния касационенъ съдъ, трѣбва да се смѣта, че е свършена предварителната, тѣй да се каже, продажба. Въ сѫдилищата имаше маса конфликти, които въ края на крайщата не дадоха резултати, понеже върховното сѫдилище се произнесе така: и тогава още, въ миналата Камара, отъ много мѣста на България, предимно градове — защото тѣ най-много сѫ засегнати — се отправиха протести и оплаквания.

Д. Кьорчевъ (н. л): Тамъ, където общинитѣ даватъ мѣста на частни лица, въпросътъ урегулиранъ ли е?

Р. Василевъ (д. сг): Чл. 27 се отнася само до имоти на частни лица. По-после ще кажа нѣколко думи и по въпроса, който Ви интересува. — Въ 1922 г., г. г. народни представители, въ миналата Камара, е билъ внесенъ единъ законопроектъ, който въ последствие е станалъ законъ; въ мотивитѣ на тоя законопроектъ тогава изрично се е казвало: „Съ настоящия законопроектъ се цели да се турн край на това положение, като се предвиди за всички още ликвидирани регулационни оценки да ставатъ по действителнитѣ цени въ момента на реализиране регулационитѣ“. Това е целтъ на законодателитѣ.

Д-ръ В. Такевъ (д. сг): А за ликвидираниитѣ единъ денъ по-рано?

Р. Василевъ (д. сг): За ликвидираниитѣ единъ денъ по-рано считало се е, че има едно несправедливо, несправедливо положение, обаче свършено е. Законътъ е засѣгалъ тѣзи, които не сѫ били ликвидирани, които сѫ заварени.

Д-ръ В. Такевъ (д. сг): Тогава добросъвестнитѣ ще пострададъ.

Р. Василевъ (д. сг): Та, казвамъ, внесенъ е билъ законопроектъ, който е билъ приетъ. Когато се е приемалъ, всички народни представители сѫ говорили въ тоя духъ, че ликвидираниитѣ допозва регулации ще трѣбва ликвидирани да бѣдатъ засегнати отъ закона и оценитѣ по тѣи дворича и мѣста, отчуждени съгласно регулационнитѣ планове, ще трѣбва да се смѣтатъ по ценитѣ въ момента, когато става действителното оценяване, т. е. днесъ, а не когато е станало утвърдението на регулационния планъ. Обаче въ текста на закона това нѣщо не е добре уловено, не е изрично казано и законитѣ сѫ останали да урежда само отъзи отчуждения, които ще станатъ отсега нататъкъ, тепърва, въ бъдеще. Само мѣстата отчуждавани по ония регулационни планове, които ще бѣдатъ утвърдени отъ 16 ноемврий 1922 г. нататъкъ, ще бѣдатъ оценявани въ момента, когато административната комисия направи своя протоколъ, като ще бѣдатъ поставени такива цени на мѣстата, каквито сѫ пазарнитѣ имъ цени въ тоя моментъ. Естествено, че целта, която се е преследвала не се е постигнала. Обаче сѫдилищата навсякъде сѫ искали да приложатъ закона така, както сѫ мислили тѣзи, които сѫ го внесли, а именно, като му дадатъ такъвъ смисълъ, щото той да засегне всички ликвидирани отчуждения, които още нѣматъ окончателно свършена оценка, за да могатъ тѣ да бѣдатъ оценени отъ сѫдилищата на това смѣтка по действителнитѣ днешни пазарни цени или по ценитѣ на момента, когато комисията ги определя. Появиха се конфликти пакъ между сѫдилищата и Върховния касационенъ съдъ и последниятъ съ едно решение въ общо събрание отъ 4 августъ миналата 1923 г. решава окончателно, че изменението на чл. 27 отъ 16 ноемврий 1922 г. не може да се смѣта като тълкувателенъ законъ, а той има текстъ, който дава основание да се смѣта, че само ония отчуждения, които ще станатъ по закона за благоустройството отсега нататъкъ, ще бѣдатъ засегнати отъ него. Ако това бѣше така, тогава изменението на чл. 27 отъ 16 ноемврий 1922 г. нѣмаше смисълъ да става, защото то си е така: заповредъ оценката ще бѣде въ момента, когато става отчуждаването; и понеже сега, въ този моментъ, нашитѣ лева е въ едно положение по-стабилизирано, не е твърде много колебливо, все таки комуто се отчужди известенъ парцелъ, ще добие нѣщо равноценно на туй, което му се отчужди. По законо-

дателът не е преследвал това, както се вижда и от мотивите, които ви прочетох.

След решението, обаче, на Върховния касационен съд, въпрос за друго тълкуване на този закон не може да става; оставаше да се даде законодателно тълкуване. Ние помолихме министерството да създаде един такъв тълкувателен закон. Обаче министерството внесе тук законопроекта, съ който се прибавя един нов член — чл. 29а — към закона за благоустройството на населените места. Въ този чл. 29а се казва: (Чете) „Имотит, оценките на които, съгласно чл. 27, са били извършени до 16 ноември 1922 г., но не са станали неотменими до влизането въ сила на настоящия закон, се оценяват от надлежния съд, въз основа действителните им цени по време на произпасането на съда“. Въ законопроекта г. министърът, по съображения, които ще разясни, е поставил момента, въ който трябва да бъдат отчуждени и оценени тия парцели — момента на произпасането на съда по съжество. Значи ще въ момента, въ който административната комисия съ протоколъ е определила оценките, а въ момента, когато съдът заедно съ вешитъ лица се произпаса — въ тоя моментъ именно са меродавни пазарнитъ цени. Тукъ, обаче, не е ясно казано кой моментъ — г. министърът въроятно ще ни даде обяснение; казано е: „до влизането на настоящия законъ въ сила“. Ние трябва да приемемъ момента, не на влизането на настоящия законъ въ сила, а момента, когато е влязъл въ сила чл. 27 отъ закона за благоустройството — този, за който говорихъ — а именно отъ 16 ноември 1922 г., защото той именно породи тия конфликти. Азъ моля — и това ще поддржамъ въ комисията — да се присеме, щото всички неликвидирани регулационни отчуждения, на които оценките не са били окончателно установени отъ съдебнитъ учреждения до влизането въ сила на закона отъ 16 ноември 1922 г., да бъдат оценени съгласно новия законъ, който разглеждаме сега. При туй положение, г. да, смѣтамъ, че ще се премахне една неправда, една несправедливост, която сега съществува и при която една частъ отъ гражданството се ограбва за смѣтка на друга частъ отъ гражданството. Въ комисията бихме могли да разширимъ въпроса или пъкъ г. министърътъ по-нататък, съ изменението на закона за благоустройството, да поправи и това.

Но и отчужденитя, които ставатъ въ полза на общинитъ, токо и тѣ не бива да замръзватъ на оценките отъ 1905/1906 г. Много отъ нашитъ общини, при благоустройството на градоветъ, съ своитъ регулационни плановетъ са направили отчуждения, които отъ 15—20 години още не са изплатени и досега общинитъ още не са влязли въ владение на имотитъ. Следъ войнитъ тѣ почватъ да изпълняватъ въ изпълнение тѣзи регулационни плановетъ и пристъпватъ къмъ събиране на къщитъ и плащането имъ. Но оценките отъ 1905, 1906, 1907 и 1908 г. са нищожни оценки и често пъти граждани, които иматъ къщичка, се изхвърлятъ на улицата, дава имъ се нищожна сума, която не е достатъчна даже да си пренесатъ багажа. Въ чл. 33 е казано, че всѣки петъ години общинитъ трябва да ревизиратъ своитъ минимални оценки, а тѣ не ги ревизиратъ. Ние трябва въ закона да направимъ задължителна тая ревизия и ако общинитъ не ревизиратъ оценките, да се даде възможностъ на странитъ по съдебенъ редъ да искатъ да се направи тая ревизия. Най-после би трябвало да се приеме, г. г. народни представители, въ такъвъ случай, когато се отчуждаватъ цѣли дворища и хората се обездомяватъ, общинитъ преди всичко на такива хора да даватъ мѣста въ замѣна на това, което имъ взематъ, за да не ставатъ бездомници, а да могатъ да си построятъ жилище.

Тѣзи две идеи сега ги навъртитъ само — въ комисията ще ги защита. Ако можемъ нѣщо да направимъ при второто четене, да го направимъ; ако не — г. министърътъ ще си каже думата — то да го направимъ по-нататъкъ съ специаленъ законъ, за да се поправи една несправедливост, която е така очевидна.

Д. Кьорчевъ (н. л.): Г. Василевъ! Можете ли ни каза колко процеса са свършени и колко продължаватъ отъ момента, когато влязе старото положение въ сила?

Р. Василевъ (д. ст.): Само отъ 16 ноември 1922 г. ли?

Д. Кьорчевъ (н. л.): Още отъ началото.

Р. Василевъ (д. ст.): До 16 ноември 1922 г. Може би са били уредени 50% . . .

Д. Кьорчевъ (н. л.): А другитъ?

Р. Василевъ (д. ст.): . . . а другитъ са били уредени преди 1910 г., преди войнитъ.

Д. Кьорчевъ (н. л.): А отъ 1910 г. насамъ?

Р. Василевъ (д. ст.): Отъ 1912 г. насамъ повече отъ 50% са неуредени. Плановитъ на общинитъ току-що са били утвърдени, общинитъ пристъпватъ къмъ реализирането на тѣзи плановетъ, но настъпватъ войнитъ и тѣ оставатъ така.

Д. Кьорчевъ (н. л.): Интересу е следъ войнитъ до сега.

Р. Василевъ (д. ст.): Туй казвамъ азъ: до войнитъ едва-ли 50% са реализирани — почти всички са оставали следъ войнитъ.

Д. Кьорчевъ (н. л.): Има решени процеса, получени пари. За тия лица какво ще стане?

Р. Василевъ (д. ст.): Тамъ е ликвидирано окончателно.

Д. Кьорчевъ (н. л.): Не е право.

Председателътъ: Има думата народнитъ представители г. Христо Баралиевъ.

Х. Баралиевъ (с. д.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който ни се предлага за разглеждане, засѣга и урежда интереси, които иматъ голѣмо значение за отдѣлни личности, за отдѣлни граждани. Това са интереси съществуващи. И въ туй отношение азъ смѣтамъ, че ние ще трябва — макаръ законопроекта да е тѣй малъкъ нагледъ, съ едно членче — да отдадемъ на този въпросъ по-голѣмо и по-сериозно внимание и да го разрешимъ тѣй, че разрешението да служи като единъ критерий за въ бъдеще, като същевременно съ него премахнемъ и една неправда, която е съществувала до този моментъ.

Г. Ради Василевъ преди малко изтъкна онова голѣмо несъответствие въ ценитъ на мѣстата, което съществувало преди войната и следъ войната. Неговата мисълъ е права. Всички регулационни дворищни поправки, които ставаша, са изработени преди Балканската война, презъ 1904, 1905, 1906, най-много до 1914 или 1915 г., обаче реализирането на тия дворищни регулации стана следъ привършването на общоевропейската война. Обаче ние имаме едно очевидно, едно ясно, едно голѣмо несъответствие между цѣнитъ на мѣстата преди войнитъ и ценитъ на мѣстата следъ войнитъ. Това се дължеше безспорно отъ една страна на обезценяването на нашия левъ, на нашата валута и отъ друга, на обстоятелството, че имаме безспорно едно покачване стойността на недвижнитъ имота, на мѣстата. Маса неправда се извърши заради туй, защото, когато се почна прилагането на тая дворищна регулация, било отъ отдѣлнитъ общини, било отъ отдѣлнитъ лица, мнозина граждани бѣха принудени да събератъ своитъ здания, да продадатъ своитъ дворища и да се намѣрятъ на улицата съ 1.000—2.000—5.000 л. въ единъ моментъ, когато тия дворища и здания струваха десетки хиляди левове. Тѣзи хора бѣха изхвърлени на улицата безъ средства, безъ възможностъ да могатъ съ това, което са получили отъ продажбата на тѣхнитъ дворни мѣста и здания, да купятъ нови мѣста и да си построятъ здания. Това бѣше голѣма неправда. Но века отбележа, че тази неправда се търпи отъ 1918 г. до 16 ноември 1922 г. Едва на 16 ноември 1922 г. за пръвъ пътъ се постави на разглеждане този въпросъ, обаче уреждането на този въпросъ въ 1922 г. съ закона стана пакъ тѣй съвсемъ нищожно, съвсемъ частично, непроучено и не се поправи онази неправда, която съществувало. До този моментъ маса процеса бѣха свършени; маса регулации бѣха приключени, даже нѣкои ликвидиранни и изплатени; какъвъ е тѣхниятъ процентъ, не мога да ви дамъ, но въярвамъ всички въ вашя животъ, въ вашата практика да знаете това нѣщо. Законитъ отъ 16 ноември 1922 г. идѣше до известна степенъ да поправи тази неправда, но тѣй, както бѣше редактиранъ, той не постигна своята целъ, затуй защото Касацията даде едно тълкуване на чл. 27, . . .

Д. Кьорчевъ (н. л.): Погрѣшно.

Х. Баралиевъ (с. д.): Погрѣшно или не, не ме интересува; за мене е важно какъ стана фактическото уреждане на въпроса, на правоотношенията между отдѣлнитъ сто-

пани, които са заинтересовани в прилагането на жилищната регулация. — Касационният съдъ, казвамъ, даде тълкувание, че по закона отъ 16 ноември 1922 г. ще бъдат уредени регулационните цени на мѣстата следъ 16 ноември, а до тоя моментъ всички оубзи дворични регулации, по които има вече произнесена оценка на административната комисия, по които има образуване дѣла, ще бъдат извършени по старото тълкувание на чл. 27, т. е. ще се платятъ ценитъ по времето, когато е била утвърдена дворичната регулация, т. е. по ценитъ отъ 1904, 1905, 1910 или 1915 г. Настоящиятъ законопроектъ иде да поправи тази несправда, иде да попълни тази празнота, която бѣше допусната и не бѣше взета подъ внимание съ закона отъ 16 ноември 1922 г. Но, г. г. народни представители, азъ съмъ длъженъ да констатирамъ, че и този пътъ въпросътъ не се разрешава всеотстранно и изчерпателно, че и сега ще се поправи тази несправда и тази несправедливостъ по отношение на всички, които въ този моментъ сѫ пострадали отъ дворичните регулации, затуй защото имайте предъ видъ, че отъ 16 ноември 1922 г., когато законътъ влѣзе въ сила, до днесъ, когато се създава новото положение, маса регулационни дѣла, които бѣха въ окръжнитъ сѣдилища или които бѣха въ общинскитъ управления, се обекдиха и приключиха. Може би съ тѣзи дѣла да е свършено единъ месецъ преди ноември и тѣзи хора, по една или друга причина, нѣма да почерпятъ облагитъ отъ новото допълнение, което даваме ние на закона. Остава само единъ малкъ процентъ отъ хора, пострадали само отъ дворичната регулация, които дѣла още не сѫ довършени по една или друга причина, да почерпятъ облагитъ на закона.

Ето защо, казвамъ, не бива така инцидентно, така случайно, за отделни случаи да се урежда този въпросъ. И ако дие констатираме, че има действително една несправда, която се дължи на несответствието между ценитъ преди войната и следъ войната, ние безспорно трѣбва да уредимъ и да поправимъ тази несправда по отношение на всички собственици, които до този моментъ сѫ имали отплати мѣста по силата на дворичните регулации, макаръ стойността на тѣхнитъ мѣста да е била заплачена. Ето защо, като напълно одобрявамъ това допълнение къмъ чл. 27 — да бъдат оценени мѣстата по сегашнитъ цени — по силата на който членъ стана оценката на мѣстата до 16 ноември 1922 г., искамъ по-нататкъ да се прибави къмъ същия членъ една нова забележка, или, ако искате, нека се прибави единъ новъ членъ или нова алинея — както щете, така да бѣде — по силата на която всички регулации, ликвидирани следъ 1 януари 1919 г., значи всички регулации, ликвидирани следъ европейската война, които сѫ ликвидирани въ единъ моментъ когато напата влута е била обезценена и които по-нататкъ вибчатъ едно несответствие между фактическата стойностъ на мѣстата и изплатената, всички тѣзи регулации, казвамъ, следъ 1 януари 1919 г. да бъдат изплатени по сегашнитъ цени.

Нѣкой отъ сговориститъ: Значи ревизия.

Х. Баралиевъ (с. д.): Да, ревизия. — Може би, г. г. народни представители, това на пръвъ погледъ ще ви се види практически неудобно, но това е въ върховна степенъ справедливо, затуй защото ние иначе ограбваме известни личности и имъ отнемаме възможността да си купятъ дворещи и да си построятъ здания.

Но има и друга несправда, която ще се поправи. Благодарение на това частично уреждане на въпроситъ отъ страна на законодателя и благодарение на даденитата, упражнявани въ нѣкои сѣдилища, единъ дѣла вървѣха много бързо, а други много бавно. И констатираме следното: двама съседи иматъ отчуждени дворични мѣста; комисията се е произнесла въ единъ и същи моментъ и регулационнитъ дѣла отиватъ въ единъ и същи моментъ въ окръжния съдъ; обаче по редъ процесуални причини, било че единъ отъ ветитъ лица не сѫ се явили, било поради нѣкоя друга причина, единото отъ тѣзи дѣла не е могло да се разгледа, останало е неликвидирано, а другото е окончателно свършено отдавна; благодарение на това само стечение на обстоятелствата, че едно отъ дѣлата е останало неликвидирано, сопанинитъ ще почерпни отъ облагитъ, които създава настоящето изменение на чл. 27; но ако дѣлото е вървѣло по-бързо и е ликвидирано, сопанинитъ ще остане съ една малка оценка и не ще почерпни отъ облагитъ на нѣкоя регулация. Несправедливостта е една, тя е очевидна и не бива ние,

Народното събрание, да я допуснемъ. Ние, които искаме да кажемъ, че въ туй отношение трѣбва да насадимъ една справедливостъ и една върховна правда, да дадемъ едно обезщетение на всички онии, които справедливо го заслужаватъ, ще трѣбва по тоя случай да урегулируме цѣлата тази материя, всичкитъ тѣзи отношения между собственицитъ, на които се даватъ и отнематъ мѣста, да поставимъ оценкитъ на имотитъ имъ въ съотношение съ днешната стойностъ на лева, за да имъ дадемъ възможностъ не да оставятъ на улицата, а да се снабдятъ съ нови мѣста.

Азъ мога, г. г. народни представители, да ви посоча маса случаи; където здания за 200—300—400 хиляди лева сѫ вземени за нѣколко десетки хиляди лева, и това е докарало смъртта на нѣкои стопани или тѣхното пълно разорение.

Г. г. народни представители! Редакцията на чл. 29 а, тѣй както е направена, споредъ мене, е недостатъчно прецизна, недостатъчно ясна и точна, и азъ съмътамъ, че въ комисията тя ще трѣбва да бѣде прецизна, затуй защото, ако бѣде оставена тѣй, ще има възможностъ да бѣде тълкувана въ тѣзи или онази смисълъ, а тоя членъ трѣбва да бѣде редактиранъ така, че абсолютно никакво тълкувание да не бѣде допуснато. Ние имаме маса процеси, които се намиратъ сега-засега въ Върховния касационенъ съдъ. Тѣзи процеси трѣбва да бъдатъ засекати, по тѣй, както е редактиранъ сега чл. 29 а, тѣй не влизатъ вътре, защото окръжниятъ съдъ окончателно се е произнесълъ по тѣхъ по същество, и ако нѣма нѣкоя формални нарушения на закона, Касационниятъ съдъ нѣма да върне дѣлото на окръжния съдъ, за да се произнесе отново и да постави новага оценка. А ние съмътаме, че е право, законно и основателно, и тѣя дѣла, които се намиратъ въ Върховния касационенъ съдъ, по дължностъ d'office да бъдатъ повърнати въ окръжнитъ сѣдилища, за да се произнесатъ тѣ по същество и следъ туй вече да бъдатъ потвърдени.

Друга една несобразностъ, която ние намираме въ сегашния законъ е, въпросътъ за момента въ който трѣбва да се поставятъ оценкитъ. Ние ще трѣбва да поставимъ въ последователностъ, въ хармония, въ логичностъ двата закона, оуби отъ 16 ноември 1922 г. и сегашния законопроектъ. Докато въ закона, въ който се урежда тая материя, отъ 16 ноември 1922 г., е казано, че оценкитъ се определятъ по време, когато е действувала административната оценителна комисия, въ настоящия новъ чл. 29 а се казва, че оценкитъ се определятъ по време на произнасянето на съда. Това сѫ два различни момента, които; съгласете се, г. г. народни представители, че сѫ отделени съ единъ по-дълъгъ или по-малкъ промежуткъ отъ време. Когато дѣлата се движатъ бързо въ нашитъ сѣдилища, може би този промежуткъ нѣма да бѣде много голѣмъ, и голѣма разлика въ оценката нѣма да се яви. Но допуснете противното — че нашитъ окръжни сѣдилища сѫ претрупани съ маса дѣла, които стоятъ съ месеци неразгледани; ние даже имаме дѣла отъ 1921, 1922 и 1923 г. неразгледани; въ такъвъ случай ще имаме оценка по една дѣла по време, когато окръжниятъ съдъ се е произнесълъ, а по други ще имаме оценка по време, когато административната комисия е действувала, които оценки се съществено различаватъ.

Нѣкой отъ сговориститъ: Отлагатъ ги нарочно.

Х. Баралиевъ (с. д.): Да, отлагатъ ги нарочно. — Ето защо, за да се отнеме възможността за тѣзи злоупотребления, азъ мисля, че въ комисията ще трѣбва да се постави единъ моментъ. Комисията ще определя, дали това ще бѣде моментътъ, когато се е произнесълъ съдътъ, или моментътъ, когато е действувала административната оценителна комисия.

А. Христовъ (д. сг.): Или когато се взема мѣстото.

Й. Марулевъ (д. сг.): Когато собственицитъ е влѣзълъ въ владение.

П. Миновъ (з.): Когато е вземалъ мѣстото, защото съдътъ може още да не се е произнесълъ.

Х. Баралиевъ (с. д.): И азъ мисля, г. г. народни представители, че на тоя законъ ние трѣбва да дадемъ названието тълкувателенъ законъ, защото едно отъ съображенията, по които Върховниятъ касационенъ съдъ не даде обратна сила на закона отъ 16 ноември 1922 г., това бѣше

положението, че той законъ билъ отъ материаленъ характеръ и, като такъвъ, не могълъ да има обратна сила. Та тукъ трѣбва изрично да бъде упоменато, че той е тълкувателенъ законъ, за да засегне всички процеси и да поправи една неправда, която по една или друга причина е съществувала досега.

Председателъ: Г. г. народни представители! Има още нѣколко души записани да говорятъ по този законопроектъ, а часътъ е 20; затова предлагамъ да вдигнемъ заседанието и да продължимъ разискванията въ петъкъ.

За въ петъкъ предлагамъ следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за помѣстване новъ чл. 29 а въ закона за благоустройството на населенитѣ мѣста — продължение разискванията;
2. Второ четене законопроекта за Българската народна банка — продължение разискванията;
3. Трето четене законопроекта за практическото рибарско училище;

4. Първо четене законопроекта за търговията съ външни платажни средства (девизи и банкноти);

5. Първо четене законопроекта за допълнение закона за устройството на сѣдилищата;

6. Одобрение предложението за освобождаване безъ мито и безъ всѣкакви други налози, такси и барии вноситѣ отъ Българското параходно дружество въ Варна параходи и пр.;

7. Одобрение предложението за одобрение сключената между царство България и република Австрия конвенция и пр.

Ония отъ васъ, които приематъ предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство. Събраннието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 3 м.)

Подпредседателъ: **Д-ръ Б. ВАЗОВЪ**

Председателъ: **Д-ръ Т. КУЛЕВЪ**

Секретарь: **Г. МИТОВЪ**

Началникъ Стенографското отделение: **Д. АНТОНОВЪ**

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Грую Тодоровъ, Велико Мочуровъ, Димитъръ Табаковъ, Никола Милевъ, Петъръ Стефановъ, Иванъ Терзиевъ, Никола Марковъ, Стефанъ Бояджиевъ и д-ръ Александъръ Гиргиновъ	927	Предложение за одобрение постановленията на Министерския съветъ, взети въ заседанията му отъ 15 юний 1920 г., протоколъ № 96, постановление XII-то, относно забраняване вноса на книги съ болшевишко съдържание; отъ 1 юлий 1920 г., протоколъ № 107, постановления XVI-то и XVII-то, относно стоваренитѣ за рускитѣ бежанци въ Варненската митница захаръ, сапунъ и други, да се освободятъ отъ магазинажъ и пр., и други постановления (Съобщения)	927
Законопроекти:		Случаи:	
1. За допълнение на закона за гражданското съдопроизводство (Съобщение)	927	Лично обяснение на народнитѣ представители Георги Чернокозовъ и Георги Данаиловъ по поводъ отпрашенитѣ отъ първия къмъ втория думи, че последния записивавалъ кинематографитѣ срещу парични аргументи	937, 942
2. За допълнение закона за устройството на сѣдилищата (Съобщение)	927	Дневенъ редъ за следующето заседание	953
3. За отмишнение закона за отчуждаване здания за държавна, окръжна и общинска служба (Съобщение)	927		
4. За практическото рибарско училище (Второ четене)	927		
5. За помѣстване на новъ чл. 29а въ закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ царство България (Първо четене — разискване)	950		